

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚDOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV FF JU

DIPLOMOVÁ PRÁCE
JINDŘICH SKOPEC – KNĚZ A HISTORIK

Vedoucí práce: doc. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr.

Autor práce: Lenka Pražáková

Studijní obor: Učitelství anglického jazyka pro 2. stupeň ZŠ

Učitelství dějepisu pro 2. stupeň ZŠ

Ročník: 7.

2014

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 24. 4. 2014

Lenka Pražáková

Na tomto místě bych chtěla poděkovat hlavně vedoucímu své diplomové práce doc. PhDr. Bohumilu Jirouškovi, Dr. za jeho odborné vedení, cenné rady a připomínky. Dále bych velice ráda poděkovala zaměstnancům Archivu Národního muzea v Praze, za to, že mi vždy ve všem vyšli vstříc a zpřístupnili mi fond Jindřicha Skopce a Stanislavy Jonášové-Hájkové. Velký dík patří též kolektivu zaměstnanců Památníku národního písemnictví na Strahově za laskavé přijetí a umožnění prostudovat zbylou část fondu Jindřicha Skopce. Také nesmím opomenout poděkovat za spolupráci Polabskému muzeu v Poděbradech, ve kterém je uložena korespondence mezi Jindřichem Skopcem a Janem Hellichem. Přívětivě jsem byla přijata též v Archivu Univerzity Karlovy. Za jazykovou korekturu děkuji Mgr. Zdeňku Kratochvílovi. A na závěr mé díky neodmyslitelně patří mé rodině.

ANOTACE

Jindřich Skopec (1873-1942) – kněz a historik, diplomová práce, Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity, České Budějovice 2013, má 92 stran textu a 15 stran obrázkových příloh.

Předkládaná diplomová práce se zabývá životním příběhem Jindřicha Skopce, jenž působil jako kněz, archivář, učitel náboženství na střední škole a historik. Jeho zájmy byly všestranné, přesto se nasmazatelně zapsal do dějin svou neutuchající pílí a poctivou prací. Trvalé povědomí si zajistil pečlivým zpracováním „Pamětí Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře v Milčicích“, jež vydal v pěti svazcích v nakladatelství „Dědictví svatojánské“. Zajistil si tak čestné místo v kruzích historického bádání. Vydávání těchto Pamětí bylo jeho celoživotním dílem a stalo se nezapomenutelným odkazem pro budoucí generace. Hluboce se Jindřich Skopec vryl i do pamětí současníků, neboť svůj život zasvětil výchově mládeže. Učil ji náboženské víře, morálce a hluboké poboře. Tato diplomová práce je vůbec první studií, která se snaží obsáhnout život tohoto významného kněze a historika od raného dětství přes jeho kněžské působení až po badatelskou činnost.

ANNOTATION

Jindřich Skopec (1873-1942) – The priest and historian, the diploma thesis, the Institute of History of the Faculty of Philosophy of the University of South Bohemia. České Budějovice 2013, has pages 92 and 15 pages of pictures in supplements.

This submitted diploma thesis deals with the life of Jindřich Skopec, who worked as a priest, an archivist, a teacher of theology at a secondary school and a historian. His interests were multilateral, but he indelibly imprinted his name in the past thanks to his unflagging diligence and his honest work. He built his eternal memorial with his careful word processing of the work called “The memories of František Jan Vavák, neighbour and mayor in Milčice”. These “Memories” were published in five books and the publisher was “Dědictví svatojánské”. Thus, he became an honorary membership of history research group. Publishing of these “Memories” was Skopec’s life work and unforgettable legacy for the future generation. He also deeply stuck in mind of his contemporaries, because he dedicated his life to education of youth. He taught them to religious belief, moral and deeply humility. The diploma thesis is ever the first that tries to contain the life of this outstanding priest and historian from his early childhood over his clerical activity to his research activity.

OBSAH

ÚVOD	8
I. Dětská a studentská léta.....	12
1. Rodina a dětství	12
2. První studijní úspěchy (1879-1892).....	14
3. Studium bohoslovecké na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze (1892-1896)	18
II. Kněžské působení	24
1. Kaplan a administrátor v Manětíně.....	24
2. Kooperátor v Bystřici u Benešova	31
3. II. dómský vikář u chrámu sv. Víta v Praze na Hradčanech.....	34
4. Adjunkt při kapitulním archivu na Hradčanech.....	36
III. Historická dráha	38
1. Studium na Filozofické fakultě na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze (1901- 1906)	38
2. První badatelský úspěch studenta historie a kněze	44
3. Dokončení dějepisného studia	48
IV. Jindřich Skopec – katecheta.....	50
1. Ernestinum a obecná škola na Hradčanech.....	50
2. Dívčí gymnázium spolku Minerva	52
3. Působení na Minervě do dosažení definitivy.....	54
4. Působení na městském reálném dívčím gymnáziu Minerva od definitivy	57
5. Profesorův odchod na odpočinek.....	63
V. Praha a Skopcova kněžská dráha.....	66
VI. Vavákovy Paměti	69
1. František Jan Vavák – kdo to byl?.....	69
2. Jindřich Skopec a František J. Vavák?	73
3. Počátky vydávání Vavákových Pamětí.....	75
4. Spolupráce mezi Skopcem a Janem Hellichem	80
5. Skopcova ediční činnost	81
6. Dokončení Pamětí.....	87
ZÁVĚR	90
POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA	93

SEZNAM ZKRATEK	98
SEZNAM PŘÍLOH.....	99
OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	102

ÚVOD

Ve své diplomové práci se zabývám osobou Jindřicha Skopce, kněze a historika. Jindřich Skopec byl ve své době znám především díky editorské práci a postupnému zveřejňování jednotlivých částí Pamětí Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře v Milčicích (Dědictví svatojánské, 1907-1938), jejichž rukopisy byly od počátku dvacátého století součástí knihovny Národního muzea, a tedy plně přístupné badatelům. Jindřich Skopec, vikář a adjunkt u chrámu sv. Víta, se je rozhodl po studiu historie na Filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity zpřístupnit i široké veřejnosti. Toto ediční zpracovávání Vavákových Pamětí se stalo Skopcovým celoživotním cílem. Zemřel však ještě před dokončením svého díla, jehož celistvé vydání nebylo během dvacátého století nikdy uskutečněno.

Jindřichu Skopcovi se na sklonku jeho života nedostávalo dostatečného uznání za jeho editorskou a redakční činnost – za což mohla rušná doba protektorátní, válečná – a zemřel zadlužen. Díky započaté edici Pamětí Františka Jana Vaváka, která byla roku 2009 dokončena Martinem Kučerou vydáním šestého a sedmého dílu, se jeho jméno nakonec zapsalo do dějin a je v soudobé historiografii uváděno ve spojitosti s tímto významným rychtářem a písmákem osmnáctého století. Nutno ale podotknout, že mimo několika zmínek v odborné literatuře, navíc v souvislosti s jeho ediční činností, o osobě Jindřicha Skopce nikde nenajdeme podrobnější informace. Doposud o něm nebyla sepsána žádná monografie nebo studie, pojímající jeho životní osudy. Tato diplomová práce je vůbec první, která se o to pokouší. Přitom Jindřich Skopec nebyl pouze historikem a editorem, působil také jako kněz a učitel náboženství – nejprve na několika základních školách, později na dívčím gymnáziu, na němž dosáhl jmenování profesorem.

Za cíle své diplomové práce jsem si proto stanovila jednak zmapovat jeho kněžské působení, jednak jeho učitelskou činnost, a to vše jsem se snažila proložit souvisejícími dobovými výjevy a událostmi, abych dosáhla celistvého pojetí životních cest Jindřicha Skopce. Stejně tak mě velice zajímalo, co nebo kdo vedl Jindřicha Skopce – kněze ke studiu historie. Hledala jsem také odpovědi na otázky – Kdo jej upozornil na jeho krajana Františka Jana Vaváka? Jak probíhala jeho editorská činnost? Kdo mu byl při vydávání Pamětí nejvíce nápomocný? Věnoval Jindřich Skopec svůj čas i jinému edičnímu počínu? Proč si Jindřich Skopec za svou pokračovatelku vybral zrovna

Stanislavu Jonášovou-Hájkovou? Byla ediční příprava Pamětí za Skopcova života zcela dokončena? Jaké byly názory soudobých historiků na jeho ediční dílo a na samotného Vaváka?

Z důvodů již zmíněných – absence životopisného díla o Jindřichu Skopce – se ve své diplomové práci při rekonstrukci jeho života a hledání odpovědí na výše vyřčené otázky opírám hlavně o archivní prameny, odbornou literaturu a literaturu slovníkovou.

Z archivních pramenů vycházím především ze Skopcova osobního fondu, který je uložen v Archivu Národního muzea, kam byl předán až roku 1985 společně s pozůstalostí Jonášové-Hájkové. Po smrti Jindřicha Skopce byla dle jeho poslední vůle jeho pozůstalost vložena do rukou manželů Jonášových a po dokončení Vavákových Pamětí měla být předána do Národního muzea. Jelikož Paměti za života Jonášové-Hájkové nebyly nikdy vydány, Skopcovu pozůstalost si u sebe ponechala až do své smrti.

Dovolím se zde zmínit o tom, že těžkosti, se kterými musela Jonášová-Hájková bojovat po únoru roku 1948, ji výrazně ubraly sil a ztlačily se projeví na jejím zdraví. Na sklonku svého života působila lehce pomateně – byla v neustálém spěchu a přitom nevěděla, kam spěchá, také přestala poznávat tváře svých známých. Zřejmě kvůli tomu – nevědouc, co dělá – se začala zbavovat osobní korespondence a svých rukopisných děl, která nebyla nikdy publikována. Pozůstalost Jindřicha Skopce naštěstí revizi Jonášové-Hájkové nepodlehla a zůstala celá, navzdory té její, zcela torzovitě.

Co se týče pokračovatelky Jindřicha Skopce v jeho edici, cenným zdrojem informací mi jsou hlavně závěrečná slova Martina Kučery v novodobém vydání posledních dvou dílů Vavákových Pamětí, neboť jeho rodina byla ve styku s Jonášovou-Hájkovou. Díky tomu je jeho doslov plný neocenitelných zpráv o životě Jonášové-Hájkové, které jsem v její pozůstalosti v Archivu Národního muzea jen marně hledala. K rozluštění vzájemného vztahu mezi Jindřichem Skopcem a Jonášovou-Hájkovou byl ale obsah její pozůstalosti dostačující.

Osobní fond Jindřicha Skopce v Archivu Národního muzea má 14 kartonů. První karton, obsahující biografický materiál, je nejdůležitějším a stal se mým hlavním zdrojem informací nejen pro odkrývání Skopcových dětských a studentských let. Pro Skopcova gymnaziální léta jsem svůj pohled upírala též ke korespondenci ve druhém a třetím kartonu, kde se dochoval koncept dopisů z let 1890-1891. Jinak se mi žádných důležitých faktů z korespondence sesbírat nepodařilo. Objevují se tu významná jména korespondentů jako např. Josef Pekař, Josef Kalousek, Kamil Krofta, Čeněk Zíbrt,

Jakub Deml, Alois Jirásek, jedná se však jen o pouhá přání k jejich životním jubileím či poděkování Skopci za zaslání jednotlivých částí Vavákových Pamětí.

Pro Skopcovo bohoslovecké studium a kněžské působení byla mým opěrným bodem korespondence Jindřicha Skopce s jeho otcem a sestrou¹, která je uložena v druhé části osobního fondu Jindřicha Skopce v Památníku národního písemnictví na Strahově. Po seřazení dopisů v chronologickém sledu se mi dostalo mnoha autentických výjevů ze Skopcova života, týkajících se jeho kaplanských let v Manětíně a později v Bystřici u Benešova.

Studium historie Jindřicha Skopce na filozofické fakultě mi pomohl osvětlit zvláště index Jindřicha Skopce, který jsem porovnávala s katalogy posluchačů filozofické fakulty z let 1901-1906, uloženými v Archivu Univerzity Karlovy, a s odbornou literaturou, zabývající se jednak dějinami pražské univerzity v obecné rovině, a jednak s dějinami samotné filozofické fakulty.

Pozůstalost Jindřicha Skopce byla roku 1985 do Archivu Národního muzea převzata téměř v plném rozsahu. Jediné, co z ní bylo vyjmuto, byla korespondence Jindřicha Skopce s poděbradským lékárníkem Janem Hellichem – 60 listů a dopisnic. Ty Jonášová-Hájková roku 1956 věnovala Polabskému muzeu v Poděbradech, kde byly vloženy do pozůstalosti Jana Hellichea. Po prostudování této korespondence – podstatné ke Skopcově ediční činnosti – v Polabském Muzeu v Poděbradech jsem navíc získala jako důležitý podklad pro sepsání kapitoly „Vavákovy Paměti“ článek Jany Hrabětové publikovaný ve Vlastivědném zpravodaji Polabí. Tento článek velice podrobně popisuje celou korespondenci mezi Skopcem a Hellichem a tím odhaluje, do jaké míry byl Hellich Skopci při edici Vavákových Pamětí nápomocný. Některé pasáže z korespondence Jindřicha Skopce a Jana Hellichea uvádím v šesté kapitole „Vavákovy Paměti“ a začleňuji do textu dle chronologických a obsahových souvislostí.

Z publikovaných pramenů jsem při tvorbě úvodního medailonku Františka Jana Vaváka a k popisu ediční činnosti Jindřicha Skopce využívala Skopcovu rozsáhlou edici Pamětí Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře milčického z let 1770-1816.

Mezi dalšími významnými prameny, o něž jsem se mohla plně opřít, byla některá periodika a časopisy, především pak časopisy regionální.

Tuto předkládanou diplomovou práci jsem rozdělila na šest kapitol, přičemž každá kapitola se dále dělí na jednotlivé podkapitoly. První tři kapitoly jsem pojala

---

¹ Dochované jsou jak dopisy Jindřicha Skopce otci a sestře, tak jejich odpovědi.

biograficky – popis Skopcova života v první, druhé a třetí kapitole je uspořádán chronologicky. Zbylé tři kapitoly, které se postupně zabývají učitelským, kněžským a edičním působením Jindřicha Skopce, se časově prolínají. Tento systém pro druhou část mé diplomové práce jsem zvolila proto, abych mohla jednotlivé Skopcovy životní úděly uchopit podrobněji a utvořit z nich, v rámci sledované problematiky, komplexní celek.

První kapitola se detailněji věnuje dětským, gymnaziálním a bohosloveckým létům Jindřicha Skopce.

V druhé kapitole pohlížím pouze na Skopcovo kněžské působení – popisují jednotlivé jeho funkce a povinnosti s nimi spjaté. Na závěr této kapitoly jsem se pak zaměřila na to, co mohlo mladého vikáře a adjunkta vést ke studiu historie.

Třetí kapitola „Historická dráha“ představuje již v pořadí druhé vysokoškolské studium Jindřicha Skopce. Vykresluje průběh jednotlivých semestrů a především pak vyzdvihuje třetí rok studia, neboť během něho se Skopci podařilo ve svatovítské kapitulní knihovně objevit dosud zcela neznámý rukopis a vydat jej v edičním znění.

Ve čtvrté kapitole nazvané „Jindřich Skopec – katecheta“ je možné sledovat Skopcovu učitelskou dráhu. Líčím zde Skopcovu činnost v ústavu „Ernestinum“ pro mentálně zaostalé děti a postupně se dostávám k jeho létům, strávených na dívčím gymnáziu, na němž se stal definitivním katechetou právě v období vzniku a následného utváření Československé republiky.

Z názvu závěrečné šesté kapitoly „Vavákovy Paměti“ již vyplývá, že se zde plně zaměřuji na Skopcovu ediční činnost. Nejdříve představuji postavu Františka Jana Vaváka a dále v průběhu této kapitoly odhaluji, jak to bylo s vydáváním Vavákových Pamětí, a zda a v jaké míře na ně společnost reagovala.

Během sepisování své diplomové práce jsem téměř neustále dedukovala a indukovala a své závěry se vždy snažila dostatečně podložit, buď archivními prameny, prameny publikovanými nebo literaturou. Téměř v každé kapitole jsem se snažila sledovat životní kroky Jindřicha Skopce na základě zjištěných biografických faktů, a mimo to je začlenit do doby a postihnout tak celkový obraz tehdejší společnosti. Metoda komparace se tedy touto prací též často prolíná. Při studiu archivních pramenů jsem se snažila využít metody přímé i nepřímé. Mým cílem bylo nejen získat z pramenů historická fakta, ale též se podívat pod povrch řádků a hledat to, co není možné přímo vyčíst.

I. Dětská a studentská léta

1. Rodina a dětství

Pro podrobné studium života Jindřicha Skopce – historika, kněze, učitele – se nejdříve musíme vrátit k jeho prvním krůčkům, které jsou spjaty se Středočeským krajem a později Prahou, a seznámit se blíže s jeho rodinou, protože právě rodinné zázemí jedince formuje a udává směr jeho dalšího vývoje.

Jindřich Skopec se narodil 12. července roku 1873 v malebném lázeňském městečku Sadská na Poděbradsku. Narodil se jako manželský syn mlynáře a měšťana Sadské Antonína Skopce² a jeho manželky Anny, taktéž rozené Skopcové, pocházející z Jičína.³

Jindřichův otec roku 1860 ovdověl a Anna se stala jeho druhou manželkou.⁴ Oddáni byli na jaře roku 1862, poté co svatá apoštolská stolice v Římě vydala výjimku povolující jejich sňatek. Výjimka byla nutná, neboť je požil druhý stupeň příbuzenství.⁵

Jindřichovi rodiče mezi sebou měli velký věkový rozdíl, ten činil třináct let. Těžko můžeme posuzovat, zda byl jejich vztah založen na čisté lásce nebo je ke sňatku vedly jiné důvody – Jindřichův otec zůstal sám se čtyřmi syny. Jisté ale je, že si Jindřichův otec své druhé ženy velice vážil, což plyne z dochované korespondence.

---

² Skopec Antonín, syn Františka Skopce, katolík, mlynáře v Sadské č. 127, a jeho manželky Kateřiny, dcery Martina Němečka, měšťana a řezníka ze Sadské č. 61. Archiv Národního muzea v Praze (dále jen ANM), fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 6: Křestní list Antonína Skopce, 21. 9.1840.

³ Anna, dcera Václava Skopce c. k. krajského rady při c. k. pražském soudu v Jičíně č. 73, a jeho manželky Marie rodem Skaldovy z Třebechovic č. 19, okres Hradec Králové. ANM, fond Jindřicha Skopce, kart. 1, inv. č. 5: Křestní list Anny Skopcové, 2. 11. 1843.

⁴ Antonín Skopec byl poprvé ženat s Julií, manželskou dcerou Františka Dražana, mlynáře na Kopaňku č. 57, okres Nymburk, a jeho manželky Anny rozené Karbon (-ové) z Dolního Bousova, č. 124, okres Jičín; Julie Dražanová – první Antonínova manželka – zemřela dle úmrtního listu, vyhotoveného na faře v Sadské 17. srpna 1861, dne 8. června 1860. Památník národního písemnictví Praha (dále jen PNP), fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 11: Sňateční list, 14. 5. 1862.

⁵ „Ženich je stár 37 let. Nevěsta jest stára 23 let a deset měsíců. Otec nezletilé nevěsty u přítomnosti vedle psaných svědků v tento sňatek svolil. Po obdržení dispensi od druhého stupně krevního přátelství od sv. apoštolské stolice v Římě a to 20. listopadu 1861 vydaným od důstojné biskupské konsistoře v Hradci Králové od dne 3. února 1862 byli snoubenci dne 7. května 1862 prohlášeni.“ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 12: Sňateční list, 14. 5. 1862.

Jindřich Skopec si se svým otcem často dopisoval. Dopisy se nám dochovaly v hojném množství především z doby po teologických studiích, kdy mladý kněz opustil Prahu. Právě z těchto dopisů se dozvídáme více o Jindřichově dětství. Jeho dětský svět a milovaná matka v jejich vzpomínkách opět ožívají.⁶

Rodina Jindřicha Skopce byla katolicky smýšlející, tudíž 15. prosince roku 1873, tři dny po narození malého zdravého chlapce, následoval křest. Svého potomka nechala rodina pokřtít v Sadské v kostele sv. Apollináře, jenž je právem považován za skvost labské krajiny. Křest byl vykonán tamním kaplanem Václavem Vykoukalem.⁷

V Sadské Jindřich Skopec strávil své bezstarostné dětství obklopen celou rodinou, a to v rodném domě č. 127. Jeho rodiče měli na starost devět neposedných dětí. Otec býval často zahlcen prací. Pocházel ze starého mlynářského rodu a stejně jako jeho děd a otec zastával práci mlynáře. Mlýn se nacházel hned v těsném sousedství jejich domova.⁸ O chod domácnosti a výchovu nejmenších ratolestí se starala nejen Skopcova matka, nápomocné jí byly i její starší děti a Jindřichova babička z otcovy strany, která se dožila úctyhodných osmdesáti dvou let. Po Jindřichovi se rodina rozrostla ještě o dva nové členy. O dva roky později na svět přivítali sestru Marii. O pět let později, roku 1879, bratra Václava. Během Václavova porodu se však objevily komplikace a on krátce po narození zemřel. Necelý měsíc po smrti malého Václava opustila svou milovanou rodinu na věčné časy i Jindřichova matka. Zemřela ve věku čtyřiceti let. Příčinou bylo zřejmé vyčerpání po těžkém porodu. Rok 1879 se tedy v rodině Skopcových vryl nesmazatelně do paměti. Otec Jindřicha Skopce podruhé ovdověl. Na jeho bedra mu padla nejen starost o práci, ale též o rodinu.⁹

Nutnost vyrovnat se s těžkou situací členy rodiny posílila a stmelila. Jindřichův otec se zhostil výchovy svých dětí na výtečnou. Byl nejen vychovatelem, ale i přítelem a rádcem. Děti se staly středobodem jeho života, což jasně vyplývá z již zmíněné korespondence. Svého syna ve všech dopisech oslovuje „můj milý Jindříšku“ a zajímá se o všechny radosti a strasti v jeho životě. Mohli bychom uvažovat o tom, že je to silně

---

⁶ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 217: Dopisy Skopcovi Antonínu (otci) z let 1896-1901.

⁷ Porod proběhl za asistence porodní báby Barbory Dobrovanské ze Sadské č. 254. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 4: Křestní list Jindřicha Skopce, 6. 9. 1884.

⁸ Skopec Antonín, měšťan v Sadské, soused a majitel mlýna č. 127. PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 11: Sňateční list, 14. 5. 1862.

⁹ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 35: Biografické údaje o rodině J. Skopce, sepsáno dne 12. 4. 1937.

ovlivněno tím, že Jindřich Skopec byl jeho nejmladším synem, ale takto vroucně a s neskrývaným zájmem píše Jindřichův otec i o svých dalších dětech.¹⁰

2. První studijní úspěchy (1879-1892)

Jak bylo výše zmíněno, matka Jindřicha zemřela v poměrně nízkém věku. Její smrt rodinou hluboce otřásla. Sadská byla domovem rodiny Skopců po generace. Jindřichův otec se ale rozhodl Sadskou nadobro opustit a přestěhovat se. V Sadské pochoval dvě ženy. Zřejmě měl pocit, že je štěstí zapotřebí hledat jinde. Rodina přesídlila do Prahy, či spíše tehdejšího jejího předměstí – a nastěhovala se do bytu na Vinohradech.¹¹

Jak vypadala Praha v době školních let Jindřicha Skopce? Koncem 19. století bylo toto město postupně industrializováno s rychle se rozvíjejícími železnicemi a továrnami. Elektrifikace, rozvoj průmyslu a technický pokrok značně ovlivnil život tehdejší společnosti. Změnil se způsob bydlení, životní styl i způsob využití volného času. Docházelo ke stálému přísunu nového obyvatelstva, především venkovského původu, které zde hledalo pracovní uplatnění. Například obec Vinohrady, v níž Jindřichova rodina našla svůj nový domov, se pod přívalem obyvatel rychle rozrostla a právě roku 1879 byla povýšena na město. Roku 1900 byly Královské Vinohrady dokonce jedním z nejlidnatějších předměstí, lidnatějším byl už jen Žižkov.¹² S pokrokem je úzce spjat jednak růst počtu obyvatelstva, jednak modernizace. Byla zlepšena lékařská péče, zkvalitněno vzdělání. Praha se tedy stala díky průmyslu velkoměstem.¹³

Jindřich zde absolvoval pětiletou chlapeckou obecnou školu na Žižkově. Začal ji navštěvovat necelé dva měsíce po svých šestých narozeninách, přesněji dne 15. září 1879. Když porovnáme jeho školní úspěchy za celých pět let studia, je patrné, že známky z prvního školního roku jsou znatelně horší než jeho standardní školní výsledky

---

¹⁰ PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 217: Dopisy Skopcovi Antonínu (otci) z let 1896-1901.

¹¹ V Praze pobývali v domě č. 6 na Šafaříkově ulici na Královských Vinohradech. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 9/4: Vysvědčení chudoby a nemajetnosti, 8. 8. 1891.

¹² Roku 1875 byla obec rozdělena do dvou samostatných částí. Vinohrady I přijaly roku 1877 název Žižkov. Vinohrady II vešly ve známost jako Královské Vinohrady. Pavel SCHEUFLER, Praha 1848-1914, Praha 1986, s. 84.

¹³ Tamtéž, s. 192.

na této škole.¹⁴ Roztěkanost a neschopnost se plně soustředit bychom jistě mohli připsat novému prostředí. Jindřich poprvé stanul ve škole, navíc mezi cizími spolužáky a pro něj v cizím městě, jež muselo být v očích malého chlapce svou velikostí nekonečné. Ale jako logičtější se jeví závěr, že hlavním důvodem jeho psychické nevyrovnanosti byla ztráta jeho milované matky.

Školní docházku řádně ukončil dne 15. července roku 1884. O den později mu bylo uděleno frekventační vysvědčení, které mu otevřelo cestu k dalšímu studiu.¹⁵

Jindřich Skopec byl velice pilný žák, jehož můžeme dle jeho výborných studijních výsledků řadit mezi nadané. Tedy není divu, že byl bez problémů přijat na c. k. vyšší české gymnázium na Novém Městě pražském v Truhlářské ulici.

Po skončení obecné školy mohly děti ve 2. polovině 19. století nastoupit do klasických gymnázií, reálných gymnázií, reálek, městských škol či obchodních akademií. Osmitřídni klasická gymnázia v této době ještě kladla velký důraz na výuku antických reálií a klasických jazyků. Reálná gymnázia a reálky se orientovaly především na moderní jazyky, přírodní vědy, matematiku či rýsování. Gymnázia byla předpokladem pro navazující univerzitní studium. Reálky své absolventy připravovaly na praktické povolání či na studium techniky. Obchodních akademií nebylo v Čechách ještě mnoho. Jejich hlavním cílem bylo připravit své absolventy k podnikatelské činnosti či z nich vychovat vyšší úředníky. Toto byl hrubý nástin sítě základního školství druhé poloviny 19. století v českých zemích.¹⁶ Co vedlo Jindřicha Skopce právě k výběru osmitřídniho gymnázia, bohužel nevíme. Nedochovaly se nám o tom žádné zprávy. Byla to volba Jindřichova otce, či samotného Jindřicha? To již zůstane zahaleno pod rouškou minulosti.

I zde, na c. k. vyšším českém gymnáziu v Truhlářské ulici, patřil Jindřich Skopec k lepším žákům a prospíval s vyznamenáním. Toto o Jindřichu Skopcovi napsal školní katecheta P. Václav Červinka: „*Skopec Jindřich vždy vzorně se choval, a jak ve všech předmětech tak zejména v náboženství vždy výborným prospěchem se vykazoval.*“

---

¹⁴ Na základě známek můžeme soudit, že to byl velice inteligentní žák. Avšak ne zcela pohybově nadaný, čemuž nasvědčuje opakovaně chvalitebné hodnocení z tělocviku. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 8/1-5: Školní vysvědčení z obecné chlapecké pětitřídni školy na Žižkově, 1879/1880-1883/1884.

¹⁵ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 8/6: Frekventační vysvědčení, 16. 7. 1884.

¹⁶ Pavel BĚLINA a kol., Dějiny zemí koruny české II, Praha 1992, s. 132-133.

*V návštěvě služeb Božích byl tak pilný, že jich nikdy nevynechal a vůbec vždy a všude byl příkladem vzorným pro své spolužáky.*¹⁷

Počet zmeškaných hodin Jindřicha Skopce během studia na této škole je zanedbatelný. Tedy můžeme usuzovat, že to byl zdravý a silný chlapec, který se nepotýkal s žádnými závažnějšími zdravotními problémy.¹⁸

Po vstupu na gymnázium žádal Skopec c. k. školní zemskou radu v Praze o osvobození od platby školného z důvodu nemajetnosti. K žádosti dodal nezbytné vysvědčení o chudobě, které muselo být potvrzeno farním úřadem a c. k. krajským hejtmanstvím.¹⁹ Platba školného byla Jindřichovi prominuta po celou dobu gymnaziálního studia. Je pochopitelné, že rodina Jindřicha Skopce se potýkala s finančními obtížemi, neboť na pět stále nezajištěných dětí, zde byl pouze jeden živitel rodiny, jehož roční příjem byl velice nízký. Jindřichův otec se živil jako odhadce škod krupobitných a jeho roční příjem nečinil více než 400 zlatých.²⁰ Rozpočet rodiny byl tak značně omezen.

Díky těmto dochovaným listinám úředního charakteru můžeme jistě říci, že Jindřichova rodina si po přestěhování do Prahy nežíla moc dobře. Jindřich se tak naučil vážít hodnoty peněz a byl v budoucnu ochoten podat pomocnou ruku každému, jehož strastiplné životní cesty dovedly do finanční tísně. Jeho ochota neznala mezí. Byl dlouholetým štědrým podporovatelem chudých, trpících i církevních potřeb. Po řadu let vykonával funkci pokladníka pro útulnu osobám bez přístřeší. Vše dělal nezištně, aniž by za to něco žádal nebo očekával. Byl ochoten, nedbaje sebe, rozdávat své knihy, milované obrazy, jen aby mohl pomáhat. Takto činil i na sklonku svého života, kdy si sotva vystačil poplatit nejnnutnější životní potřeby.²¹

Hustě popsany sešit plný konceptů korespondence z let 1890 a 1891, který je psán přímo rukou Jindřicha Skopce, podává autentické zprávy o jeho studijních létech. Nacházíme v něm nezměrné množství zajímavých informací, které se týkají prázdnin

---

¹⁷ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 9: Vysvědčení mravní zachovalosti, 12. 7. 1888.

¹⁸ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 8: Gymnaziální vysvědčení Jindřicha Skopce, 1885-1892.

¹⁹ Jeho prosba je takto odůvodněna: „1) Nabyl dle přílohy A v prvním pololetí vysvědčení třídy I. s vyznamenáním a má z mravního chování známku chvalitebnou, z pilnosti náležitou. 2) Dle přílohy B jsou rodiče jeho nemajetní, takže by jim placení školného obtíže činilo.“ Tamtéž, Žádost o osvobození od školného, 17. 2. 1885.

²⁰ Tamtéž, Vysvědčení nemajetnosti, 5. 8. 1891.

²¹ Srov. Tamtéž, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 4, inv. č. 86: Památky na P. Jindřicha Skopce. Tamtéž, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 37: Spolkové legitimace, 1892-1939.

před nástupem do předposledního a posledního ročníku gymnaziálních studií. Skopec udržoval velice živý korespondenční styk se svými spolužáky ze třídy, čímž si krátil, jak sám podotýkal, „*dlouhý čas prázdninový*“.²² On sám trávil prázdniny doma v Praze, přičemž ostatní se rozjeli do svých domovů. Popisuje zde, jak trávil svůj volný čas, k jakým změnám došlo jednak na jejich škole, jednak v profesorském sboru. Jako správný oktaván neopomíjel zprávy o výsledcích maturit starších kolegů. Ty nedopadly příliš dobře. Téměř polovina žáků z maturitního ročníku byla neúspěšná, což byl hlavní důvod jeho rostoucích obav ze zdárného dokončení studií. „*Oh školo, školo, mně se do tebe zcela nic nechce. Maturita! Zle matičko, zle...*“.²³ Ustrašeného oktavána zklidnil až rozhovor s tehdejšími ředitelem c. k. vyššího gymnázia Zahradníčkem, který byl těmto nepovedeným maturitám přítomen. Ten mu řekl, že jejich třída patří mezi jeho oblíbené a že takovéto pochybení se u ní ani zdaleka neočekává.

Co se týče volného času, nejraději jej Skopec trávil psaním básní a drobné prózy. Společně se svými spolužáky vytvořili „spolek“. Jednalo se o spojení pěti mladých chlapců, jež pojila stejná vášeň – krásná literatura. Jejich literární pokusy byly zaznamenány – jak bylo v té době mezi gymnazisty poměrně časté – v ručně psaném časopise Zora, jejímž byl Jindřich editorem. Šlo o vůbec první Skopcovy básnické pokusy. Na samotný závěr časopisu Zory, vědom si své nezkušenosti, Jindřich Skopec poznamenal:

*„Však těším se pro budoucnost,
až znalost bude větší,
že pak mé básně budou též,
dokonalejší, lepší.“²⁴*

Básně byly samozřejmě uveřejňovány pod různými pseudonymy píšících. Jindřich Skopec nejčastěji vystupoval pod jménem Václav Lípa.²⁵

Novoměstské gymnázium Skopec ukončil roku 1892. Maturitu složil před komisí na první pokus. Pouze s řečtinou a matematikou zápasil, což se podepsalo na

---

²² Tamtéž, fond Jindřich Skopec, kart. 2, inv. č. 228: Koncepty vyšlé korespondence z let 1890-1891.

²³ Tamtéž.

²⁴ Tamtéž, kart. 4, inv. č. 242: Nové básně.

²⁵ Tamtéž, kart. 2, inv. č. 228: Koncepty vyšlé korespondence z let 1890-1891.

výsledném hodnocení zkoušejících.²⁶ Byl ale jistě velice šťastný a spokojený, že má zkoušku za sebou, nehledíc na drobné zádrhly v jejím průběhu. Vždyť se jí tak obával!

3. Studium bohoslovecké na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze (1892-1896)

Úspěšné složení „zkoušky dospělosti“ Jindřichu Skopcovi otevřelo dveře pro další studium. Stal se studentem c. k. české Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze. Jindřichův otec se jistě dmul pýchou, když byl jeho nejmladší syn dne 14. září roku 1892 zapsán jako řádný posluchač teologické fakulty.²⁷ Byl jediným z jeho dětí, které dosáhlo takového úspěchu a mohlo zasednout do lavic v posluchárnách univerzitní budovy.

Při Skopcově vstupu na akademickou půdu tomu bylo právě deset let od rozdělení Karlo-Ferdinandovy univerzity na dvě samostatné vysoké školy podle jazyka. Táhlý spor mezi Čechy a Němci vyvrcholil roku 1882, kdy císař František Josef I. vydal zákon, na jehož základě došlo k ustanovení české a německé Karlo-Ferdinandovy univerzity. Toto zrovnoprávnění češtiny s němčinou na pražské univerzitní půdě bylo jedním z malých úspěchů „drobečkové politiky“, jehož česká společnost dosáhla za dob Taafovy vlády. Po rozdělení se zde objevila řada praktických problémů. Profesori se mohli svobodně rozhodnout, ke které z univerzit se přidají. S profesory automaticky přecházely i celé semináře, též se přesouvalo veškeré personální a materiální vybavení. Došlo k tomu, že na obou univerzitách chyběly některé obory. Aby tato prázdná místa byla zaplněna, došlo na jmenování nových pedagogů. Takto byl například do Prahy na českou filozofickou fakultu povolán profesor Tomáš Garrigue Masaryk.²⁸ Filozofické a právnické fakulty zahájily svoji činnost nedlouho po rozdělení univerzit. S lékařskými fakultami to bylo o něco složitější, protože bylo zapotřebí získat větší prostory a dostatečné vybavení klinik, což se podařilo zrealizovat do roka od rozdělení.²⁹ Teologická fakulta byla pod přímým dohledem pražského arcibiskupa, jímž byl v té

---

²⁶ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 9: Vysvědčení maturitní, 12. 7. 1892.

²⁷ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 11: Přijetí na bohosloveckou fakultu, 14. 9. 1892.

²⁸ František KUTNAR – Jaroslav MAREK, Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví, Praha 2009, s. 378.

²⁹ František KAVKA – Josef PETRÁŇ (edd.), Dějiny Univerzity Karlovy III. 1802-1918, Praha 1998, s. 183 – 188.

době Bedřich Josef kardinál Schwarzenberg. Ten patřil mezi zastánce vzniku české univerzity. Když k tomu ale roku 1882 došlo, začal vystupovat se zarytým odporem k rozdělení teologické fakulty na českou a německou, neboť považoval za nutné, aby kněží ovládali oba dva jazyky. Obával se, že rozdělení teologické fakulty podle jazyků bude mít dalekosáhlý negativní dopad, který vyvrcholí rozdělením biskupství podle jazykových majorit. Přičemž nebude dostatek kněží, znalých německého jazyka, a obsazení německých farností se stane velkým problémem. Právě z jeho popudu a kvůli výše uvedeným důvodům, zůstala teologická fakulta až do devadesátých let 19. století součástí německé univerzity. Tehdy vyvstala hrozba odstranění této fakulty z německé univerzity, proto pražský arcibiskup, od roku 1885 jím byl František kardinál Schönborn, vzal po čtyřech letech usilovného přemlouvání v potaz návrh českých vyjednávačů – Riegra a Otty – usilujících o osamostatnění české teologické fakulty, a podal císaři návrh na její rozdělení. Nakonec tedy došlo i k jejímu rozdělení na českou a německou část.³⁰ Česká teologická fakulta tak odstartovala svou samostatnou činnost až ve školním roce 1891/1892.³¹ Rok před nástupem Jindřicha Skopce na fakultu.

Německá univerzita byla ze začátku oproti české ve výhodě, jelikož měla dostatek přednášejících, německé vědecké literatury i německých učebnic. To ale nezabránilo ztrátě zájmu studentů o její přednášky. Řady českých studentů se rychle rozrůstaly a brzy získaly převahu.³²

Vznik samostatné české univerzity aktivizoval českou společnost a ve velkém podnítil rozvoj české vědy.³³ V uplynulém desetiletí – 1882-1892 – tak došlo k jejímu značnému pokroku vedoucímu k dosažení evropské úrovně.

Jindřich se tedy po imatrikulaci tehdejšími rektorem české univerzity Jiřím Pražákem³⁴ stal studentem v obecném měřítku již vrcholné vzdělávací instituce v českém jazyce. Co se týče české teologické fakulty, ta jediná byla ve vývoji oproti

---

³⁰ Tamtéž, s. 327-328.

³¹ Tamtéž, s. 183-188.

³² K nárůstu zájmu o české vysokoškolské studium – v souvislosti s předchozím rozvojem českého středního školství – Gary B. COHEN, *Education and Middle Class-Society in Imperial Austria 1848-1918*, West Lafayette 1996.

³³ F. KUTNAR – J. MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 123.

³⁴ Jiří Pražák – profesor správního práva – byl rektorem české Karlo-Ferdinandovy univerzity během školního roku 1892/1893. F. KAVKA – J. PETRÁŇ (edd.), *Dějiny Univerzity Karlovy III*, s. 341.

ostatním českým fakultám lehce pozadu. Potýkala se s drobnými těžkostmi - nevhodné posluchárny, budování učitelského sboru – které byly důsledkem pozdějšího rozdělení.

V představách otce Jindřicha Skopce, jenž se hrdě pyšnil synovým studiem na vysoké škole, byly přednáškové místnosti české teologické fakulty vyobrazovány jistě a zcela bez nadsázky jako upravené a dokonale řešené. Opak byl ale pravdou. Česká teologická fakulta v prvních letech svého působení sídlila v nevyhovujících podmínkách pronajatých prostor seminárního traktu Klementina v Křížovnické ulici. K přestěhování do nedalekého Clam-Gallasova paláce došlo až po několika letech. Impuls k přemístění sídla fakulty dal jistě i tehdejší ministr kultu a vyučování Stanislav Madeyski, který se roku 1894 při osobní návštěvě klementinských provizorně uspořádaných poslucháren zděsil nad jejich zuboženým stavem.³⁵

Co se týče pedagogického sboru – první generace učitelů na české teologické fakultě utvořila vyrovnaný tým, to ano, ale svou prací ještě nikterak výrazný. Nutno však podotknout, že právě tato generace položila pevné základy, na něž mohly navazovat následující učitelské generace a dovést tak českou teologickou fakultu k nepopíratelnému vědeckému vzestupu, jenž pro ni byl charakteristický především v období první republiky.³⁶

Vraťme se zpět k vysokoškolským létům Jindřicha Skopce. Na počátku prvního akademického roku studií byl nově nastupujícímu Jindřichu Skopcovi vystaven legitimační lístek, který si studenti bohosloví museli každý nový školní rok nechat znovu vyhotovit a vyplnit. Byl velice důležitý, protože jím prokazovali svojí příslušnost k univerzitě a nejen to.³⁷ Právě legitimační lístek byl jedním z průkazů, který musel Jindřich Skopec každoročně předkládat příslušnému c. k. krajskému hejtmanství, aby mu byla uznána výhoda o branné povinnosti. Jakožto student bohosloví byl Skopec osvobozen od vojenské služby a včleněn do náhradní zálohy.³⁸

---

³⁵ Tamtéž, s. 210.

³⁶ Tamtéž, s. 208-210.

³⁷ „Legitimační lístek platí pouze pro rok studijní na něm vyznačený a má se pro čas studií každého roku za nový vyměňovati. Studující je povinen lístek neustále s sebou nositi a před úřady universitními nebo jejich orgány, když by toho požadovali, jím se vykazovati.“ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č.

11: Výtah z usnesení c. k. akademického senátu ze dne 30. 3. 1881.

³⁸ Povolena mu byla výhoda jakožto bohoslovcí dle § 31. zákona o povinnosti branné, že tedy týž do náhradní služby „vňat“ byl“. Tamtéž, kart. 1, inv. č. 10: Vojenské záležitosti, 1894-1909.

Během studií Jindřich Skopec samozřejmě nepobýval doma se svým otcem, jenž se stále těšil dobrému zdraví, ač už byl v pokročilém věku. Mladý bohoslovec před vstupem do prvního ročníku žádal o přijetí do knížecího arcibiskupského semináře v Praze. Jeho žádosti bylo vyhověno a navečer 6. října 1892 se Skopec dostavil do semináře. Již během letních prázdnin mu byl vystaven soupis věcí, které si musel sám opatřit. Členové semináře dostávali každý rok kleriku, kolárek, klobouk a dostatečnou obuv. Též se počítalo se zaopatřením jídla pro každého z členů. Mezi věcmi, které si studenti bohosloví museli koupit, byla například dvě prostěradla, peřiny s povlečením, ručníky. Nově nastupující museli mít též slušný černý oblek a delší tmavomodrý zimník. Skopcovi se sháněním těchto věcí pomáhala jeho nejmladší sestra Růžena.³⁹ Po čase stráveném na přednáškách si tedy Skopec nosil své studijní povinnosti a úkoly do semináře, kde se poctivě připravoval ke své kněžské službě.

Je patrné, že ani během vysokoškolských studií se Skopec nevzdal své vášně a našel si v nabytém seminárním programu chvílku na svou milovanou krásnou literaturu. Byl členem „*Sušilovy Růže*“⁴⁰ a stále uveřejňoval své výtvořky pod pseudonymy.⁴¹ V prosinci roku 1892, tedy na samém počátku vysokoškolského studia měl Skopec možnost v arcibiskupském církevním semináři přednést jednu ze svých básní. Vybral báseň s pomyslným názvem „Na prahu nového života“, v níž zbásnil touhy a poslání nejen své, ale všeobecně všech mladých studentů bohosloví:

*„Chcem lásku lidu kázat, v srdce štípit víru,
chcem, téměř, kdo trpí, slzu žalu z tváře stříti,
chcem, hněvy konejšiti, lidstvo vésti k míru,
chcem, vésti zbloudilé, chcem, vlašné rozohniti –
chcem, aby celým světem vládl vědomí duch,
že ještě stále žije, starý dobrý Bůh.*

To svatý cíl je náš, to naše povolání.

A jemu celým srdcem věrni býti chceme,

---

³⁹ PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 217: Dopisy Skopcovi Antonínu (otci) z let 1896-1901.

⁴⁰ Duchovní skupina a literární jednota českých bohoslovců v Praze, jejímž hlavním úkolem bylo poznávat českou literaturu, a zvelebovat knihovny: Růžka Sušilova, Časopis katolického duchovenstva (dále jen ČKD), 1924, č. 2, s. 26-27.

⁴¹ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 41: Lidové noviny, 13. 5. 1942.

*byť i jen byl nám za to nevděk, smích a lání,
my chvály, slávy světské nic si nepřejeme –
ať člověk zlý snah, prací našich neocení:
My Boha sluzi jsme a Bůh nás odmění!*⁴²

15. května roku 1895 se uskutečnila Národopisná výstava⁴³ v Praze, na níž pomáhal Jindřich Skopec, student již čtvrtého ročníku, pořádat odbor duchovní literatury. I přesto, že přípravy probíhaly s velkým předstihem, byly náročné a těžko se daly skloubit s každodenními povinnostmi „študáka“. S blížícím se termínem zahájení výstavy se blížil i čas letních zkoušek v semináři. Jindřich Skopec byl doslova zavalen prací. Musel oželeť i své oblíbené večerní chvílky u svíčky s perem v ruce nad dopisovými lístky pro své blízké, aby stíhal studium i sestavování seznamů knih a tabulek na Národopisnou výstavu. Svě starší sestře Anně napsal: „*Dočkáme-li se jí o prázdninách, tu až přijedeš do Prahy, půjdeme se tam podívat a přijdeme do našeho oddělení (katolická literatura česká), tu se ti budu moci bohdá také pochlubit, že na tomhle jsem já také pomáhal. Těší mě to, jen kdyby k tomu byly všechny pomůcky po ruce a pak zvláště dostatek času.*“⁴⁴ Za povinnosti s touto organizací spojenými a probdělé noci, byl po právu odměněn. Ještě téhož roku obdržel diplom a bronzovou medaili.

Ve čtvrtém ročníku po dosažení čtyř nižších svěcení, byli studenti bohosloví posíláni do kostelů asistovat při velkých bohoslužbách jakožto subdiakonové. Tedy ti, co čtou epištolu. Skopec poprvé, lehce nervózní, asistoval na Boží Hod ve Vršovickém kostele.⁴⁵

Během zimního semestru posledního seminárního ročníku se Skopec stal jedním z prefektů, a sice prefektem ritu. Jeho hlavním úkolem bylo naučit studenty prvních ročníků, jak mají na bohoslužbách správně přisluhovat. A jelikož prefekti dostávali první dvě vyšší svěcení – podjáhenství a jáhenství – dříve než ostatní, i Jindřich Skopec

---

⁴² Tamtéž, kart. 2, inv. č. 245: Různé jednotlivé básně.

⁴³ Národopisná výstava Československá se konala v Praze a skládala se z mnoha různých odborů. Hlavním cílem této výstavy bylo poukázat na lidovou kulturu českého a slovenského lidu. Národopisná výstava československá v Praze 1895, Praha 1896, s. 22.

⁴⁴ PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 216: Dopisy Skopcové Anně (sestře), 12. 2. 1895.

⁴⁵ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 217: Dopisy Skopcovi Antonínu (otci), 31. 5. 1895.

je dostal s předstihem. Na podjáhna byl vysvěcen 13. listopadu a na jáhna během vánočních prázdnin, 28. prosince, roku 1895. Nyní již mohl asistovat při mši svaté.⁴⁶

V letním semestru ho čekaly závěrečné zkoušky a vysvěcení na kněze. Zkoušek měl Jindřich Skopec opravdu mnoho, ale s vědomím, že se jedná o poslední školní zkoušky, se již ostřílený bohoslovec lehce vybičoval k vysokým studijním výkonům.⁴⁷ Jeho kolegům ze semináře se pod tíhou stupňující nervozity propadaly tváře. Jindřich se těšil, že i on nějaké to kilo ztratí. Těsně před termínem závěrečného zkoušení byli každoročně studenti posledního ročníku teologické fakulty zváni na oběd ke kardinálovi. „*Když jsme se ráno před obědem kardinálovi představovali, vzal mě za tvář a ptal se: Je to všechno pravé? Inu ovšem, bylo to pravé skop – c – ové.*“⁴⁸ Je zřejmé, že Jindřich žádného úbytku na váze nezaznamenal. A možná právě díky „dostatečně obaleným nervům“ ho nesvazovala taková nervozita jako ostatní a závěrečnými zkouškami lehce proplul.

Na kněze byl vysvěcen v sobotu 25. července roku 1896, o čtrnáct dní později, než tomu mělo původně být. Důvodem nepatrného odsunu bylo prodloužení vizitačního pobytu kardinála Schönborna na venkově. Aby mohlo k vysvěcení Jindřicha Skopce vůbec dojít, bylo nutné souhlasné vyjádření jeho otce. Ten „*ničeho nenamítá proti tomu, aby jeho syn Jindřich oddal se dle své vůle stavu duchovnímu*“.⁴⁹

Svou první mši Skopec sloužil v místě svého bydliště hned následující den, tedy v neděli 26. července 1896, na sv. Annu v chrámu páně sv. Ludmily na Královských Vinohradech.⁵⁰ Byl velice rád, že to bylo právě na den sv. Anny, na den, jenž byl i pro jeho rodinu svátečním. Hned o této fascinující novině s nadšením psal své starší sestře Anně a otci. Mše se konala od deváté hodiny ranní. Jednalo se o mši asistovanou a doprovázenou zpěvem. Mladý kněz si velice přál, aby se svaté přijímání – podávání Těla Páně věřícím – stalo součástí jeho první mše. Přání se mu vyplnilo a on je hrdě podával přítomným věřícím pevnou, netřesoucí se rukou. Svě známé a blízké o této slavné události informoval s dostatečným předstihem prostřednictvím tištěných pozvánek, tudíž se mohl těšit z jejich přítomnosti. Po mši, jak bylo tradicí, pozval ty nejbližší, kteří na něj byli věru pyšní, na slavnostní oběd do slušného hostince. Volba

---

⁴⁶ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 216: Dopisy Skopcové Anně (sestře), 29. 12. 1895.

⁴⁷ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 217: Dopisy Skopcovi Antonínu, 29. 2. 1896.

⁴⁸ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 216: Dopisy Skopcové Anně (sestře), 7. 4. 1896.

⁴⁹ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 12: Doklad o vysvěcení na kněze, 25. 8. 1896.

⁵⁰ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 41: Lidové noviny, 13. 5. 1942.

padla na Národní dům na Vinohradech. Odpoledne ještě Jindřicha Skopce čekalo požehnání v kostele. To bylo závěrečným vyústěním jeho prvního dne oficiálních kněžských povinností.⁵¹

Plánů na prázdniny Jindřich Skopec neměl mnoho. Kromě několika výletů je strávil v Praze. V polovině srpna již bylo rozhodnuto o jeho novém působišti, jímž se stal Plzeňský kraj.

II. Kněžské působení

1. Kaplan a administrátor v Manětíně

„Dokončil jsem letos seminář a nyní hledím vstříc první své štaci.“⁵² Takto Jindřich reagoval na své jmenování kaplanem v Manětíně poblíž Plzně. Stalo se tomu tak 9. září 1896. Jako kaplan zde působil dva roky. Ke změně došlo počátkem března roku 1898, kdy byl Jindřich Skopec jmenován zdejším administrátorem. Tato funkce již neměla tak dlouhého trvání. Jindřich ji – ač krátce, tak svědomitě – zastával do 23. září téhož roku.⁵³

Opět se můžeme obrátit na korespondenci, kde se nachází květnatý popis manětínského kraje, jeho obyvatel, kaplanky, kostela i povinností s těmito úřady spojenými. Neocenitelným zdrojem informací se nám v tomto případě a pro tuto dobu stávají Skopcovy dopisy, které nacházíme ve druhé části jeho pozůstalosti, uložené v Památníku národního písemnictví na Strahově. Díky dopisům, které Skopec pravidelně posílal z Manětína do Prahy svému otci a do Náchoda své sestře Anně, tak máme jedinečnou možnost nahlížet na dění v Manětíně Skopcovými očima.

Po obdržení zprávy o nové funkci se v mysli a srdci mladého kněze začaly hromadit nejrůznější myšlenky a pocity. Nadšení a touhu poznat nový kraj střídaly obavy z neznámého a tak vzdáleného prostředí od domova a rodiny. I tyto obavy Skopce sužovaly. I když už během bohosloveckých studií nebydlel společně se svou

⁵¹ PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 216: Dopisy Skopcové Anně (sestře), 28. 7. 1896.

⁵² ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 2, inv. č. 50: Dopisy od Brichty Josefa, děkana v Manětíně, 15. 10. 1896.

⁵³ Tamtéž, kart. 2, inv. č. 13: Doklady k působení J. Skopce jako kaplana a administrátora v Manětíně a kooperátora v Bystřici, 1898-1901.

rodinou, stále pobýval v Praze. Ke svým bližním to měl z arcibiskupského semináře v porovnání s Manětínem, „co by kamenem dohodil“. Ještě před svým odjezdem z české metropole do západočeského městečka Jindřich Skopec poslal obsáhlý dopis manětínskému vikáři, váženému panu Josefu Brichtovi, v němž prosil o odpovědi na mnoho zvědavých otázek, týkajících se manětínského děkanství. Právě z něj jsou zřejmé Jindřichovy smíšené, svrchu popsané, pocity.

Manětínské děkanství bylo specifické tím, že se nacházelo ve městě, a přece bylo odloučené a tiché, což Jindřich Skopec ve svých dopisech vyzdvihoval.

Byly zde dva kostely. Kousek od děkanství byl kostel hlavní, k němuž se dalo dostat přes zahradu plnou švestkových stromů. V těsném sousedství tohoto kostela se nacházel zámek zdejšího patrona, jenž přitahoval zájem a pozornost nově přistěhovaného kaplana.⁵⁴

Krátce po příjezdu do Manětína byl Jindřich Skopec na zámku představen hraběcí rodině. Manětínské panství bylo v rukou rodu Lažanských, přičemž tehdejším majitelem panství (velkostatku) byl Jan Karel Lažanský. Ač byla rodina „vznešené“ krve, chovala se mile a upřímně, nic škrobeného, čehož si Skopec nesmírně vážil. Pan vikář Brichta měl na zámku velký vliv a často tam pobýval. Při jedné z gratulačních návštěv na zámku byl Jindřich Skopec společně s panem vikářem pozván na slavnostní oběd. Strávili zde krásné odpoledne s celou hraběcí rodinou. Oslavencem byl mladý hrabě, ten „dostal hezkého pony malého. Ted' na něm jezdívá i po městě. Hrabě má ještě dvě mladší dcerušky Vilemínu a Terézii. První však říkají „Vuci“ a druhé „Tuci“.⁵⁵ Skopec a hraběcí rodina se zde vzájemně sblížili a od té doby byla přítomnost Jindřicha Skopce na podobných akcích zvykem.

Druhý kostel – svaté Barbory – se nacházel na hřbitově, na dolním konci města. Oba kostely byly veliké, prostorné a hezky upravené.⁵⁶

Svou kaplanku Jindřich Skopec popsal jako prostornou a světlou místnost se dvěma velkými okny. Než si nechal zhotovit nábytek u tamního truhláře a kaplanku si plně podle svých představ vybavil, pobýval ve vedlejším hostinském pokoji. Obrazy, přehozy, hodiny a fotografie si přivezl s sebou z Prahy. Díky tomu se zde cítil téměř jako doma. Vše ostatní si opatřil na místě.

---

⁵⁴ PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 216: Dopisy Skopcové Anně (sestře), 8. 10. 1896.

⁵⁵ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 217: Dopisy Skopcovi Antonínu (otci), 21. 10. 1896.

⁵⁶ Tamtéž, 15. 11. 1896.

V jednom z dopisů můžeme nahlédnout do pečlivě narýsovaného plánu opatřeného popisky, v němž Jindřich Skopec dopodrobna vykresluje a popisuje svému otci interiér nově zařízeného pokoje. Uprostřed místnosti měl mladý kaplan rozložený čtvercový koberec a na něm umístěný stůl se čtyřmi židlemi. U něj ve chvilkách volna rád sedával a trávil čas vyhlížením z oken. Naskýtal se mu rozsáhlý výhled, neboť kaplanka byla součástí manětínského děkanství a nacházela se v jeho prvním patře. Jedním oknem viděl přímo na kostel, který byl od kaplanky vzdálen sotva pár kroků. Skrze druhé okno mohl svůj pohled upřít na zahradu či na dění v části hlavní manětínské ulice. Přehled měl tedy Jindřich Skopec veliký. V pravém rohu pokoje byla umístěna postel, nad ní byly pověšené fotografie jeho milovaných rodičů. Každý večer na ně před spaním hleděl, aby měl jejich podobu stále ve svých vzpomínkách. Dále zde byla skříň, klekátko, umyvadlo a samozřejmě nesměly chybět knihy. Skopec byl velkým milovníkem četby a knih. Nejdříve je ukládal na provizorní poličku, kterou mu zapůjčil pan vikář Brichta. Tu později nahradil knihovnou, na které jako jedině nešetřil.⁵⁷

Zdejší pan vikář zde zastával polovinu práce, což nebylo vždy zvykem. Často vikáři přesunuli všechny své povinnosti na kaplana. Ve službách a kázáních se tedy mladý kněz střídal po týdnu s panem vikářem, přičemž jeden týden byla kázání česká a jeden německá. Německého obyvatelstva v Manětíně nebylo mnoho. Manětín byl převážně český, stejně tak jako přidružené vesnice. Zprvu měl Skopec pouze kázání vedená v českém jazyce, díky tomu měl více času si na nové prostředí přivyknout a zorientovat se v něm. O měsíc později, koncem října, začal vést i mše německé. Německá kázání přinesla více starostí a delší přípravy, neboť mluvit německy pro něj nebylo tak snadné a přirozené. Na to jedině si ve svých dopisech Skopec stěžoval. Nedočteme se zde žádné jiné výtky. Na základě toho můžeme soudit, že se Skopci na manětínském děkanství a v Manětíně opravdu líbilo.⁵⁸

Ve městě Skopec vyučoval náboženství ve dvou třídách českých a jedné německé. Také docházel do venkovské školy ve Hvozďe. Cesta zabrala dobrou hodinu a půl. Zprvu chodíval pěšky a cestou obdivoval krásy kraje. V zimě velice rád využíval laskavosti paní hraběnky, která mu posílala kočár a do Hvozdu se vozil jako pán.⁵⁹ Dohromady Skopec učil osm hodin týdně. Hlavně ti venkovští žáci zkoušeli jeho míru

---

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 216: Dopisy Skopcové Anně (sestře), 22. 11. 1896.

⁵⁹ Tamtéž, 8. 10. 1896.

trpělivosti, ale neměnil by. Tyto perné chvílky byly vyvažovány nefalšovaným dětským zájmem, zvědavostí a smíchem. Leckdy i samotného Skopce děti rozesmály k slzám. „*Jako nedávno ve Hvozďe: ptal jsem se na proroky některé a chtěl jsem, aby též jmenovali Isariáše, jednoho z hlavních proroků. Nikdo na něj nemohl přijít, tak já napovídám: Isa – a hned se hlásí jedna čiperná Hvozdačka, že už to ví, že se jmenoval ten prorok (chudák): Isabela!*“⁶⁰

Jindřich Skopec a pan vikář Brichta obývali děkanství společně, kaplanka jak již bylo výše zmíněno, byla jeho součástí. Scházeli se u obědů a na večerech u jednoho stolu. Skopec si zdejší jídlo velice chválil. Slečna hospodyně byla dobrá kuchařka. Jejich jídelníček se skládal převážně z masitých pokrmů, jelikož pan vikář nesměl ve velké míře požívat moučná jídla. Co se týče platby veškerého zaopatření, myšleno např. poplatky za stravu, neměl Skopec s panem vikářem Brichtou uzavřenou žádnou smlouvu. Po dohodě Skopec platil panu vikáři stejně jako předchozí kaplan, a to symbolickou částku 140 zlatých ročně, což bylo necelých 12 zlatých týdně. Plat kněžím za církevní výkony zde byl nízký, proto se to takhle pan vikář snažil kaplanům vynahrazovat.⁶¹

Kaplan zde dosahoval příjmu kolem 600-700 zlatých ročně. Vlastní „služné kaplanské“ bylo jako všude jinde 350 zlatých ročně. K tomu připočteme Skopcovy cesty do hvozdecké školy, což činilo 150 zlatých a zbylá částka do celkové sumy byla tvořena z příjmů ze škol městských a za mše svaté.⁶²

Pan vikář Brichta byl vlídný, velice zbožný, postarší muž, jenž často churavěl. Tedy během doby jeho zotavování Skopec zastával práci za oba dva. Především během zimy zde bylo mnohem více starostí se zaopatřováním a pohřby. S tuhým mrazem hlavně starší lidé podléhali vleklým nachlazením a nemocem. V čase adventním lidé přicházeli v hojném počtu ke zpovědím a svatému přijímání. Též se zaplnily školy, neboť na zimní měsíce do škol začaly docházet i starší děti, které byly během léta na pastvě či na službách. V jedné třídě se tak sešlo dokonce devadesát dětí. Sotva se vešly do místnosti. „*To je pak stále jako v úle. A učení jde pomalu*“, stěžoval si.⁶³ Tudíž se měl Skopec občas co otáčet, aby vše stíhal.

---

⁶⁰ Tamtéž, kart 1, inv. č. 217: Dopisy Skopcovi Antonínu (otci), 21. 10. 1896.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Tamtéž, kart. 1, inv. č. 216: Dopisy Skopcové Anně (sestře), 22. 11. 1896.

⁶³ Tamtéž, 13. 12. 1896.

Blížily se Vánoce, s nimi spojené vánoční mše a konec roku 1896. Byly to Skopcovy první Vánoce strávené v Manětíně. V tomto kraji nebylo zvykem držet půlnoční mši, v kostele se věřící na mši scházeli až druhého dne ráno. „*Už prý se mám těšit, jak budou na chóru dávat jednu „pastýřskou“ a dudáckou do skoku.*“⁶⁴ Svátky mladému kaplanovi utekly velice rychle. Slečna hospodyně, která vynikala nejen kuchařským uměním, byla i výborná cukrářka. Tedy vůně cukroví se linula po celém děkanství. Jindřich Skopec zde byl opravdu velice spokojen, i přes to se dostavila zaraženost a vzpomínky. Za což mohla zásilka z domova, která mu byla doručena těsně před svátky. Jindřichův otec se nechal na jeho žádost vyfotit a svou nově pořízenou „podobenku“ přiložil k vánočnímu přání. Jindřich Skopec byl velice zaražen tím, jak moc jeho otec zestárnul a sešel. Tak zaražen, že propukl v hořký pláč. A ačkoliv si oči před obědem důkladně opláchnul studenou vodou a otřel ručníkem, slečna hospodyně to na něm poznala. Následující den se ho ptala, zda neudělala něco špatně nebo mu něčím nevědomky neublížila.⁶⁵ Z tohoto převyprávění části dopisu, jenž byl určen sestře Anně, jasně vyplývá, jaký vlídný vztah slečna hospodyně a Jindřich Skopec mezi sebou měli. Ne vždy spolu kaplan a hospodyně faráře vycházeli v dobrém.

Během roku 1897 zde Jindřich Skopec i nadále pilně zastával své kněžské a učitelské povinnosti. Německy kázaným bohoslužbám už plně přivykl, dokonce se na ně těšil. S přicházejícím jarem a rozbíhajícími se zemědělskými pracemi se začaly venkovské třídy opět postupně vyprazdňovat. Výuka se tak stávala méně náročná, hodiny tišší a mladý kaplan si mohl šetřit nejen své nervy, ale také svůj hlas, tak potřebný na kázání a mše. V dopisech, z letních měsíců tohoto roku, je Jindřichem Skopcem zaznamenán až zarážející počet požárů, sužujících životy obyvatel v Manětíně. Jeden z nich dokonce ohrožoval samotné manětínské děkanství. Hrozivě vyhlížející plameny byly však včas zkroceny. Na jejich hašení se účastnil i sám Skopec.⁶⁶

Zdraví pana vikáře Brichty se v říjnu roku 1897 rapidně zhoršilo. Po odsloužené mši vikář odvrávoral se ztěžklýma nohama do sakristie, kde vysílením padl a stěžoval si především na urputnou bolest hlavy. Mozková mrtvice byla lékaři naštěstí vyloučena. Příčinou nečekaného kolapsu pana vikáře bylo celkové fyzické i psychické vysílení a lékaři mu byl naordinován úplný klid. Jindřich Skopec byl těmito událostmi zasažen

---

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž, 24. 1. 1897.

⁶⁶ Tamtéž, 25. 7. 1897.

jednak po citové, jednak po pracovní stránce. Pana vikáře Brichtu si velice oblíbil a obával se o něj. Navíc ho čekal zástup za pana vikáře ve všech jeho povinnostech.⁶⁷

Právě v této zamotané době, byla Jindřichu Skopcovi nabídnuta funkce administrátora po zemřelém faráři v nedalekém Křečově. Tu po dlouhých úvahách Skopec odmítl. Ke svému rozhodnutí měl hned několik důvodů, jež své sestře Anně jednotlivě rozepsal. Zdá se, že měl potřebu obhájit své rozhodnutí a sám sebe ujistit, že bylo správné. Jako nejpodstatnější udal mladý kaplan dva důvody. Za první, ve funkci administrátora by musel setrvat celé dva roky, než by mu bylo umožněno stát se farářem. Přičemž funkce administrátora se mohla lehce stát nebezpečnou a daný se mohl velice zadlužit. Administrátor měl totiž v režii pole, která musel na své vlastní náklady osívat a opatrovat do té doby, než byl ustanoven nový farář, k čemuž Skopec dodal: „*Já zemědělství ani trochu nerozumím.*“⁶⁸ Dále zde Skopec srovnával plat kaplana a administrátora. Rozdíl byl dle jeho slov „*nepatrný, měl by o pouhých 50 zlatých více*“, přičemž by měl mnohem více starostí a zodpovědnosti. Za druhé, nabídka funkce přišla v nejméně vhodnou dobu – nemoc pana vikáře. Pan vikář Brichta u sebe potřeboval kaplana. Mimo to by Skopci nemohl v administrování pomoci, v čemž mladý kaplan spatřoval velký problém.⁶⁹ Důvody, které zde Jindřich Skopec uvedl, jsou opodstatněné a jeví se jako rozumný základ pro odmítnutí nabízené funkce. Věřil jim však i on samotný? Z druhého Skopcem uvedeného důvodu číší zřejmá nejistota mladého a ještě ne dostatečně zkušeného kaplana. Vystává tak otázka – Nehrála při rozhodování důležitou roli právě Skopcova nepřipravenost a strach z osamostatnění?

Odvraťme se nyní od popisu každodenních radostí a strastí manětínského kaplana a pojďme si přiblížit, jakou významnou roli hrál rok 1897 v dějinách českého národa a Čech vůbec. K tomuto kroku nás vysloveně svádí Skopcova poznámka v dopise z 29. března roku 1897, který byl určen sestře Anně. „*Když byly volby, bylo zde také napětí dost...dobře, že už je po všem.*“⁷⁰ Dopis od Skopcovy sestry, na nějž Jindřich reagoval, se nám bohužel nedochoval. Ale už ze zmínky Jindřichovy lze soudit, že volby vyvolaly opravdu velký rozruch, když ovlivnily i dění a život obyvatelstva v Manětíně. Byly to volby do říšského sněmu, vůbec první volby, v nichž se volilo podle všeobecného volebního práva. Žádná skupina obyvatelstva z nich tedy nebyla

---

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Tamtéž, 28. 9. 1897.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Tamtéž, 29. 3. 1897.

vyloučena. Díky všeobecnému volebnímu právu získali Češi převahu nad Němci téměř ve všech volebních obvodech.⁷¹ Ve volbách se tak jasným vítězem stali mladočeši. Jejich postavení se stalo natolik silné, že se dostali do středu zájmu tehdejšího ministerského předsedy Kazimíra Badeniho. Aby je ministerský předseda získal pro svou vládní koalici, vydal Badeniho jazyková nařízení. Na základě těchto nařízení došlo ke zrovnoprávnění češtiny a němčiny jako úředních jazyků.⁷² Každý spis, na úřad podaný, měl být projednáván v jazyce podání. Tudíž byla zapotřebí znalost obou dvou jazyků – německého i českého. Pro české úředníky to veskrze nebyl problém, již před nařízením ovládali i německý jazyk. Pro německé úředníky to bylo těžko splnitelné, důvodem byla komplikovanost a hlavně neobliba češtiny. Osvojování tohoto „barbarského“ jazyka považovali přímo za potupné.⁷³ Proto byla proti těmto nařízením rozpoutána agitace ze strany německého obyvatelstva. Mladý kaplan popisoval situaci v Manětíně. Opět reagoval na dopis své sestry, jehož obsah nám zůstane i protentokrát utajen. „Mezi Čechy a Němci je tu klidno. Ovšem zde Němci nemohou rámusit, protože jsou ve velké menšině.“⁷⁴

Ze svého ministerského postu byl Badeni koncem roku 1897 sesazen, což vyvolalo vlnu českých demonstrací, při nichž docházelo k ničení německých a židovských obchodů. Nejsilněji tomu pak bylo v Praze.⁷⁵ Jak tomu bylo v Manětíně, to Jindřich Skopec nezmiňuje. Naskýtají se nám tedy dvě možnosti, buď se daný dopis nedochoval, nebo se v Manětíně žádné demonstrace a násilnosti nekonaly.

Zdravotní stav pana vikáře Brichty se nikterak nelepšil, proto začátkem roku 1898 na doporučení lékařů odcestoval ze sněhem zavátých Čech do chorvatského městečka - Iky. V případě pozitivního účinku přímořského ovzduší zde měl strávit čtyři měsíce a poté pokračovat dále do hor.⁷⁶ Odjezd pana vikáře do zahraničí a opuštění manětínského děkanství bylo důvodem oficiálního jmenování Jindřicha Skopce 21. března roku 1898 administrátorem.⁷⁷ V případě absence faráře na farnosti se jejím

---

⁷¹ Michael BOROVIČKA – Jiří KAŠE – Jan P. KUČERA – Pavel BĚLINA, *Velké dějiny zemí Koruny české XII (1890 – 1918)*, Praha 2013, s. 107-108.

⁷² P. BĚLINA a kol., *Dějiny zemí*, s. 121-123.

⁷³ M. BOROVIČKA – J. KAŠE – J. P. KUČERA – P. BĚLINA, *Velké dějiny XII*, s. 109-119.

⁷⁴ PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 216: Dopisy Skopcové Anně (sestře), 16. 2. 1898.

⁷⁵ P. BĚLINA a kol., *Dějiny zemí Koruny české*, s. 123.

⁷⁶ PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 216: Dopisy Skopcové Anně (sestře), 16. 2. 1898.

⁷⁷ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 13: Doklady o působení J. Skopce jako administrátora

novým správcem stal administrátor, jehož povinnosti a kompetence byli totožné s farářovými, jen jeho postavení bylo méně trvalé.⁷⁸

Jindřich Skopec zůstal na děkanství sám. Slečna hospodyně odjela do zahraničí společně s panem vikářem. Nově zvolený administrátor začal uvažovat o své vlastní hospodyně. Z lky přišlo požehnání a souhlas s možností najít si výpomoc po dobu jejich nepřítomnosti. S domácností a stravou mu tak ochotně přijela vypomoci jeho sestra Anna. Skopec se nesmírně těšil na společnost v opuštěném děkanství. To, že to byla právě společnost jeho sestry, bylo pro něj vysloveně odměnou.⁷⁹

2. Kooperátor v Bystřici u Benešova

Na konci září roku 1898 čekalo Jindřicha Skopce stěhování. Nové působiště našel ve Středočeském kraji, v Bystřici nad Benešovem (u Benešova). S novým domovem byla pevně spjata nová funkce, byl jmenován zdejším kooperátorem.⁸⁰

Z důvodu nedostatku bližších informací můžeme pouze spekulovat, proč se jednalo právě o Bystřici. Zda se chtěl dostat na místo, odkud by to měl blíže do Prahy a zpravidelnit rodinné návštěvy, nebo zda sem byl přiřazen na základě rozhodnutí vyšší instance. Ať tomu bylo tak nebo tak, je patrné, že Skopec byl za danou situaci velice vděčný. Zdraví jeho otce bylo chatrné. Sám dopisy svému „milému Jindříškovi“ zasílal od konce roku 1898 už jen výjimečně. V případě nutnosti je namísto otce psala Jindřichova starší sestra Anna, která nyní společně s jejím otcem v Praze žila a pečovala o něj.

Na bystřickém nádraží Jindřich Skopec poprvé stanul 24. září, jen s tím nejnnutnějším, co byl schopen z Manětína přepravit osobně. Nábytek mu byl dopraven o několik dní později. Převoz nábytku byl rychlý, ale kvalita přepravy byla naprosto otřesná. Doručený nábytek byl otlučený, mramorová deska a sošky rozbité. Vše si musel nechat opravit a poslepotat u bystřických řemeslníků, což stěhování značně protáhlo.

---

v Manětíně, 2. 3. 1898.

⁷⁸ Jiří Rajmund TRETERA – Zábaj HORÁK, Slovník církevního práva, Praha 2011, s. 16.

⁷⁹ PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 216: Dopisy Skopcové Anně (sestře), 2. 2. 1898.

⁸⁰ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 13: Doklady o působení J. Skopce jako kooperátora v Bystřici nad Benešovem, 24. 9. 1898.

Bystřickou kaplanku ve srovnání s tou Manětínskou Jindřich Skopec popsal jako prostorově větší a ještě hezčí. Vešly se mu do ní hned tři knihovny, přičemž místa tu měl stále nazbyt. Společné měly kaplanky to, že obě dvě byly součástí děkanství. Skopec tedy opět pobýval a stravoval se na děkanství společně s místním farářem, jímž byl v tomto případě pan farář Roudnický, a jeho hospodyní, jež šikovně obstarávala stravu a domácnost.

Co se týče nově nabytých povinností v Bystřici, sám Skopec přiznal: „*Je to přece jen oddech po Manětíně*“.⁸¹ Každý den zde měl volné odpoledne. Čtvrtek měl dokonce celý prázdný. Tedy pravidelnějším cestám do Prahy mu nestálo nic v cestě. Náboženství Jindřich Skopec vyučoval na škole v nedalekých Nesvačilech, a to každé úterní a páteční dopoledne. V městské škole trávil dvě hodiny během dopoledne v pondělí, ve středu a v sobotu. Mezi jeho kněžské povinnosti patřily mimo jiné ranní mše svaté, kázání, zaopatřování nemocných, pohřby a svaté zpovědi. Úřední věci a matriky si vedl bystřický farář sám.

Co se týče působení v Bystřici, Jindřich Skopec podrobil negativnímu hodnocení pouze exteriér a interiéry zdejšího zchátralého kostela. Vybavení v kostele bylo „*chudičké*“ a Jindřich Skopec vzpomínal na „*zlatý Manětín*“.⁸² Aby se i v bystřickém kostele cítil tak útulně jako v Manětíně, rozhodl se jej začít postupně zvelebovat. I takové drobnosti jako květinová výzdoba nebo nové ozdobné dečky na oltáře dodaly kostelu svěží nádech. K tomu hlavnímu renovačnímu kroku se ale teprve schylovalo.

Jindřich Skopec projevoval opravdu velký zájem o historii, s čímž byla zřejmě spojena i jeho láska k uměleckým odkazům minulosti. Tato neutuchající láska jej vedla k zachovávaní a obnovování všeho, co mělo nějakou historickou cenu. Činil tak ve snaze uchránit tyto odkazy pro budoucí generace. Začínal u maličností – nechával renovovat obrazy, jejich rámy, sošky – končil u chrámů. Už jako kooperátor v Bystřici se Jindřich Skopec podílel nejen na zvelebování vnitřních prostor zdejšího kostela, též se zasloužil o umělecky hodnotnou obnovu jeho oprýskaných zdí.⁸³ Z nehezky vyhlížejícího kostela se opět stal slušný a hezky upravený chrám Boží. Peníze na opravu kostela bystřický kooperátor společně s panem farářem Roudnickým získávali prostřednictvím sbírek a příspěvků od místních věřících. Jindřich Skopec přicházel

---

⁸¹ PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 216: Dopisy Skopcové Anně (sestře), 5. 10. 1898.

⁸² Tamtéž.

⁸³ ANM, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 4, inv. č. 86: Za P. J. Skopcem, Lidové Noviny, 13. 5. 1942.

s novými nápady, jak vybrat na obnovu kostela ještě více peněz. Proběhla loterie. Věřící si kupovali lístky, přičemž pod každým lístkem se skrývala nějaká výhra. Výhry byly darem a šířily tak ve prospěch bystřického kostela radost dál. Již v druhé polovině roku 1899 byl finanční obnos dostatečný a práce na kostele mohly začít. V jejich průběhu zde byly odkryty krásné staré malby.⁸⁴ Vysvěcení nově opraveného kostela bylo plánováno na začátek září. Z důvodu pozdržení malířské práce, byl ale termín dokončení oprav posunut a opravený kostel byl slavnostně vysvěcen až 28. září roku 1899, během bystřické poutě.⁸⁵ Za obětavou péči a výzdobu bystřického kostela získal Jindřich Skopec zaslouženou pochvalu od pražské arcibiskupské konzistoře.⁸⁶

Skopcova snaha o renovaci odkazů minulosti dosáhla největšího rozměru na sklonku jeho života, kdy měl ve správě kostel Zvěstování Panny Marie na Slupi.⁸⁷ O tom ale více později.

Rok 1900 se nesl v bystřickém děkanství v poklidném duchu. Začátkem tohoto roku se Jindřich Skopec společně s bystřickým farářem vypravili do Prahy.⁸⁸ Na pražský arcibiskupský stolec usedl 14. ledna nově jmenovaný pražský arcibiskup Lev kardinál Skrbenský z Hříště.⁸⁹ Bystřický farář a kooperátor se stali svědky této slavnostní události.

V nepřítomnosti farářů z okolí mladý kooperátor zaskakoval na jejich farách. Takto se několikrát ocitl v sousedních Ouběnicích.⁹⁰ Tamní farář se chystal do dvou let hlásit na nějaké místo blíže Prahy. To by umožnilo získat Ouběnice Jindřichu Skopci.

---

⁸⁴ PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 216: Dopisy Skopcové Anně (sestře), 17. 7. 1899.

⁸⁵ Tamtéž, 29. 9. 1899.

⁸⁶ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 13: Pochvalný list Jindřichu Skopci od knížecí arcibiskupské konzistoře pražské, 17. 10. 1900.

⁸⁷ ANM, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 4, inv. č. 86: Za P. J. Skopcem, Lidové Noviny, 13. 5. 1942.

⁸⁸ PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 216: Dopisy Skopcové Anně (sestře), 8. 1. 1900.

⁸⁹ Po smrti pražského arcibiskupa Františka Schöborna roku 1899 byl papežem Lvem XIII., 14. prosince téhož roku, jmenován novým pražským arcibiskupem Lev Skrbenský z Hříště. 6. ledna roku 1900 bylo novému pražskému arcibiskupovi uděleno biskupské svěcení v Olomouci od arcibiskupa olomouckého – Theodora Kohna. O týden později, pražský arcibiskup po slavnostním vjezdu do Prahy zasedl, 14. ledna na pražský arcibiskupský stolec: Jeho Milost nejdůstojnější pan Lev sv. pan Skrbenský, ČKD, 1900, č. 1, s. 60.

⁹⁰ Reálně k tomu nedošlo – Bohumil Zahradník-Brodský zůstal v Ouběnicích až do konce první světové války – blíže mj. Josef PETRÁŇ, Dějiny českého venkova v příběhu Ouběnic, Praha 2011, s. 468.

Sice předbíhal, dva roky byla dlouhá doba, ale Ouběnicemi byl okouzlen. Bylo to klidné místo. Fara byla nová, kostel pěkný a školy zde byly blízko sebe.⁹¹ Ač tomu tak nakonec nebylo, dokázal si zde sám sebe živě představit jako faráře. U Jindřicha se začala projevat touha po osamostatnění. Po čtyřech letech kaplanování si začal být vědom, že je čas čelit novým výzvám. Jasnou představu měl i o své hospodyně. V dopise své sestře Anně, kterou začaly stíhat zdravotní problémy, psal: „*Kdybych tě neměl mít jednou za hospodyně na té své budoucí faře – tak nechám zde všeho, a půjdu do Emmauz přece.*“⁹² Jindřich Skopec a Anna si byli vždy velmi blízcí. Jejich vzájemná sourozenecká náklonnost se ještě více prohloubila po Annině pobytu v Manětíně, kdy pečovala o domácnost na tamějším děkanství. Nápomocná mu zůstala i nadále po odjezdu z Manětína zpět do Prahy a stala se v Praze jeho pravou rukou. Pomáhala mu se sháněním téměř všeho – od zimních kabátů, klerik, oltářních deček až po vánoční dárky, za což se jí Skopec odvděčoval peněžními dary.

3. II. dómský vikář u chrámu sv. Víta v Praze na Hradčanech

Touha mladého administrátora po samostatnosti stále rostla. V květnu roku 1901 se v novinách dočetl o odchodu jednoho vikaristy z chrámu sv. Víta do penze a ve skrytu duše si toužebně přál se na toto místo dostat.⁹³ Po měsíci od této zprávy, kdy nepřišla žádná odpověď na jeho otázky, zda je na toto uprázdněné místo již vybrán někdo konkrétní, si začal zoufat. Smiřoval se s tím, že jeho tužba nebude naplněna a na místo vikaristy bude dosazen nějaký starší kaplan.⁹⁴ Překvapení bylo veliké, když se dozvěděl, že právě on byl pražskou metropolitní kapitulou prezentován jako druhý vikarista při chrámu sv. Víta na Hradčanech. „*Už se stalo – a doufám, že už se to nezmění.*“⁹⁵

Dekret potvrzující jeho jmenování druhým dómským vikářem byl do Bystřice poslán v polovině srpna. K výkonu nové funkce měl Jindřich Skopec nastoupit od 1. září roku 1901 a právě od tohoto data mu mělo být započato vyplácení peněžních

---

⁹¹ PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 216: Dopisy Skopcové Anně (sestře), 25. 2. 1899.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž, 1. 6. 1901.

⁹⁴ Tamtéž, 1. 7. 1901.

⁹⁵ Tamtéž, 16. 7. 1901.

odměn s tímto místem spojených.⁹⁶ Příjem se Jindřichovi měl o poznání zvýšit. Bylo mu přislíbeno na 1300 zlatých. Mimo to si mohl vzít na starost výuku náboženství na školách. „*Co se peněz týče, bude to mnohem lepší než teď – ale s Bystřicí se budu přece asi dost těžce loučit.*“⁹⁷ Tedy druhá polovina srpna roku 1901 se nesla jednak v duchu loučení se s bystřickým děkanstvím, jednak v duchu příprav na přesun do Prahy.

Rodina Skopcova od roku 1879 obývala byt na Královských Vinohradech v Praze. V sedmdesátých letech 19. století byl byt plný dětského povyku a smíchu. Byl pro tuto početnou rodinu doslova stísněný. S postupem času děti dospívaly a byt se s jejich odchodem za prací či vlastními rodinami vyprazdňoval. Počátkem dvacátého století byt obývali už jen tři členové rodiny – Skopcův churavý otec, Skopcova starší sestra Anna a Skopcův nevlastní bratr František. Po obdržení nové funkce a s tím spojeným návratem do Prahy se ve Skopcově hlavě zrodila myšlenka společného bydlení. Rozepsal se tedy o těchto úvahách Anně v dopise a poukázal na možnost sestěhování se do společného bytu. Jako druhý dómský vikář měl totiž možnost si vyžádat vlastní byt. Pokud by o něj zažádal včas, mohl by pro ně dostat byt co možná nejprostornější a nejprůhodnější. Takže jeho otec, Anna i František by se mohli nastěhovat k němu a jejich současný byt pronajmout. Jaké v tom viděl Jindřich Skopec výhody? Nejen, že by byli opět pospolu, též by jim to vyšlo levněji. Za Skopcův byt by se totiž nemuselo platit žádných výloh. Kdyby s návrhem nesouhlasili a nechtěli nic na stávající situaci měnit, zabydlel by se Skopec ve vikárce na Hradčanech a své blízké během týdne navštěvoval. „*Třeba každý den bych mohl přijít, ba i obědy si u Vás zamluviti – ježto času budu mít snad dost. V konzistorní kanceláři prý zaměstnán nebudu, což jsem rád.*“⁹⁸

Odpověď rodiny na Skopcův návrh o společném bydlení mezi dochovanými dopisy nenalzáme. Kdo ví, zda bychom ji vůbec mohli nalézt. Na posledním listě Skopcova obsáhlého dopisu Anně o sestěhování se, se v jeho úplně spodní části nachází malým písmem poznámka o tom, že se brzy uvidí. Je tedy pravděpodobné, že rodinná porada na toto téma se konala až po příjezdu Jindřicha Skopce do Prahy.

Společné bydlení bylo „odhlasováno“, což dokazuje Popisný list z roku 1901. Rodina Skopcova tak po 21 letech opustila Královské Vinohrady a přesídlila do

---

⁹⁶ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 16: Dekret o jmenování Jindřicha Skopce II. dómským vikaristou při velechrámu sv. Víta na Hradčanech, 31. 8. 1901.

⁹⁷ PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 216: Dopisy Skopcové Anně (sestře), 16. 7. 1901.

⁹⁸ Tamtéž.

třípokojevého bytu do domu č. 8 ve Vikářské ulici na Hradčanech. Skopcovo přání mít svou starší sestru Annu za hospodyni se mu v podstatě splnilo.⁹⁹

Při popisu tohoto životního období Jindřicha Skopce – let jinošských, let studentských a kaplanování – jsem měla možnost vycházet jednak z dochovaných pramenů osobní povahy, jednak z pramenů institucionálních. Základna informací byla dostatečná. Především dochovaná korespondence je neocenitelným zdrojem autentických výjevů ze Skopcova života. Díky dopisům mi bylo umožněno zmapovat Skopcovo mládí a čtyři roky kaplanování mnohem detailněji, než by mi umožnila pouhá rekonstrukce dat, sebraných z pramenů institucionálních, třebaže některé, jakkoli omezené, informace by mohly dodat i farní kroniky. Důležitý je nejen samotný obsah řádků, ale také to, co se skrývá za nimi. Odkrývají nám individualitu myšlení a pocitů Jindřicha Skopce.

4. Adjunkt při kapitulním archivu na Hradčanech

Téměř po půl roce vykonávání funkce druhého dómského vikáře u chrámu sv. Víta obdržel Jindřich Skopec od metropolitní kapituly dekret s dalšími instrukcemi. Na základě tohoto dekretu byl Jindřich Skopec od 1. února roku 1902 oficiálně ustanoven adjunktem při kapitulním archivu. Ke stávajícím povinnostem druhého dómského vikáře tak přibyly nové. Povinností nově zvoleného adjunkta byla jednak výpomoc kapitulnímu archiváři se správou kapitulní knihovny a archivu, jednak jeho zástup v případě nemoci. Tehdejší kapitulním archivářem byl pan prelát František Krásla. Ten Jindřicha Skopce uvedl do světa zásad, povinností a tajů jeho nové funkce.¹⁰⁰ Dále byl Skopec jako adjunkt povinen sloužit měsíčně dvě mše svaté na počest zesnulého kapitulního děkana Alberta z Küfferu, jakožto zakladatele výše zmíněného postu. Skopcův roční výdělek na živobytí se tak zvýšil o 500 zlatých. Avšak peníze mu byly vypláceny po částkách v měsíčních lhůtách.¹⁰¹

Bylo jmenování Jindřicha Skopce adjunktem odezvou na jeho žádost, či jej tato funkce zastihla bez jeho přičinění? Jelikož adjunktem byl Jindřich Skopec ustanoven až počátkem roku 1902, přičemž jeho studium na Filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy

---

⁹⁹ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 16: Popisný list z roku 1901.

¹⁰⁰ Tamtéž, Dekret o jmenování Jindřicha Skopce adjunktem při kapitulním archivu, 1. 2. 1902.

¹⁰¹ Tamtéž, Dopis od metropolitní kapituly Jindřichu Skopcovi, doplňující povinnosti adjunkta při kapitulním archivu, 18. 2. 1902.

univerzity započalo o půl roku dříve – říjen 1901 – můžeme soudit, že se jednalo o Skopcem systematicky promyšlený postup k dosažení této funkce.¹⁰² Jistě ale Jindřich Skopec neměl ani nejmenší zdání, jak moc jej funkce adjunkta a prostředí s ní spojené ovlivní.

Původní životní směr Jindřicha Skopce, jak již bylo řečeno, se skláněl ke krásné literatuře. Rád rozjímal nad verši, ať při jejich pročitání či jejich samotné tvorbě. Jako středoškolský student, student bohosloví i mladý kaplan uveřejňoval své básně a drobnou prózu – zprvu pod pseudonymem, později pod vlastním jménem – doufaje v jejich úspěch a v jejich i své uznání na poli uměleckém. To však nepřicházelo. Po jmenování adjunktem se Jindřich Skopec dostal do bezprostřední blízkosti nepřeborného množství knih, historicky vzácných spisů a důležitých dokumentů, uložených v knihovně a archivu. Byl jimi i tímto místem zcela fascinován. Tedy právě práce v kapitulní knihovně a archivu, dala jeho životu nový impulz – odsunula lásku ke krásné literatuře „na druhou kolej“ – a probudila v něm neskrývaný zájem o historii, který byl dále utužován na přednáškových a seminárních hodinách vedených významnými představiteli historických oborů.

Ještě před zmapováním Skopceva studia historie na Filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity v následující kapitole si zde udělejme drobnou odbočku. Svádí mě k tomu informace načerpané z doslovu Martina Kučery z novodobého vydání dvou posledních dílů Vavákových Pamětí. Martin Kučera tu totiž uvádí, že Jindřicha Skopce ke studiu historie vedly tyto důvody – „*Na Minervě měl převzít úvazek profesora náboženství, jež si hodlal rozšířit o profesuru dějepisu, jako adjunkt archivu svatovítské kapituly potřeboval odborné vzdělání, aby mohl zastávat archivářské místo, a za třetí cítil, že bez historické odbornosti se těžko může pustit do vydávání obrozeneckých děl...*“¹⁰³ První tvrzení však ani trochu nekoresponduje s tím, co jsem se o Skopcově učitelském působení po prostudování celé jeho pozůstalosti dozvěděla, a tudíž si s ním dovolím nesouhlasit. Skopec začal studovat historii již roku 1901 a místo učitele na Minervě dostal až o více než šest let později.¹⁰⁴ Žádná z dochovaných listin

---

¹⁰² Školní rok 1901/1902 započal 8. října roku 1901. Tamtéž, kart. 1, inv. č. 14: Index Jindřicha Skopce.

¹⁰³ Stanislava JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – Martin KUČERA, Paměti Františka Jana Vaváka, souseda rychtáře milčického z let 1770 – 1816, Praha 2009, s. 445.

¹⁰⁴ Srov. Školní rok 1901/1902 započal na Filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity 8. října roku 1901. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 14: Index Jindřicha Skopce. Tamtéž, kart. 1, inv. č. 20: Působení Jindřicha Skopce na Minervě až do jeho definitivy od poloviny školního roku 1907/1908.

nepoukazuje na to, že by mu učitelské místo na Minervě bylo někým přislíbeno. Navíc s takovým časovým předstihem se to zdá více než nepravděpodobné. Také zde není nikde ani zmínky o tom, že by o toto učitelské místo Jindřich Skopec sám usiloval nebo by bylo jeho přáním na tomto dívčím gymnáziu vyučovat. Dostávám se tedy k závěru, že má výše zmíněná hypotéza o systematické snaze Skopce získat funkci adjunkta byla tím hlavním důvodem pro počátek jeho studia historie, což dále dokládám také tím, že Skopec nikdy nepůsobil jako učitel dějepisu. Vždy směřoval jen k výuce náboženství.

III. Historická dráha

1. Studium na Filozofické fakultě na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze (1901-1906)

Nejdříve si nastiňme alespoň v hrubých rysech vývoj české filozofické fakulty po roce 1882, čímž ve spojení s popisem Skopceva studia na její akademické půdě, dosáhneme celistvého pojetí této kapitoly.

Poté, co na základě rozhodnutí císaře Františka Josefa I. došlo k rozdělení univerzity – dle vyučovacího jazyka, se česká filozofická fakulta začala jako první, v rámci české univerzity, plně soustředit na svou reorganizaci.¹⁰⁵ Především bylo nutné doplnit chybějící obory a ty začít postupně personálně obsazovat. „*Ministerstvo vyučování 28. května 1882 vyzývá profesorský sbor filozofické fakulty, aby podal návrhy na doplnění stolic dosud na nich nezastoupených nebo zastoupených neúplně. Sbor zřizuje čtyři odborné komise, filozofickou, historickou, matematicko-přírodovědeckou a filologickou, které mají navrhnout doplnění a vybavení stolic svého oboru.*“¹⁰⁶ Co se týče kateder filologických, přírodovědných a historických oborů, zde s tím nebylo téměř žádných těžkostí, neboť již před rozdělením fakulty byly obsazeny převážně českými profesory a docenty. Pro filozofické a matematické obory to byl úkol mnohem složitější, avšak ne nemožný.¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ F. KAVKA – J. PETRÁŇ (edd.), Dějiny Univerzity Karlovy III, s. 257-261.

¹⁰⁶ Karel KAZBUNDA – Stolice dějin na pražské univerzitě od zřízení univerzity do konce rakousko-uherské monarchie III, 1882-1918, Praha 1968, s. 17.

¹⁰⁷ F. KAVKA – J. PETRÁŇ (edd.), Dějiny Univerzity Karlovy III, s. 257-261.

Prvního opravdu velkého úspěchu po rozdělení univerzity se české univerzitě podařilo dosáhnout v srpnu roku 1882, kdy bylo na návrh historické komise ministerstvem schváleno zřízení stolice českých dějin. Tím byl české univerzitě potvrzen její ryze český charakter.¹⁰⁸

Dále bylo zapotřebí sehnat potřebné vybavení, učební pomůcky a vybavit knihovny, neboť ty stávající připadly německé filozofické fakultě. „*Ministr vyučování zaujal vůči žádosti profesorského sboru filozofické fakulty české univerzity o zřízení stejných vědeckých ústavů, seminářů, jako tomu bylo dříve na univerzitě společné, stanovisko příznivé. Byl hotov vzít tuto žádost, ovšem s přihlédnutím ke stavu financí, v úvahu a zřídit svým časem seminář historický, jakož i další seminář pro klasickou filologii, románskou filologii, pedagogiku, matematiku a zoologii.*“¹⁰⁹

Po reorganizačním procesu, kterému byla věnována nejen 80. léta devatenáctého století, se česká filozofická fakulta, vedená v duchu pozitivistickém, stávala vědeckou institucí plně srovnatelnou s institucemi evropskými. V devadesátých letech pokračovala ve svém vzletném rozmachu, především na poli badatelském. Počet vyučujících se v této době na české filozofické fakultě stále zvyšoval, což bylo spjato právě s pozitivistickým obdobím výuky, pro něž byla typická specializace disciplín.¹¹⁰

Počátkem dvacátého století, tedy v době, kdy byl kapitulní vikář a adjunkt u chrámu sv. Víta řádně zapsán mezi posluchače české filozofické fakulty a začal usadat do jejích lavic v posluchárnách,¹¹¹ se filozofická fakulta nepřehlédnutelně drala kupředu a stávala se v rámci ostatních fakult na české univerzitě nejpočetnější a nejvýkonnější. Svým počtem pedagogů tehdy předčila pedagogické sbory ostatních fakult, kromě lékařské, na níž vyučovalo sto učitelů. Ve školním roce 1904/1905 se na akademické půdě filozofické fakulty konalo 129 přednášek – ve srovnání s ostatními fakultami nejvíce – což poukazuje na velice pestrou nabídku vyučovaných předmětů. Bylo tomu tak proto, že součástí filozofické fakulty byly nejen humanitní, ale též přírodovědné předměty. Již roku 1908 proběhl první pokus pedagogického sboru o rozdělení fakulty

---

¹⁰⁸ Mimořádným profesorem českých dějin byl, 13. srpna 1882, panovníkem jmenován Josef Kalousek. K. KAZBUNDA, *Stolice dějin III*, s. 28-29.

¹⁰⁹ Již v srpnu roku 1882 byl zřízen historický seminář. Skládal se ze dvou oddělení. Ředitelem oddělení pro všeobecné dějiny byl jmenován profesor Jaroslav Goll a profesor Josef Emler se stal ředitelem oddělení pro dějiny rakouské a pomocné vědy historické. Tamtéž, s. 29-31.

¹¹⁰ F. KAVKA – J. PETRÁŇ (edd.), *Dějiny Univerzity Karlovy III*, s. 257-261.

¹¹¹ ANM, fond Jindřich Skopce, kart. 1, inv. č. 14: Index Jindřicha Skopce.

na dvě části, avšak neúspěšně. Přírodovědecká fakulta se vyčlenila a stala samostatnou až na počátku první republiky.¹¹²

Přednášky a semináře si během svého studia Jindřich Skopec mohl tedy volit z opravdu rozsáhlého okruhu vědních disciplín, jak humanitních, tak exaktních a nejen to. Studenti měli volnou ruku ve výběru přednášek a mohli si je zapsat dokonce i na jiné fakultě. Pevně dán byl jen počet povinných zkoušek, jejichž absolvování bylo povinné pro zdárné ukončení univerzitního studia. Tedy bylo na studentech, jaké předměty v nich vzbudí zájem či zvědavost.¹¹³

Při pohledu do indexu Jindřicha Skopce je však patrné, že této možnosti volného výběru nijak hojně nevyužíval. Počet jím zapsaných předmětů nebyl vysoký, ani nikterak oborově rozmanitý. Vysvětlením by mohlo být to, že už tak měl Jindřich Skopec s výkonem dvou funkcí u chrámu sv. Víta a výukou náboženství¹¹⁴ ve spojení s externím studiem, povinností nad hlavu. Tudíž, vědom si časové tísně, se zaměřoval pouze na úzký okruh pro správce archivu nejpotřebnějších a pro jeho srdce nejbližších předmětů.

Imatrikulační slib společně s ostatními studenty Jindřich Skopec složil krátce po začátku zimního semestru, 13. prosince roku 1901.¹¹⁵ Imatrikulován byl tehdejšími rektorem Janem Sýkorou.¹¹⁶ Byla to Skopcova druhá imatrikulace. Jeho pocity, doprovázející tento slavnostní akt, jistě nebyly totožné s těmi, které se v jeho nitru odehrávaly před devíti lety. Jindřich Skopec dospěl, namísto nezkušeného jinocha zde stál zralý mladý muž, jehož pocit nervozity a obav z nadcházejících studijních let určitě nesvazoval natolik jako kdysi. Slavnostní proces imatrikulace byl zpečetěn matričním listem – podepsaným rektorem univerzity a děkanem příslušné fakulty, v případě Jindřicha Skopce děkanem filozofické fakulty Josefem Zubatým, neboť každý posluchač mohl být řádně zapsán jen na jedné fakultě dané univerzity.¹¹⁷

---

¹¹² F. KAVKA – J. PETRÁŇ (edd.), Dějiny Univerzity Karlovy III, s. 261.

¹¹³ Josef PETRÁŇ, Nástin dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Praha, Univerzita Karlova 1983, s. 147.

¹¹⁴ Jindřich Skopec působil od roku 1903 jako duchovní správce a učitel náboženství na Ernestinu, v ústavu pro slabomyslné. Od roku 1905 byl též výpomocným katechetou na obecné škole v Hradčanech.

¹¹⁵ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 14: Matriční list, 13. 12. 1901.

¹¹⁶ Jan Sýkora – profesor biblického studia – byl rektorem České univerzity Karlo-Ferdinandovy během školního roku 1901/1902. F. KAVKA – J. PETRÁŇ (edd.), Dějiny Univerzity Karlovy III, s. 342.

¹¹⁷ Matriky Univerzity Karlovy, 1882-2008, dílčí inventář, Praha 2012. Dostupný online z: http://is.cuni.cz/webapps/files/help/Archiv/arc_inventar_180.pdf.

Přednáškové místnosti české filozofické fakulty se nacházely v pronajatých budovách v různých částech Prahy. Na základě prostudování indexu Jindřicha Skopce a v něm zapsaných předmětů a na základě dostupné literatury, zabývající se dějinami pražské univerzity, můžeme říci, že nejčastěji Skopcovy kroky směřovaly do dvou takovýchto budov. Do domu č. 4 ve Veleslavínově ulici, kde se od roku 1898, v místnostech pro tyto účely upravených, konaly semináře filozofických a filologických oborů, a dále do Klementina, což byla základna pro obory historické. Obě výše zmíněné budovy se nacházely blízko sebe, v samém srdci staré Prahy. Během roku 1903 začal student třetího ročníku též docházet na přednášky do velkého sálu na Malé Straně v Lázeňské ulici č. 6, kam to měl z Hradčan podstatně blíže než do Klementina či Veleslavínovy ulice. Tento sál byl fakultou pronajat proto, že studentům se doposud využívané posluchárny začaly stávat těsné, neboť místnosti svou kapacitou již nedokázaly obsáhnout stále se zvyšující počet studentů.¹¹⁸

Již víme, kam Jindřich Skopec na hodiny docházel. Po rozboru jeho indexu a katalogových listů posluchačů filozofické fakulty se nám také naskytá možnost blíže zmapovat, čemu a komu na těchto hodinách naslouchal.

Během zimního semestru prvního roku studia navštěvoval Jindřich Skopec přednášky a semináře ryze filologické.¹¹⁹ Docházel na germanistický proseminář a na německé přednášky pod vedením profesora Václava Emanuela Mourka, jenž vůbec jako první zahájil přednášky němčiny na české univerzitě.¹²⁰ Byl také zapsán do přednášek a semináře profesora slovanské filologie Františka Pastrnka, zabývajících se mluvnici staroslověnského jazyka a dějinami slovanského písemnictví. V přednáškových místnostech též Skopec naslouchal výkladu profesora Jana Gebauera a získával tak cenné poznatky o staré češtině, které dále prohluboval v Gebauerem vyučovaném bohemistickém semináři.¹²¹

---

¹¹⁸ Srov. F. KAVKA – J. PETRÁŇ (edd.), Dějiny Univerzity Karlovy III, s. 261. K. KAZBUNDA, Stolice dějin III, s. 238. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 14: Index Jindřicha Skopce.

¹¹⁹ Ústav dějin – Archiv Univerzity Karlovy v Praze (dále jen AUK), fond Filozofická fakulta UK, katalogy posluchačů 1901-1906.

¹²⁰ Němčinu bychom jako obor na akademické půdě české univerzity v prvních letech jejího samostatného působení hledali marně. Ke změně došlo roku 1884, kdy byly zahájeny přednášky a o čtyři roky později byl založen profesorem Mourkem i seminář. Václav Emanuel Mourek založil germanistický seminář krátce poté, co byl roku 1888 jmenován mimořádným profesorem. F. KAVKA – J. PETRÁŇ (edd.), Dějiny Univerzity Karlovy III, s. 275.

¹²¹ AUK, katalogy posluchačů 1901-1906.

Co se týče letního semestru, dominovala zde ta samá jména profesorů jako v semestru zimním, Jindřich Skopec se tedy během prvního roku filozofických studií nikterak neodklonil od svého původního filologického zaměření. Což by mohlo být připsáno jednak tomu, že Skopcová nová funkce adjunkta vyžadovala dosažení potřebného vzdělání pro práci v archivu, a jednak tomu, že povahou zvědavý Jindřich Skopec toužil po poznání a historicky korektní interpretaci, jemu se nyní nabízejících, pramenů a literatury. K tomu bylo právě zapotřebí nejen jejich solidního kritického rozboru, ale též proniknutí do tajů lingvistických. Filologie by byla tedy pro dosažení těchto cílů zcela logickou volbou. Láska ke krásné literatuře navíc Skopce v tomto semestru zavedla na seminář „*O hlavních útvarech stylu básnického*“, jenž byl veden řádným profesorem srovnávací literární vědy Emilem Frídou.¹²² Emil Frída – vynikající představitel českého kulturního světa, který vystupoval jako básník pod pseudonymem Jaroslav Vrchlický – byl několik měsíců před nástupem Jindřicha Skopce na filozofické studium jmenován členem Panské sněmovny. Tomuto jmenování se mu dostalo díky jeho kulturnímu přínosu české společnosti.¹²³ Při svých počátečních básnických pokusech za dob gymnaziálních studií si Jindřich Skopec pořídil opisy některých básní významných básníků. Zmíňme např. básně Vrchlického či Adolfa Heyduka.¹²⁴ Pořídil si je proto, že byly jeho oblíbené. Líbily se mu jejich básnické obraty a náměty. Skopec tedy nemohl učinit jinak, než zařadit tento seminář mezi své zapsané předměty – chtěje Vrchlického blíže poznat, a nad to od něj načerpat zkušenosti, rady a obohatit své, ač pouze již pro svou potěchu psané, básnické výtvořky.

V zimním semestru druhého ročníku Jindřich Skopec již upíral svůj zrak k vědám historickým a filozofickým. Jaroslav Goll seznamoval vikáře a adjunkta u chrámu sv. Víta v průběhu druhého roku studia s dějinami římskými a dějinami středověkými. Profesor Goll byl pověřen prezentovat studentům vedle středověkých dějin též dějiny antické, které prozatím nebyly na české univerzitě nikým zastoupeny.¹²⁵ Ty však víceméně, až na jednu výjimku, Goll nepřednášel. Skopec tak mohl

---

¹²² ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 14: Index Jindřicha Skopce.

¹²³ Společně s Antonínem Dvořákem se tak stali vůbec prvními Čechy jmenovanými do Panské sněmovny, kteří nepocházeli z aristokratických ani politických kruhů. M. BOROVIČKA – J. KAŠE – J. P. KUČERA – P. BĚLINA, *Velké dějiny XII*, s. 193.

¹²⁴ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 4, inv. č. 247: Opisy básní Jaroslava Vrchlického a Adolfa Heyduka, 1890.

¹²⁵ K. KAZBUNDA, *Stolice dějin III*, s. 57.

v posluchárnách naslouchat v rámci starověkých dějin pouze výkladu o období římského císařství. To poutalo Gollovu pozornost především proto, že bylo pojátkem mezi starověkem se středověkem.¹²⁶ Jindřich Skopec tak zakusil během svého studia nejen Gollovy pečlivě připravené přednášky, ale i prakticky zaměřené semináře, v nichž se proplétaly metody pozitivistického dějepisectví s Gollovým osobitým pedagogickým umem.¹²⁷ Mezi Skopcovými zapsanými předměty též nalézáme dvouhodinovou moderně pojatou přednášku zaměřenou na české sociální a hospodářské dějiny.¹²⁸ Ty byly nově přednášeny v režii mimořádného profesora Josefa Pekaře právě od začátku školního roku 1902/1903.¹²⁹ Velký vliv na Jindřicha Skopce měly též semináře profesora pomocných věd historických Gustava Friedricha, který zasvětil svůj život výchově archivářů, editorů a diplomatiků. Učil své studenty na filozofické fakultě, jak postupovat při kritickém rozboru pramenů, jak odlišit falza od pramenů pravých.¹³⁰ To bylo Jindřichu Skopcovi jako správci archivu opravdu velice potřebné. Bohužel se mi po prostudování materiálů ve fondu Jindřicha Skopce nepodařilo narazit na nic, co by nám napovědělo více o jejich vzájemném vztahu učitel – žák. Podle zmínky Stanislavy Jonášové-Hájkové pouze víme, že Gustav Friedrich byl jeden ze dvou Skopcových nejoblíbenějších učitelů za dob jeho filozofických studií. Druhým pak byl Pekař.¹³¹

Dále byl Jindřich Skopec obeznámen během letního semestru druhého ročníku s kulturními dějinami. Profesor Čeněk Zíbrt jej uvedl do tajů doby Rudolfa II. ve světě kulturních dějin a předkládal mu podrobné informace o době a působení Bohuslava Balbína. Pod vedením Masarykovým Jindřich Skopec absolvoval jednak dějiny sociologie, jednak filosofii náboženství.¹³² Tohoto roku Skopec také docházel na přednášku, vypsanou jako publicum, profesora českých dějin Josefa Kalouska. Ten měl zřejmě hlavní podíl na Skopcově budoucím badatelském zájmu, ale o tom více v samotném závěru této kapitoly. Kalouskova přednáška, na níž byl Skopec

---

¹²⁶ Srov. Bohumil JIROUŠEK, Jaroslav Goll. *Role historika v české společnosti*, České Budějovice 2006, s. 128. K. KAZBUNDA, *Stolice dějin III*, s. 161.

¹²⁷ F. KAVKA – J. PETRÁŇ (edd.), *Dějiny Univerzity Karlovy III*, s. 133.

¹²⁸ K. KAZBUNDA, *Stolice dějin III*, s. 238.

¹²⁹ Pekař jimi navázal na činnost Josefa Kalouska, přičemž je pod vlivem nové německé literatury pojal v modernějším duchu a tím je udělal pro studenty poutavější. František KAVKA – Josef PETRÁŇ (edd.), *Dějiny Univerzity Karlovy III*, s. 269.

¹³⁰ F. KUTNAR – J. MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 580-582.

¹³¹ ANM, fond Stanislava Jonášové-Hájkové, kart. 4, inv. č. 86: Památky na P. Jindřicha Skopce.

¹³² AUK, katalogy posluchačů 1901-1906.

posluchačem, se týkala vnitřních reforem císařovny Marie Terezie a císaře Josefa II.¹³³ Profesor Kalousek se zprvu aktivně zabýval historií českého státního práva, přičemž s přibývajícím věkem začal obracet svůj zájem k právním a sociálním dějinám venkovského lidu, což mělo zřejmě souvislost s jeho sociálním původem – pocházel z rolnické rodiny.¹³⁴ Tento Kalouskův obrat byl zřejmě klíčovým pro tohoto mladého kněze a historika.

2. První badatelský úspěch studenta historie a kněze

Na přelomu 19. a 20. století rapidně stoupal zájem o dějepisná studia na univerzitě. „Činnost semináře je tím nemálo zatížena. Individuální kontakt mezi učitelem a žákem, na němž ponejvíc spočívá cena univerzitního vzdělání, utrpěl. Tato stoupající frekvence, o níž praví Goll, že je spojena s velkými nesnázemi, ba škodou pro seminární výchovu, způsobila, že si vymohl od r. 1899/1900 rozdělení historického semináře na dvě oddělení – první a druhý ročník.“¹³⁵ Během třetího roku studia tak Jindřich Skopec úspěšně proplul prvním přípravným ročníkem historického semináře pod vedením mimořádného profesora Pekaře.¹³⁶ Právě zde v průběhu seminárních cvičení došlo k vzájemnému nárůstu sympatií a prohloubení vztahu mezi Skopcem a Pekařem, který byl i v budoucnu udržován během Skopcova zpracovávání „Pamětí“. Přímluva profesora Pekaře či zmínka o „Pamětech“ leckdy Skopci napomohla překonat překážky, kladené do cesty, při jeho ediční a vydavatelské činnosti.

Druhý ročník historického semináře vedl Goll. Od roku 1903/1904, z důvodu stále rostoucího počtu účastníků semináře, vedl vedle Golla a Pekaře paralelní historický seminář ještě další Gollův žák – Josef Šusta.¹³⁷ Již v roce 1908/1909 byly vypsány tři paralelky, přičemž Goll svůj vlastní seminář neotevřel. Paralelky byly obsazeny jeho žáky – Pekařem, Šustou a Jaroslavem Bidlem.¹³⁸

---

¹³³ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 14: Index Jindřicha Skopce.

¹³⁴ F. KUTNAR – J. MAREK, Přehledné dějiny, s. 298-304.

¹³⁵ K. KAZBUNDA, Stolice dějin III, s. 162-163.

¹³⁶ Srov. B. JIROUŠEK, Jaroslav Goll, s. 121-122. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 14: Index Jindřicha Skopce.

¹³⁷ K. KAZBUNDA, Stolice dějin III, s. 231.

¹³⁸ F. KAVKA – J. PETRÁŇ (edd.), Dějiny Univerzity Karlovy III, s. 268.

Jindřich Skopec si na třetí rok studia opět zapsal přednášky a semináře již výše zmíněných profesorů oborů historických a filozofických. Masaryk mu přednášel dějiny filozofie. Goll jej blíže seznamoval s dějinami 16. století, profesor filozofie František Drtina pak s dějinami řecké filozofie. Jindřich Skopec byl též přítomen na Kalouskových hodinách, v nichž se analyzovaly české legendy z desátého století. Čeněk Zíbrt vídal Skopcovu tvář na svých přednáškách o lidové kultuře ve středověku a o dějinách knihtiskařských.¹³⁹ Podle četnosti Skopcem zapsaných přednášek a seminářů můžeme v obecném měřítku soudit, že Zíbrtem přednášené kulturní dějiny venkova byly vedle Kalouskových českých dějin z nabízeného repertoáru předmětů Skopcově srdci zřejmě nejbližší.

Počátek roku 1904 byl v životě Jindřicha Skopce, studenta třetího ročníku, zlomový. Nesl se jednak v duchu velké životní ztráty, jednak v duchu prvního úspěchu na poli badatelském. V lednu roku 1904 zemřel Skopcův milovaný otec, jenž podlehl zdravotním potížím, které jej sužovaly v posledních několika letech jeho života. Ač se Jindřich Skopec vzhledem ke stupňujícím zdravotním komplikacím otce smířoval s možností jeho brzkého skonu, stále v jeho mysli plápolal slabý plamének naděje. Tato ztráta ho velice zasáhla, stejně tak jako ostatní členy rozvětvené Skopcovy rodiny.¹⁴⁰ Tehdy – roku 1904 – byl též vydán Skopcův „Sborník skladeb hlavně českobratrských prosou i veršem v kapitolské knihovně Svatovítské z let 1580-1612“ ve Věstníku Královské české společnosti nauk, jejímž mimořádným členem byl od roku 1912.¹⁴¹ Kdo ví, zda si Jindřich Skopec pod tíživými ranami osudu uvědomoval svůj úspěch a pocítil zadostiučinění své dlouhodobé ediční práce.

Adjunktovi kapitolské knihovny a archivu se již roku 1902 podařilo šťastnou rukou osudu nalézt dosud neznámý rukopis. „*Obsah tohoto rukopisu byl povětšinou náboženského charakteru se zajímavými kulturně historickými odkazy „zlatého věku“, tedy doby vlády krále a císaře Rudolfa II.*“¹⁴² Název rukopisu – Řeči a písně bratrův Valdenských – pod nímž byl rukopis zapsán do kapitolského katalogu, byl odvozen od

---

¹³⁹ AUK, katalogy posluchačů 1901-1906.

¹⁴⁰ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 35: Biografické údaje o rodině Jindřicha Skopce, 1. 1. 1937.

¹⁴¹ Tamtéž, kart. 5, inv. č. 251: Ohlas tisku na vydání Sborníku skladeb hlavně českobratrských.

¹⁴² Srov. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 250: Rukopis sborníku skladeb hlavně českobratrských. Jindřich SKOPEC, Sborník skladeb hlavně českobratrských prosou i veršem v kapitolské knihovně Svatovítské z let 1580-1612, Praha 1904, s. 2-6.

nápisu na starém plátěném štítku, připevněném na hřbetě knihy. Skopcem vydaný „Sborník skladeb hlavně českobratrských“ je právě pečlivě pořízený opis tohoto rukopisu nalezeného v kapitulní knihovně svatovítské v Praze. Svým obsahem je sborník opravdu velmi rozmanitý. Nalézáme v něm příležitostná kázání, verše, různorodé práce psané prózou i veršem z let 1580 – 1612. Jejich původ je z velké míry spjat s činností Jednoty bratrské, část je označována jako utrakvistická a protestantská.¹⁴³

Převážná většina obsahu sborníku byla do objevení rukopisu a jeho vydání zcela neznámá. U některých byl znám pouze název. Tak tomu bylo například u „Ohlášení se Jana Adelfa proti psaní, jenž slovem Acta concordiae kněze Pavla Kyrmezera, děkana uherského brodu“ a u „písňe Adelfovi“, která byla v dávných dobách zřejmě dosti známá a dosáhla značné obliby.¹⁴⁴ Tak bylo souzeno na základě jiných dochovaných písní, které byly opatřeny písemnou poznámkou „zpívá se jako Jan Adelf, Kyrmezeře“.¹⁴⁵ Václav Hanka se právě ve svém díle „Rozbor staročeské literatury“ zmiňuje o této písni neznámého textu. Ve sborníku je uvedena v celém znění i opatřena notami. Píseň čítá 45 slok po 11 verších. Skopec ve výkladu, připsaném k písni, poznamenal, že to byla jistě jedna z nejdelších veršovaných skladeb té doby, tj. 16. století.¹⁴⁶ Co se týče obsahu písňe, jedná se o posměšnou píseň, kterou sepsal prostějovský kněz, vychován v duchu Jednoty bratrské, Jan Adelf, jako břitkou odpověď luteránskému uherskobrodskému děkanu Pavlu Kyrmezerovi. Pavel Kyrmezer vystoupil v ostře namířeném spise nejen proti českým bratřím jako celku, ale též proti některým českobratrským kněžím. Vytknul jim nemravný způsob života, přičemž zde jmenovitě udal, kteří kněží se provinili. Mezi jmenovanými byl i Jan Adelf. Adelfovou reakcí bylo právě „Ohlášení se“ a tato píseň, v níž vyjádřil svůj názor na Kyrmezerovo tvrzení.¹⁴⁷ Nutno podotknout, že Adelf svůj hříšný život v „Ohlášení se“ nijak nepopřel, pouze Kyrmezerovi vytknul, že na světlo světa vynesl něco, co už je dávno očištěno a

---

¹⁴³ Václav ŘEZNIČEK (rec.), Jindřich Skopec, Sborník skladeb hlavně českobratrských prosou i veršem v kapitulní knihovně Svatovítské z let 1580 až 1612, *Obnova*, 15. 4. 1904, č. 16, s. 18.

¹⁴⁴ Čeněk ZÍBRT (rec.), Jindřich Skopec, Sborník skladeb hlavně českobratrských prosou i veršem v kapitulní knihovně Svatovítské z let 1580-1612, *Zvon*, 13. 4. 1904, s. 418.

¹⁴⁵ Josef HUFFNER (rec.), Jindřich Skopec, Sborník skladeb hlavně českobratrských, *Národní listy*, 9. 4. 1904, s. 18-20.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ Srov. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 5, inv. č. 250: Rukopis Sborníku skladeb hlavně českobratrských, s. 89-104. J. SKOPEC, Sborník skladeb, s. 89-104.

zapomenuto. Po objevení těchto dvou Adelfových děl měl Skopec možnost odstranit nesrovnalosti ohledně jejich vzniku, obsahu i autora, které byly vytvořeny během let na základě domněnek z důvodu jejich dosavadní neznalosti.¹⁴⁸ Josef Jireček tak např. ve své „Rukověti k dějinám literatury České do konce XVIII. věku“ zařadil Jana Adelfa mezi evangelické kněze, s čímž ale nekoresponduje Kyrmezerovo tvrzení. Kyrmezer jej líčil jako kněze bratrského. Navíc by bylo nepravděpodobné, aby takto zbrojil proti knězi z vlastních řad. Jireček tak soudil, neboť se domníval, že Adelf a Kyrmezer se znali a šlo o osobní spor. Skopec tuto hypotézu po prostudování plného znění „Ohlášení se“ zcela jasně vyvrátil, díky těmto Adelfovým řádkům: „*Jak živ si mne neviděl a nad to se mnou nemluvil. Po klevetách jako trhová baba své psaní čině, samu zlost svou pronášíš.*“¹⁴⁹ Dále Jireček uvádí rokem Adelfova skonu rok 1893, přičemž mezi knězi českobratrskými byl uveden u jména Jan Adelf rok úmrtí 1602. Skopci se, ve spolupráci archiváře kapitulního archivu a knihovny pana profesora Antonína Podlahy, podařilo prostřednictvím listin zjistit, že v té době byli Adelfové se stejným jménem dva, přičemž Josef Jireček z nich učinil na základě nedostatku informací ve svém díle jednoho.¹⁵⁰

Rukopis se zachoval již ve velmi poškozeném stavu. Některé listy bylo zapotřebí poslepat. Vazbu rukopisu Skopec zpevnil, aby prodloužil jeho životnost. I přes špatný stav rukopisu si Skopec nestěžoval na nečitelnost způsobenou poškozením. Písmo hodnotil v obecné rovině jako dobře čitelné, ač nad některými pasážemi se při čtení zapotil. Jednotlivé práce v edičním vydání za sebou řadil tak, jak byly řazeny v nalezeném rukopise, zde Jindřich Skopec nečinil žádné úpravy. Každou práci ve sborníku opatřil s velikou pečlivostí jednak instruktivním výkladem, jednak osobními, místními a věcnými vysvětlivkami – tento sepsaný rozbor a popis pak umístil před každou z nich. Toto dílo, ač se jednalo svým rozsahem – 133 stran – o krátký „rukopisek“, se stalo cenným pramenem pro historii bratrských a utrakvistických církevních poměrů, neboť nám blíže odhaluje život, zásady a působení kněžích těchto

---

¹⁴⁸ Srov. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 5, inv. č. 250: Rukopis Sborníku skladeb hlavně českobratrských, s. 105-112. J. SKOPEC, Sborník skladeb, s. 105-112.

¹⁴⁹ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 5, inv. č. 250: Rukopis Sborníku skladeb hlavně českobratrských, s. 77.

¹⁵⁰ Srov. http://archive.org/stream/rukovtkpsemnict00hrdigoog/rukovtkpsemnict00hrdigoog_djvu.txt. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 5, inv. č. 250: Rukopis Sborníku skladeb hlavně českobratrských, s. 67 – 72.

dvou konfesí. Nutno říci, že nejen historická cena rukopisu, ale též Jindřichova pečlivost a důkladné zpracování rukopisu vedlo Královskou českou společnost nauk k souhlasu s jeho publikací. V úvodu Sborníku se dočítáme o vděčnosti Jindřicha Skopce za poskytnutou pomoc a cenné rady, které mu během ediční práce velmi pomohly - své „díky“ tak jmenovitě udává – „...*univerzitému profesoru Dr. Čeňku Zíbrtovi, univerzitému profesoru a třídnímu tajemníkovi Dr. Josefu Kalouskovi a panu profesoru Dr. Antonínu Podlahovi*“.¹⁵¹

Na vydání „Sborníku skladeb hlavně českobratrských“ se objevily v soudobém tisku několikere ohlasy. Ty si Jindřich Skopec uchovával jako vzpomínku na svůj první badatelský úspěch, díky čemuž se nám dochovaly v jeho osobním fondu. Jednalo se spíše o oznámení čtenářům o nově vydaném sborníku, neboť šlo více o popis obsahu díla a formu jeho zpracování, než o zhodnocení jeho badatelské úrovně pisateli ohlasů.¹⁵²

3. Dokončení dějepisného studia

Ve čtvrtém akademickém ročníku zasedal Jindřich Skopec opět do lavic přednáškových místností a upíral svůj pohled na, za katedrou stojícího, Jaroslava Golla, který pokračoval ve výkladu středověkých dějin a navazoval na již probranou látku tohoto několikasestrálního předmětu. V posluchárnách takto Skopec naslouchal i Masarykovým dějinám filosofie na jeho veřejných přednáškách. Přehled o českých dějinách desátého století pak získával na Kalouskem vedených hodinách.¹⁵³ Pro českého historika bylo vedle znalosti českých dějin též nezbytné si osvojit dějiny rakouské, což byla, po odchodu Antonína Rezka do Vídně, doména Pekaře.¹⁵⁴ Mezi Skopcovými zapsanými předměty pro tento rok nechyběla ani Zíbrtova hodina, jejímž tématem bylo utvoření si přehledu českých kronik do roku 1792 po stránce kulturněhistorické.

V pátém ročníku Jindřich Skopec prohluboval své znalosti rakouských dějin na Pekařových hodinách. Dále navštěvoval Drtinův pedagogický seminář. Měl na tento rok

---

¹⁵¹ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 5, inv. č. 250: Rukopis Sborníku skladeb hlavně českobratrských, s. 6.

¹⁵² Tamtéž, kart. 5, inv. č. 251: Ohlas tisku na vydání Sborníku skladeb hlavně českobratrských.

¹⁵³ AUK, katalogy posluchačů 1901-1906.

¹⁵⁴ B. JIROUŠEK, Jaroslav Goll, s. 126-137.

zapsané hned dva předměty, jak u profesora Kalouska, tak u Zírta.¹⁵⁵ Což nám opět o něco více potvrzuje, ač to nemáme písemně doložené svědectvím Stanislavy Jonášové-Hájkové ani nikým jiným, Skopcovu oblibu těchto profesorů, jejich badatelského zájmu. Původní domněnka se tak stává na základě podrobného rozboru listů z katalogu posluchačů filozofické fakulty a indexu Jindřicha Skopce, a též na základě věnovaných důků těmto profesorům v úvodu Skopcova „Sborníku“, stále více zřejmou. Kalouska a Zírta tedy můžeme vedle Friedricha a Pekaře bez ostychu zařadit mezi Skopcovy nejbližší a pro něj nejdůležitější profesory, kteří se podíleli na utváření myšlení tohoto literárního historika.

K závěrečnému absolutoriu Skopce se nám v jeho fondu nedochovalo bližších informací, pouze víme, že filozofické studium Jindřich Skopec zdárně ukončil roku 1906 u profesora českých dějin Josefa Kalouska.¹⁵⁶ „*Ten sehrál ve Skopcově badatelském vyhraňování se a hledání hlavního badatelského zájmu stěžejní roli, neboť právě on upozornil Jindřicha Skopce na jeho významného krajana, milčického rychtáře Vaváka.*“¹⁵⁷ Takto nám to vylíčila Skopcova žačka Stanislava Jonášová-Hájková. Martin Kučera, vydavatel šestého a sedmého svazku Vavákových Pamětí, se po prostudování fondů obou zmíněných editorů pouští do hlubších úvah. „*K Vavákovi vedli historizujícího kněze Kalousek i Pekař, znalci selských dějin stimulující české agrární dějepisectví. Ze Skopcových pozdějších vyjádření si můžeme vcelku bez rozpaků domýšlet, že Pekař byl první, kdo mu zkraje roku 1903 vstěpoval, aby se plně soustředil na Vavákovy Paměti, pramen podle jeho mínění naprosto unikátní v celoevropském kontextu, s nímž je pracováno, aniž by byl znám vcelku a aniž by byl všeobecně dostupný.*“¹⁵⁸ Zda Skopce na Vaváka jako první upozornil Kalousek, nebo Pekař, dnes již z důvodu nedostatku informací nelze stoprocentně zjistit. Jasně ale je, ať to byl ten či onen, že vydávání Vavákových Pamětí i jeho celé pozůstalosti se nakonec stalo Skopcovým celoživotním cílem. O tom ale dále v kapitole k tomu určené.¹⁵⁹

---

¹⁵⁵ AUK, katalogy posluchačů 1901-1906.

¹⁵⁶ S. JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – M. KUČERA, Paměti F. J. Vaváka, s. 445.

¹⁵⁷ ANM, fond Stanislava Jonášové-Hájkové, kart. 4, inv. č. 86: Památky na P. Jindřicha Skopce.

¹⁵⁸ S. JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – M. KUČERA, Paměti F. J. Vaváka, s. 445.

¹⁵⁹ Viz. V. kapitola – Vavákovy Paměti.

IV. Jindřich Skopec – katecheta

1. Ernestinum a obecná škola na Hradčanech

Vedle kněžství a historie bylo Skopcovým životním údělem také učitelství. Zasvětil svůj život výchově mládeže. S neochvějnou trpělivostí zasíval do srdcí svých studentů a později převážně studentek hlubokou víru a zbožnost, v čemž setrval až do svého odchodu na odpočinek roku 1935. Nejdříve tomu tak činil na základních školách v Manětíně, v Bystřici a v přidružených vesnicích těchto dvou městec. To již víme. Nyní vyvstává otázka, na jakých školských zařízeních Jindřich Skopec pokračoval ve své kantorské činnosti po návratu zpět do Prahy.

Již během filozofických studií, přesněji od roku 1903, se Jindřich Skopec stal duchovním správcem a učitelem náboženství na „Ernestinu“¹⁶⁰, což byl vůbec první ústav pro výchovu slabomyslných dětí nejen v Čechách, ale též v Rakousku-Uhersku. Jednalo se o soukromou instituci, zprvu známou pod názvem „Ústav Idiotů“, která byla založena roku 1871. Zřizovatelem tohoto ústavu byl Spolek paní sv. Anny. Jeho zakladatelem a prvním ředitelem se stal pedagog a lékař Karel Slavoj Amerling.¹⁶¹

Od 70. let devatenáctého století do nástupu Skopce na tento ústav došlo jak v ústavu samotném, tak ve speciální pedagogice, k mnohým změnám. Pět let před počátkem Skopcovy spolupráce se slabomyslnými dětmi a jejich výukou byl ústav přejmenován. Přijal již výše zmíněné jméno „Ernestinum“. Původním sídlem ústavu byl malý domek na Novém Městě, v němž bylo krátce po založení ústavu umístěno pouhých šest chovanců. Po roce ústavní činnosti došlo ke vzrůstu počtu přijatých slabomyslných dětí. S tím bylo spjato přestěhování se z malého domu na Novém Městě do vyhrazené části ve Šternberském paláci na Hradčanech. Zájem o ústavní péči pro mentálně postižené děti, probíhající pod dozorem odborníků, se v české společnosti stále zvyšoval. Za dob Skopcova působení na „Ernestinu“ – 1903-1908 – byl tak ústavu slabomyslných dětí vyhrazen již celý palác.¹⁶²

---

¹⁶⁰ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 17: Jindřich Skopec duchovním správcem a učitelem náboženství na Ernestinu na Hradčanech, 1903-1908.

¹⁶¹ Karel Slavoj AMERLING, Ernestinum. Ústav idiotů Jednoty paní sv. Anny v Praze 1883, Praha 1998, s. 3-5.

¹⁶² Srov. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 17: Jindřich Skopec duchovním správcem a vychovatelem na Ernestinu na Hradčanech. K. S. AMERLING, Ernestinum, s. 12.

Skopec se stal členem učitelského a vychovatelského sboru na „Ernestinu“ poté, co mu knížecí arcibiskupská konzistoř udělila kanonickou misii a jurisdikci pro tuto funkci a po přijetí ředitelem a věhlasným lékařem Karlem Herfortem – ten stál v čele „Ernestina“ od roku 1902. Právě Herfort, zakladatel české dětské psychiatrie, se zasloužil o opětovný věhlas ústavu a moderní přístup ve výchově a vzdělávání slabomyslných dětí.¹⁶³ Po řádném vstupním lékařském vyšetření a následném pozorování začal Karel Herfort dělit nově přijaté chovance podle stupně inteligence do několika skupin. Pro ty vzdělavatelné pak zřídil pomocnou ústavní školu. V té Skopec působil jako učitel náboženství.¹⁶⁴ Už i Herfortův předchůdce, Karel Amerling, si povšimnul, že ani mentálně zaostalí „*nepostrádají tušení čehosi božského a mysteriózního*“, proto byla vedena i slabomyslná mládež k náboženským hodnotám.¹⁶⁵ Navíc se slabomyslné děti mohly naučit díky církevním obřadům a svátkům lépe orientovat v čase a rozlišovat tak roky, měsíce, dny. Velice oblíbená byla mezi slabomyslnými dětmi hlavně kázání v ústavní kapli, která zde měl Skopec jako duchovní správce na starost. Při nich mohli ti nejlepší z chovanců za odměnu hrát na harmonium nebo ministrovat.¹⁶⁶

„*Ty děti o svém stavu neví – a šťastnější jsou poměrně víc než snad my, majíce kolem sebe jen lidi, kterým důvěřují, na nichž denně poznávají, že to s nimi dobře myslí...*“¹⁶⁷ To je úryvek z poznámek Jindřicha Skopce, které si zapisoval o svém působení na „Ernestinu“. Bohužel se dochovaly jen velice útržkovitě, ale i tak z nich můžeme poměrně snadno vyvodit, což nám potvrzuje citovaná pasáž, jeho názor nejen na slabomyslné děti, ale též na prostředí, v němž se nacházely.

Dne 13. září 1905, tedy krátce před nástupem Skopce do posledního ročníku uzavírajícího kruh jeho studijního snažení na filozofické fakultě, udělila knížecí arcibiskupská konzistoř vikáři a adjunktovi Jindřichu Skopcovi též funkci výpomocného katechety na chlapecké škole na Hradčanech. Skopec zde vyučoval náboženství

---

¹⁶³ Vladimír ŠTVERÁK, *Stručné dějiny pedagogiky*, Praha 1983, s. 244-245.

¹⁶⁴ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 17: Jindřich Skopec duchovním správcem a vychovatelem na Ernestinu na Hradčanech.

¹⁶⁵ K. S. AMERLING, *Ernestinum*, s. 72.

¹⁶⁶ Srov. K. S. AMERLING, *Ernestinum*, s. 71-75. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 17: Jindřich Skopec duchovním správcem a vychovatelem na Ernestinu na Hradčanech.

¹⁶⁷ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 17: Jindřich Skopec duchovním správcem a vychovatelem na Ernestinu na Hradčanech – zápisky.

v prvních třech třídách po dobu dvou let.¹⁶⁸ Detailnější informace ke Skopcově učitelské činnosti na hradčanské škole bohužel nejsou v jeho pozůstalosti k dispozici.

Skopcův výdělek za působení v městských školských zařízeních v Praze mezi léty 1903-1908 nebyl vysoký. Za vyučování žáků v prvních třech třídách nebylo pro učitele náboženství žádných finančních odměn. Tato služba totiž byla pro duchovní sféru ustanovena jako povinná. Za každou týdenní hodinu odučenou ve vyšších třídách pak bylo, dle usnesení c. k. okresní školní rady pro obecné a městské školy v Praze, učitelům náboženství vypláceno 80 korun ročně. Kázání byla počítána jako hodiny dvě.¹⁶⁹ Na obecné chlapecké škole na Hradčanech Skopec vyučoval pouze nižší třídy a vedl pro chlapce jednou týdně kázání v kostele. Ústav „Ernestinum“ byl soukromým institutem, což znamenalo, že nepodléhal státnímu dozoru a tedy nespadal do kompetencí c. k. školní rady pro obecné a městské školy v Praze. Je zřejmé, že zde platily jiné zásady pro vyplácení mezd učitelům. Ale jaké? To lze z důvodu nedostatku dochovaných informací jen těžko říci. Z výše zmíněného výčtu jasně vyplývá, že byl Skopec školní radou placen pouze za vedená kázání, která byla počítána za dvě týdenní hodiny. Jindřichu Skopci tak byla navíc k jeho platu vikáře a adjunkta při chrámu sv. Víta školní radou ročně vyplácena částka 160 korun.¹⁷⁰

2. Dívčí gymnázium spolku Minerva

Pro druhé pololetí školního roku 1907/1908 byl Jindřich Skopec ustanoven jako zástupce nemocného katechety, pana Roudnického, na Minervě v Praze.¹⁷¹ Minerva byla dívčím gymnáziem. Výuka dívek neměla v Čechách ani Rakousku, později Rakousko-Uhersku, dlouhého trvání, neboť byla značně zanedbávána. Pojďme si ještě před tím, než se pustíme do popisu Skopcova katechetského působení na Minervě, nastínit, jak tomu vlastně bylo s dívčím školstvím v Čechách.

---

¹⁶⁸ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 18: Působení Jindřicha Skopce na obecné škole na Hradčanech, 1905-1907.

¹⁶⁹ Tamtéž, Usnesení c. k. krajské školní rady pro obecné a městské školy v Praze, 16. 9. 1905.

¹⁷⁰ Srov. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 18: Působení Jindřicha Skopce na obecné škole na Hradčanech. Tamtéž, Usnesení c. k. krajské školní rady pro obecné a městské školy v Praze. Tamtéž, kart. 1, inv. č. 17: Jindřich Skopec duchovním vychovatelem a učitelem náboženství na Ernestinu na Hradčanech.

¹⁷¹ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 20: Působení Jindřicha Skopce na Minervě až do jeho definitivy.

Děvčatům bylo již dle tereziánského školního řádu¹⁷² umožněno zasedat do školních lavic obecných škol. Dívčích městských škol byl ale velký nedostatek. Navíc ve společnosti bylo silně zažito, že vzdělání je pouze pro chlapce, přičemž dívkám bylo určeno starat se o domácnost.¹⁷³ Školní léta převážně většiny dívek končila právě obecnou školou. Pokud jejich studia pokračovala i nadále, tak pouze v soukromých kurzech nebo školách, jejichž specializací byly ruční práce.¹⁷⁴ Tyto společenské přežitky nebylo vůbec snadné překonat, o čemž se na vlastní kůži přesvědčili pražští profesori Gabriel Blažek, Pavel Jehlička a doktor František Čupr.¹⁷⁵ Právě z důvodu nedůvěry společnosti v dívčí vzdělání ztroskotala jejich, vůbec první, pokus o založení dívčího gymnázia v Praze roku 1868. Přes vynaložené úsilí panů profesorů a zajištění financí se tehdy, na jimi otevřené dívčí gymnázium, zapsaly pouze dvě žáčky. Úspěchu tato velmi odvážná a společností dlouho odsuzovaná myšlenka dosáhla až o dvacet let později, roku 1890. Zrealizovala ji spisovatelka Eliška Krásnohorská. Roku 1890 se do prvního ročníku nově vzniklého dívčího gymnázia spolku Minerva zapsalo 52 studentek. To bylo nad očekávání mnoho.¹⁷⁶

Minerva byla prvním dívčím gymnáziem v Čechách, ba co více, byla prvním dívčím gymnáziem ve střední Evropě. Jednalo se také po dlouhá léta o působiště Jindřicha Skopce. Tento učitelský post na Minervě Skopec opustil až roku 1935 ze zdravotních důvodů. Bylo by tedy vhodné důkladněji nahlédnout na existenci a vývoji Minervy.

Minerva byla nejdříve školou soukromou, aby se stala veřejnou, musela zemské školské komisi prokázat odpovídající gymnaziální úroveň. Posuzována byla kvalita výuky a samo sebou úspěšnost jejich studentek u maturitních zkoušek. Tyto zkoušky skládaly studentky, v rámci zkušebního období existence Minervy, nejdříve na pražských chlapeckých gymnáziích. Přes veškerou snahu, již Minerva vynakládala, strádala finančně a materiálně. Nedostihovala úroveň finančního zabezpečení, jaké bylo

---

¹⁷² Dne 16. 12. 1774 císařovna a česká královna Marie Terezie vydala Všeobecný školní řád, na jehož základě byla ustanovena povinná školní docházka a poskytnuta možnost vzdělání veškerému obyvatelstvu habsburské monarchie.

¹⁷³ Milena LENDEROVÁ, *K hříchu i modlitbě. Žena v minulém století*, Praha 1999, s. 45. K témuž kupř. Pavla VOŠAHLÍKOVÁ, *Jak se žilo za časů Františka Josefa I.*, Praha 1996, s. 162.

¹⁷⁴ P. VOŠAHLÍKOVÁ, *Jak se žilo*, s. 162.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 164.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 165.

charakteristické pro gymnázia chlapecká. Musela se též potýkat s lhostejností českých správních a politických orgánů. To byly hlavní důvody, proč musela Minerva na poskytnutí „práva veřejnosti“ čekat celých třináct let, i přes vynikající studijní výsledky svých žákyň, jež dosahovaly pod vedením kvalitních pedagogů.¹⁷⁷ „Právo veřejnosti“ tak bylo Minervě školskou komisí přiřknuto až roku 1907, krátce před nástupem Jindřicha Skopce jako výpomocného katechety.¹⁷⁸ Nejen dívčí gymnázium spolku Minerva muselo čelit těžkostem a neustále svádět boj se společenskými předsudky. Ani první absolventky Minervy neměly lehký život, neboť *„o vzdělanou ženu většinou muži nestáli. A tak „minervistky“ žily často svůj osamělý život a živily se jako úřednice, vychovatelky, učitelky.“*¹⁷⁹

3. Působení na Minervě do dosažení definitivy

Obraťme svou pozornost zpět k životní cestě Jindřicha Skopce. Zdravotní stav nemocného katechety, pana Roudnického, se nikterak nezlepšoval. Po jeho rezignaci byl Jindřich Skopec, na základě dekretu z 19. srpna 1908, namísto výpomocným katechetou jmenován již od počátku školního roku 1908/1909 katechetou samostatným, s čímž byla úzce spjata také funkce samostatného exhortátora.¹⁸⁰

Pro formální potvrzení nově dosažené funkce Skopec zažádal o připuštění ke zkoušce způsobilosti pro katechetský úřad na českých středních školách. Jeho žádost byla knížecí arcibiskupskou konzistoří přijata kladně a termín konání zkoušky byl ustanoven na 10., 11. a 12. května roku 1909. Zkouška se skládala ze tří částí – jedné písemné a dvou ústních. Ty byly rozloženy do třech po sobě následujících dnů a začínaly vždy od osmé hodiny ranní.¹⁸¹ Výsledek se, jistě již lehce napjatý, vikář a adjunkt při chrámu sv. Víta dozvěděl až o čtrnáct dní později. Na základě úspěšného složení všech tří částí zkoušky tak byl oficiálně uznán způsobilým pro výkon své

---

¹⁷⁷ Jana MALÍNSKÁ, *My byly, jsme a budeme*, Praha 2013, s. 81.

¹⁷⁸ P. VOŠAHLÍKOVÁ, *Jak se žilo*, s. 165.

¹⁷⁹ M. LENDEROVÁ, *K hříchu i modlitbě*, s. 68

¹⁸⁰ Exhortátor – kazatel při bohoslužbách. Srov. J. R. TRETERA – Z. HORÁK, *Slovník*, s. 45. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 20: Jmenování Jindřicha Skopce samostatným katechetou a exhortátorem, 19. 8. 1908.

¹⁸¹ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 20: Odpověď k. a. konzistoře na žádost podanou Jindřichem Skopcem, 17. 3. 1909.

funkce.¹⁸² Již v druhé polovině roku 1909 byla Skopcova pedagogická činnost zhodnocena v rámci kanonické generální vizitace. Generální vikář se tak na vlastní oči přesvědčil, že Skopec své povinnosti na dívčím gymnáziu Minerva svědomitě plnil a „že s potěšitelným úspěchem na tomto ústavu pracuje“.¹⁸³

Po pěti letech odvedené práce na Minervě Jindřich Skopec zaslal požadavek školské radě o první přídavek ke svému dosavadnímu platu, k němuž přiložil svůj životopis a výkaz o počtu odučených hodin za dobu pěti let. Z výkazu můžeme jednak vyčíst, že Skopec sám obstarával během všech pěti školních let strávených na Minervě výuku náboženství ve všech jejích třídách – tedy plný úvazek, a jednak, že vzrůstal zájem o dosažení maturitního vzdělání dívek, a to podle stále se zvyšujícího počtu otevřených tříd na tomto dívčím gymnáziu. Také zde Jindřich Skopec neopomněl poukázat na chybějící definitivní učitelská místa na Minervě pro některé obory. Zdá se být víc než zřetelné, že tím narážel na, jím toužebně očekávané, zřízení katechetské definitivy.¹⁸⁴ Plat mu školskou radou nakonec zvýšen byl – a jak tomu bylo s jeho katechetskou definitivou?

Koncem července roku 1914 vyvrcholila sarajevským atentátem na následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este a jeho choť nevráživost mezi Srbskem a Rakousko-Uherskem. Rakousko-Uhersko mělo se Srbskem neshody již dříve. Tyto státy mezi sebou soupeřily o území Bosny a Hercegoviny. To bylo nakonec anexí připojeno roku 1908 k mocensky silnějšímu Rakousko-Uhersku. Přesně měsíc po sarajevském atentátu 28. července 1914 rakouský císař František Josef I. vyhlásil Srbsku válku – netuše, že se této válce dostane později označení světová – a zahájil mobilizaci.¹⁸⁵ Do armády bylo povoláno mnoho mužů nejrůznějších profesí. Mobilizace postihla také muže z řad učitelů. Profesorské sbory tak byly ve velkém o mužské kantory ochuzeny. Co se týče pedagogického sboru na Minervě, P. Jindřich Skopec zde byl po dobu válečných let jedním ze dvou mužských kantorů. Tím druhým byl nejdříve výpomocný katecheta,

---

¹⁸² Tamtéž, Ustanovení Jindřicha Skopce katechetou na českých středních školách, 1. 6. 1909.

¹⁸³ Tamtéž, Vizitační listina, 29. 11. 1909.

¹⁸⁴ „Na Minervě učil jsem ve školním roce 1907/1908 v 8 třídách (vždy po dvou hodinách týdních, mimo to exhorta počítá se též za 2 hodiny), v roce 1908/1909 v 8 třídách, r. 1909/1910 v 8 třídách, r. 1910/1911 v 10 třídách, r. 1911/1912 v 10 třídách, r. 1912/1913 v 10 třídách a r. 1913/1914 v 11 třídách.“ Tamtéž, Žádost o zvýšení remunerace a zavedení katechetské definitivy, 4. 8. 1914.

¹⁸⁵ Ivan ŠEDIVÝ, Češi, česká země a velká válka 1914-1918, Praha 2001, s. 21-38.

jehož jméno nám není známo, a později druhý definitivní katecheta Xaver Dvořák.¹⁸⁶ Skopec, jakožto kněz, byl osvobozen od vojenské služby. V domovské záloze měl podobně jako ostatní učitelé na starost pořízovat soupisy zásob. Od července roku 1915 se navíc stal členem chlebové komise a napomáhal s vydáváním chlebových lístků obyvatelstvu hlavního města Prahy.¹⁸⁷

Právě krátce po vyhlášení války došlo po delším vyjednávání mezi pražskou městskou radou a výborem spolku Minerva k „poměštění“ této školy, což zajistilo tolik potřebné finanční zabezpečení a umožnilo další trvání dívčího gymnázia. Mimo jiné byly s „poměštěním“ neodmyslitelně spojené i změny. Škola byla přejmenována na „městské reálné gymnázium dívčí Minerva“ a byla nově spravována kuratoriem, složeným ze zástupců pražské městské rady i spolku Minerva. Předsedou kuratoria pak byl zvolen náměstek pražského starosty, císařský rada Schötter. Vládní rada Grim, bývalý ředitel Minervy, byl ustanoven pedagogickým dozorcem nad tímto dívčím vzdělávacím ústavem.

V této době plně změn spatřoval Jindřich Skopec velkou nadějí na dosažení své definitivy, proto opětovně sepsal žádost. V ní si dovolil knížecí arcibiskupskou konzistoř upozornit na vhodnou dobu pro zřízení katechetské definitivy na nově reformované Minervě. Oprávněnost své žádosti pak Skopec pevně podepřel těmito argumenty: „*Jde o ústav, jenž trvá 24 roků, jenž má tak velký počet tříd, že vedle katechety hlavního musí tam býti ustanoven ještě katecheta druhý pro hodiny přespočetné.*“¹⁸⁸ Na Minervě totiž bylo v tomto školním roce již úhrnem patnáct tříd, přičemž Skopec sám obstarával vyučování náboženství v jedenácti z nich, dosud stále jen za peněžní odměnu dle počtu hodin. Nespokojen tak s tímto stavem, již jako zasloužilý katecheta, prosil konzistoř, aby se ujala jeho záležitosti a úřední cestou se po kuratoriu městského reálného gymnázia dožadovala brzkého zřízení katechetské definitivy.¹⁸⁹ Skopcem výše zmíněné důvody, navíc podložené zákonem §92

---

¹⁸⁶ Srov. I. ŠEDIVÝ, Češi, české země, s. 283-285. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 20: Působení Jindřicha Skopce na Minervě až do definitivy, 1908-1916.

¹⁸⁷ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 20: Jmenování Jindřicha Skopce členem chlebové komise, 5. 7. 1915.

¹⁸⁸ Tamtéž, Žádost o zavedení katechetské definitivy, 7. 8. 1914.

¹⁸⁹ Tamtéž, Žádost o zavedení katechetské definitivy, 29. 8. 1914.

organizační osnovy pro rakouská gymnázia,¹⁹⁰ byly kuratoriu Minervy arcibiskupskou konzistoří opravdu předloženy. Kuratorium je uznalo jako opodstatněné. Na gymnáziu tak bylo již počátkem školního roku 1914/1915 zřízeno místo skutečného učitele pro náboženství, ale stále nešlo o definitivu. Jindřich Skopec byl do této funkce ustanovován rok od roku a platové podmínky mu zůstávaly i nadále stejné.¹⁹¹

Titulu definitivního katechety se Skopci nakonec dostalo až téměř o dva roky později, v době postižené válečnými boji a tím spojeného materiálního strádání obyvatelstva Čech, tj. 1. března 1916. Tehdy Jindřich Skopec, čekatel na definitivu v profesorském sboru dívčího gymnázia služebně i věkem nejstarší, dosáhl svého toužebného přání.¹⁹² Nově jmenovanému definitivnímu katechetovi tak byly poskytnuty veškeré požitky skutečného učitele na Minervě. Jistě měl po přečtení usnesení, v němž byla katechetská definitivita potvrzena, velikou radost, a i přes život znepríjemňující problémy, jako omezený příděl jídla, cítil zadostiučinění po tolika letech poctivě konané učitelské služby na Minervě.¹⁹³

4. Působení na městském reálném dívčím gymnáziu Minerva od definitivy

Po dosažení definitivy podal Jindřich Skopec koncem června roku 1916 arcibiskupské konzistoři rezignaci na post vikáře. Ta byla přijata. Funkci adjunkta si Skopec chtěl ponechat, protože prací v kapitulním archivu a knihovně byl stále nadšen. Nebylo mu to ale povoleno. Podle kapitulních pravidel ji totiž mohl vykonávat jen funkcionář při chrámu sv. Víta, jímž Skopec po odstoupení z funkce vikáře již nebyl. Musel ji tedy oželeť.¹⁹⁴

Roku 1917 z důvodu stále se zvyšujícího počtu tříd byla ustanovena na Minervě druhá katechetská definitivita. Novým katechetou se stal P. Xaver Dvořák. Skopec i Dvořák měli každý na starost osm tříd a jednu týdenní bohoslužbu a své třídy, aby

---

¹⁹⁰ „Podle toho zákona má již při 4 nižších třídách býti ve stavu skutečných učitelů též katecheta.“ Tamtéž, Žádost o zavedení katechetské definitivy předložena kuratoriu městského reálného gymnázia k. a. konzistoří, 10. 9. 1914.

¹⁹¹ Tamtéž, Dekret o jmenování Jindřicha Skopce skutečným učitelem náboženství, 10. 9. 1914.

¹⁹² Tamtéž, Dekret o jmenování Jindřicha Skopce definitivním katechetou, 1. 5. 1916.

¹⁹³ I. ŠEDIVÝ, Češi, české země, s. 253.

¹⁹⁴ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 16: Resignace na funkci II. dómského vikáře, 16. 6. 1916.

nedocházelo ke komplikacím, vedli od primy až do oktávy.¹⁹⁵ Dvořák nebyl Skopci neznámý, byli přátelé a již roku 1913 pod taktovkou společného úsilí vytvořili modlitební knížku pro dívky, která byla vydána pod názvem „Rosa Mystica – Růže duchovní“. Tato modlitební knížka pro dívky měla charakter učebnice a byla po dlouhou dobu jednou z nejlepších v českém prostředí.¹⁹⁶ „*Modli se pak zvláště ráno a večer, a když se k modlitbě zvoní, před jídlem a po jídle, před prací a po práci, v pokušení a ve všech tísních a potřebách. Modli se ráda a náležitě, vnitřní pak zbožnosti nechť odpovídá chování tvé zevnější, neboť „kdo se umí náležitě modlit, umí také náležitě žít“.*“¹⁹⁷ Autoři v ní pojednávali o důležitosti víry a jejím prostřednictvím nabádali nejen své studentky k modlitbě, povznášející mysl k Bohu.

Právě na hodinách náboženství na Minervě se Jindřich Skopec poprvé seznámil se Stanislavou Jonášovou-Hájkovou, která se na sklonku Skopcova života stala jeho spolueditorkou Vavákových Pamětí. Již na Minervě, jejíž žačkou Jonášová-Hájková byla mezi léty 1915-1923, se mezi nimi vytvořilo velmi silné pouto. Během gymnaziálních studií Stanislavu Jonášovou-Hájkovou připravila náhlá smrt o jejího otce. Zůstala pouze s nemocnou matkou, o kterou se musela starat. Vdovská penze její matky stěží stačila na poplacení všech životních výdajů. Právě profesor a páter se stal hlavní oporou malé žáčky v téhle těžké životní situaci. Podporoval ji, nahrazoval otce a vedl k historickému poznání.¹⁹⁸ Díky Stanislavě Jonášové-Hájkové a nekrologu, který sepsala pro tisk po smrti Jindřicha Skopce, můžeme na profesora a pátera nahlédnout i očima žaček. Za tyto řádky bud' me vděční, neboť se zřejmě jedná o první pokus sepsání vzpomínek Jonášové-Hájkové na profesora. Soudím tak dle toho, že se jedná o rozsáhlejší verzi, než je ta, která byla nakonec Jonášovou-Hájkovou předložena k publikaci v Lidových novinách roku 1943.¹⁹⁹ Jen je veliká škoda, že osobní pozůstalost Jonášové-Hájkové je tak torzovitá a nedochovalo se více jejích vzpomínek

---

¹⁹⁵ Tamtéž, Reakce Jindřicha Skopce na jmenování druhého katechety na Minervě, která byla určena k. a. konzistoři, 20. 8. 1918.

¹⁹⁶ Tamtéž, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 4, inv. č. 86: Za P. J. Skopcem, Lidové Noviny, 13. 5. 1942.

¹⁹⁷ Tamtéž, fond Jindřich Skopec, kart. 5, inv. č. 252: Rukopis „Rosa Mystica – Růže duchovní“, s. 2.

¹⁹⁸ Tamtéž, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 2, inv. č. 59: Za P. Jindřichem Skopcem (nekrolog pro tisk).

¹⁹⁹ Srov. Tamtéž, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 41: Nekrology v tisku. Tamtéž, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 2, inv. č. 59: Za P. Jindřichem Skopcem (nekrolog pro tisk).

na muže, od něhož poprvé zaslechla jméno Františka Jana Vaváka na jedné z gymnaziálních hodin.²⁰⁰

Jedním z hlavních informačních zdrojů pro popis Jindřicha Skopce učitele je právě nekrolog, sepsaný perem Jonášové-Hájkové. Někdo by mohl namítat, že řádky nekrologů většinou bývají „oslavného rázu“, neboť, jak se říká, o mrtvých jediné v dobrém. Slova Jonášové-Hájkové je však v tomto případě možné doložit dochovanou korespondencí Jindřicha Skopce s jeho žačkami. Ty mu téměř v každém dopise za něco děkují a projevují vděčnost za to, že jsou právě jeho žáčky – žáčky výborného učitele s čistým srdcem a s nezlomným přesvědčením, že hlavním údělem člověka je pomáhat druhým a šířit dobro.²⁰¹ Vážený pan páter vždy myslel nejdříve na blaho svých žaček a až poté na blaho své. Byl ochoten svým žačkám trpělivě naslouchat, radit jim a v jakékoli situaci nabídnout pomocnou ruku. Není tedy divu, že byl Skopec svými žačkami řazen mezi jednoho z nejoblíbenějších v profesorském sboru na dívčím gymnáziu.

Byl to člověk na pravém místě, neboť učit ho opravdu bavilo. Snažil se nespadnout do stereotypního výkladu látky a své hodiny neustále obměňoval. Náplní jeho hodin nebylo jen žáčky poučovat o důležitosti a zásadách katolické víry, ale také jim dát prostor pro jejich otázky, bavit se o jejich pocitech a trápeních. Snažil se tedy poznat jejich vnitřní svět, touhy a potřeby. Tímto postojem si získával jejich obdiv a nenuceně utužoval svou autoritu.²⁰² Vedle toho, jako správný profesor, uměl být také zásadový, rázný a neústupný. *Jen v jedné věci nikdy neznal kompromisů a tou byl náš mravní život. Došlo-li na tyto otázky, dovedl mírný, laskavý, vždy usměvavý pan páter ztvrdnout na křemen, nedbaje naprosto toho, zda a u koho narazí, hájil a vštěpoval nám vždy nesmlouvavě svoje pevné, čistou vírou podepřené zásady.*²⁰³

---

²⁰⁰ S. JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – M. KUČERA, Paměti F. J. Vaváka, s. 458.

²⁰¹ Srov. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 2, inv. č. 72: Korespondence s Jindřiškou Flajšhansovou, Skopcovou žačkou z Minervy, 1912. Tamtéž, kart. 2, inv. č. 119: Korespondence s Boženou Kvapilovou, Skopcovou žačkou z Minervy, 1925. Tamtéž, kart. 3, inv. č. 169: Korespondence se Zdenkou Studlíkovou, Skopcovou žačkou z Minervy, 1934. Tamtéž, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 2, inv. č. 59: Za P. Jindřichem Skopcem (nekrolog pro tisk).

²⁰² Srov. Tamtéž, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 41: Nekrology v tisku. Tamtéž, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 2, inv. č. 59: Za P. Jindřichem Skopcem (nekrolog pro tisk).

²⁰³ Tamtéž, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 2, inv. č. 59: Za P. Jindřichem Skopcem (nekrolog pro tisk).

Rok 1918 je spojen s koncem dlouhé a vyčerpávající války, s poválečným uspořádáním nového světa, pádem dosud existujících monarchií a s tím spojeným vznikem nových samostatných národních států. Lze usuzovat, že Jindřich Skopec, věrný představitel katolické církve, nebyl přítomen pochodu obyvatelstva pražskými ulicemi, ke kterému došlo poté, co 28. října 1918 bylo oznámeno přijetí mírových podmínek Rakousko-Uherskou monarchií. Toto přijetí mírových podmínek monarchií bylo českou společností chybně vyloženo jako její kapitulace, což odstartovalo mezi českým lidem davové šílenství a radost z prohlášení samostatného Československého státu.²⁰⁴ Patrnou nepřítomnost Jindřicha Skopce na této „davové oslavě“, během níž byly ničeny všechny symboly staré monarchie, vyvozují především z jeho příslušnosti ke katolické církvi a z toho, že „...církev stála za dynastií až do posledních dnů její vlády.“²⁰⁵

Česká katolická církev hlásala svou oddanost monarchii po celou dlouhou dobu válečných let, což byl jeden z důvodů, proč po válce vyzývala československá pokroková společnost k zásahu proti katolicismu. Některé zásahy proti církvi vycházející z řad společnosti nabyly násilné podoby a vedly k drancování katolických kaplí a kostelů. Stát omezoval vliv římskokatolické církve postupně, prostřednictvím zákonů.²⁰⁶

Po vzniku samostatného Československa se katolíci jen těžce smiřovali s uplatňováním náboženské svobody a odstraňováním povinného náboženství ze škol. Za dob rakouské, později Rakousko-Uherské monarchie bylo náboženství řazeno mezi hlavní povinné předměty vyučované na školách. Učitelé náboženství byli právoplatnými členy pedagogických sborů. Dohlíželi na mravní vývoj svých žáků a blíže je seznamovali s náboženskou věroukou. Jednou týdně vedli povinné bohoslužby, na kterých museli být žáci přítomni.²⁰⁷ Ke změně došlo již 25. listopadu 1918. Tehdy bylo prvním ministrem školství a náboženské osvěty Gustavem Habrmanem vydáno nařízení, jímž byla razantně snížena důležitost náboženské výuky. Od té doby byly hodiny náboženství, stejně tak jako pravidelné školní bohoslužby, shledány za

---

²⁰⁴ I. ŠEDIVÝ, Češi, česká země, s. 349-351. K témuž kupř. Zdeněk KÁRNÍK, České země v éře první republiky I. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1938), Praha 2003, s. 33-35. Antonín KLIMEK, Říjen 1918 – Vznik Československa, Praha 1998, s. 189.

²⁰⁵ I. ŠEDIVÝ, Češi, česká země, s. 315.

²⁰⁶ Antonín KLIMEK, Velké dějiny země Koruny české XIII (1918-1929), Praha 2000, s. 150-153.

²⁰⁷ Z. KÁRNÍK, České země v éře první republiky I, s. 315.

nepovinné.²⁰⁸ Aby se předešlo nesouhlasu a stížnostem římskokatolické církve s ustanoveným Habrmanovým nařízením, bylo od února roku 1919 „...zakázáno pod trestem vězení až půl roku kněžím, kazatelům apod. při mších, výuce náboženství či při procesích a poutích mluvit o státních a politických záležitostech, kritizovat zákony a vládní nařízení.“²⁰⁹ Další Habrmanův výnos z 30. května 1919 se zabýval otázkou výzdoby školních budov. Čelní představitelé škol na jeho základě získali právo rozhodovat o výzdobě školy církevními znaky. Záleželo tedy pouze na jejich uvážení, zda budou prostory škol i nadále zdobeny kříži a dalšími náboženskými symboly. Tyto symboly tak začaly po Habrmanově květnovém výnosu z interiérů škol ve valné míře mizet, proti čemuž se zvedla velká vlna nelibosti hlavně v řadách katolické církve, kněžích a katolicky smýšlejícího obyvatelstva. Proti výnosům Gustava Habrmana byly dokonce konány demonstrace a protesty. Tyto pokusy o vyjádření nesouhlasu s danými výnosy ale nebyly nijak úspěšné a jejich zrušení nedosáhly.²¹⁰

Těmto nově nastoleným prvorepublikovým poměrům na školách musel samozřejmě čelit i Jindřich Skopec. Zajímavým pramenem informací se nám tak pro tuto dobu stává Skopcova katechetská výroční zpráva za školní rok 1918/1919. V ní je sepsán celkový počet žaček Minervy a spočítáno, kolik z nich od katolické církve po státním převratu odpadlo, což nám umožňuje si utvořit obecný přehled o nově nastolené situaci. Na Minervě tehdy studovalo 767 žaček ve 21 třídách a od katolictví se odklonilo úhrnem 21 „minervistek“. Dále dle slov Jindřicha Skopce: „*Jako asi všude jinde, i u nás po říjnovém převratu nastalo „zmatení“ (mysli i jazyků). Nepovinnost modlitby a návštěvy bohoslužeb odhlasoval sbor profesorský (všichni kromě katechetů) a žactvu vyhlásil ještě před vydáním známého nařízení ministerského. Po několika nedělích tím návštěva společných služeb Božích byla téměř ubita, že ke konci roku bývaly na mši sv. třeba jen 2 – 3 dívky.*“²¹¹ Jindřich Skopec se snažil zvýšit počet přítomných žaček na školních bohoslužbách jednak tím, že tyto bohoslužby přesunul do pro ně polohou výhodnějšího kostela, a též tím, že přesunul začátek bohoslužby z deváté na desátou hodinu. Byla to však marná snaha.

---

²⁰⁸ Jana BUREŠOVÁ, *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině dvacátého století*, Praha 2001, s. 249-250. K témuž kupř. Z. KÁRNÍK, *České země v éře první republiky I.*, s. 315-316.

²⁰⁹ A. KLIMEK, *Velké dějiny XIII.*, s. 153.

²¹⁰ J. BUREŠOVÁ, *Proměny společenského postavení*, s. 249-250.

²¹¹ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 23: *Výroční katechetská zpráva Jindřicha Skopce za školní rok 1918/1919*, 20. 7. 1919.

V hodnocení průběhu náboženské výuky pro tento školní rok si pak Skopec velice chválil nižší třídy. Vzдорovitost po převratu se tak patrně projevila jen ve třídách nejvyšších. Po Vánocích roku 1919 se ale i v nich vrátilo téměř vše do „obvyklých kolejí“. A to poté, co se žačkám nepotvrdily jejich mylné představy o tom, že náboženství bude ze škol zcela odstraněno. „Bylo ovšem nejjednou nutné „oko přimhuřovati“ nad jejich znalostmi a to by konečně nebylo to nejhorší, vždyť poměry byly skutečně tak mimořádné a stále vzrušující. Ale bylo třeba mnohdy „stisknouti hlavu i srdce“ nad celkovou uvolněností a lhostejností, ba protináboženskou (protikatolickou) zaujatostí, nyní se u některých upřímně projeví.“²¹²

Součástí výroční zprávy byl také návrh na novou úpravu náboženského učiva. Jindřich Skopec v něm výrazně zjednodušil doposud využívanou osnovu pro výuku náboženství na dívčím reálném gymnáziu. Důraz kladl především na odlehčení hodin, jehož chtěl dosáhnout prostřednictvím zjednodušení výkladu a vyučováním zábavnou formou. Sliboval si, že se nastolením většího prostoru pro důvěrnější sblížení se studentkami v hodinách náboženství a nevtíravým vedením k náboženskému životu udrží jejich zájem. Ten by měl být podle Skopce, aby byl úspěch zaručen, nadále utužován i mimo hodiny náboženství, a to kvalitní modlitební knížkou a hlavně dobrým katolickým studentským časopisem. Pro něj Skopec hledal, ač neúspěšně, vhodného mecenáše.²¹³

Ke stabilizaci náboženských poměrů v Československé republice došlo až ve dvacátých letech dvacátého století. Roku 1922 vešel v platnost tzv. malý školský zákon. Tento zákon s sebou přinesl úpravu náboženské výuky na českých školách. Náboženská výuka se tak stala relativně povinnou pro ty děti, jejichž rodiny byly členy „*státem povolených církví*“.²¹⁴ Které to byly?

Duchovní život v Československé republice se vyznačoval značnou pluralitou náboženského vyznání, jíž umožnila právě náboženská svoboda. Krátce po vzniku Československa se tak od doposud jediné uznávané římskokatolické církve odklonilo mnoho věřících. Mimo to byly zakládány i církve nové. Roku 1918 vznikla Českobratrská církev evangelická, kterou utvořili čeští protestanti spojením kalvínského a augšpurského vyznání. Ta nakonec nedosáhla takového vlivu, v jaký sami protestanti doufali. Dále tu byla Československá církev, hlásící se k odkazu Mistra Jana Husa, jež

---

²¹² Tamtéž.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Z. KÁRNÍK, České země v éře první republiky I, s. 323.

se stala počtem věřících druhou největší církví v republice. Velké zastoupení mezi lidem mělo i bezvěrectví. I přes uvolnění náboženských poměrů se však stále nejvíce obyvatel hlásilo k církvi římskokatolické.²¹⁵

V prvorepublikovém Československu bylo též nutností utvořit obecně uznávanou osnovu katolického náboženství, podle níž by byla vedena náboženská výuka na českých školách. Nově zpracovaná osnova tak byla arcibiskupskou konzistoří uveřejněna v průběhu školního roku, přesněji počátkem května roku 1922. Tedy příliš pozdě na to, aby byla ve školním roce 1921/1922 již plně uplatněna. Skopceva reakce na ni byla takováto: „*Pro letošek lze nové osnovy užití jen pro třídy I., II. a V. Příštího roku pak (když i dosavadní látka z třídy III. a IV. postupně se zatím zpracuje ve třídách novou osnovou určených) bude se dle ní učití už ve všech třídách.*“²¹⁶ Hodiny náboženství byly osnovou povinně ustanoveny pro prvních pět tříd. Ve čtvrté a páté třídě bylo namísto dosavadní dvouhodinové dotace pro tento předmět schválena pouze jedna týdenní hodina. Pro vyšší třídy bylo náboženství volitelné.²¹⁷ Jak byla osnova použitelná v praxi a jakých nevýhod skýtala? To nám katecheta a páter dívčího gymnázia osvětluje ve své výroční katechetské zprávě z roku 1924/1925. „*Ve třídě IV. a V. jest rok po roce patrna nevýhodnost a nedostatečnost jedné hodiny týdenní. Lépe by bylo mít ve kvartě 2 hodiny týdenní a v kvintě nic. Snad by pak i do nepovinného náboženského vyučování ve vyšších třídách hlásilo se žactva více, než jak je tomu teď.*“²¹⁸

5. Profesorův odchod na odpočinek

Do roku 1926 byl Jindřich Skopec vždy ve své učitelské službě pilný a odváděl skvělou práci. Tento rok jej ale zastihla vážná nemoc. A to tak vážná, že byl lékařem uznán neschopným výkonu práce po dobu tří měsíců.²¹⁹ Učit začal až v polovině školního roku 1926/1927. Pro trvajících nervovou ochablost a rozrušenost mu však byl

---

²¹⁵ Srov. Z. KÁRNÍK, České země v éře první republiky I, s. 317-320. A. KLIMEK, Velké dějiny XIII, s. 154.

²¹⁶ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 23: Nová osnova katolického náboženství pro střední školy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, 3. 5. 1922.

²¹⁷ Tamtéž.

²¹⁸ Tamtéž, Katechetská výroční zpráva Jindřicha Skopce za školní rok 1924/1925, 16. 7. 1925.

²¹⁹ Tamtéž, Zpráva od lékaře o zdravotním stavu Jindřicha Skopce, 6. 10. 1926.

snížen úvazek na 16 hodin týdně.²²⁰ Tuto výjimku dostal i pro následující školní rok.²²¹ Od té doby byla Skopcova učitelská činnost omezována a počet hodin snižován, neboť k dosavadním zdravotním problémům se přidalo ještě „slabé srdíčko“. Přesto krátce přesluhoval – nechtěje opustit své žáčky – na Minervě působil až do roku 1935, tedy do svých 61 let. Zemská školní rada zasloužilého pana profesora propustila z činné služby až na jeho vlastní žádost. Do té doby k tomu nebylo důvodu, neboť arcibiskupská konzistoř i školní rada byla s jeho činností na dívčím gymnáziu, ač ze zdravotních důvodů omezenou, plně spokojena, což vyplývá i z velice pozitivně laděné vizitační zprávy z roku 1934, v níž komisař zdůrazňuje, že „oblíbený pan profesor a pater Skopce se snaží, aby učinil svým žačkám předmět zajímavým a milým a získal je pro praktické plnění křesťanských povinností, což musí nesporně vždy býti předním úkolem každého učitele náboženství.“²²² Skopcovo nepatrně prodloužené působení na Minervě bylo zřejmě také do jisté míry ovlivněno žádostí arcibiskupské konzistoře, která ho již roku 1933 prosila o vytrvání ve funkci i přes jeho oprávněný nárok na odchod do penze, odkazujíc se na nedostatek kněží v Československu.²²³

Odejít na odpočinek se Jindřich Skopce rozhodl především proto, že chtěl věnovat více svého času editorské práci na již pátém dílu Vavákových Pamětí. Za odpracovaná léta byla Skopci přiznána plná penze. Výše jeho výslužného tedy činila 39 600 korun ročně.²²⁴ Karel Kašpar, tehdejší pražský arcibiskup a Skopcův přítel, napsal ve svém dopise, v němž reagoval na Skopcův odchod na odpočinek, toto: „Nejmilejší pane kolego, mám radost, že Vám penzi vyřídili tak příznivě. Jistě, že vám při vaší literární práci žádným způsobem nebude čas dlouhý. Vy si jej už dovedete užítí.“²²⁵ Ale zřejmě nedovedl. Ke škole se Jindřich Skopce, celým svým srdcem učitelskou práci milující, vrátil ještě dvakrát. Mezi léty 1936-1939 působil jako

---

²²⁰ Tamtéž, Žádost o snížení úvazku Jindřicha Skopce zasláná ministerstvu školství a národní osvěty, 27. 5. 1927.

²²¹ Tamtéž, Zpráva od zemské školní rady, 2. 7. 1927.

²²² Tamtéž, kart. 1, inv. č. 34: Vizitační zpráva o působení Jindřicha Skopce na dívčím městském reálném gymnáziu „Krásnohorská v Praze, 17. 4. 1934.

²²³ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 32: Působení na gymnáziu „Krásnohorské“, 1931-1933.

²²⁴ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 34: Odchod Jindřicha Skopce do výslužby, 1. 9. 1935.

²²⁵ Tamtéž, kart. 2, inv. č. 104: Dochovaná korespondence Jindřicha Skopce s Karlem Kašparem, 1919-1938.

výpomocný katecheta na dívčím gymnáziu u sv. Voršily v Praze.²²⁶ Roku 1941 velice rád vyhověl žádosti představené konventu řádu Voršilek, Anežky Škaloudové, a převzal na již zmíněném gymnáziu výuku náboženství na dívčí i chlapecké škole po dobu prvního pololetí za nepřítomného katecheta Ferdinanda Prokopa.²²⁷ Skopec tak na vlastní kůži, ač pouhého půl roku, zakusil výuku v době protektorátní správy, v níž bylo české školství silně ovlivňováno německou okupantskou mocí. Hlavní hrozbou, ohrožující plánovanou postupnou germanizaci a úplné ovládnutí území Čech a Moravy, byla okupanty vnímána právě česká inteligence, vyrůstající z českých středních a vysokých škol. S cílem zamezit výchově nových generací českých vzdělavců se tedy okupační správa zaměřila na postupnou likvidaci českých středních a vysokých škol – uzavřela jich více jak polovinu – a samozřejmě na jejich učitele, utvářející myšlenkový a názorový svět žáků a studentů. Ty zastrašovala zejména prostřednictvím ideologického nátlaku, hrozbami a represemi. Do jaké míry tyto vynucovací prostředky, a zda vůbec, postihly samotného Skopce, je otázkou. Dle délky jeho působení v protektorátem řízeném českém školství můžeme soudit, že jej mohly zcela minout. I když Skopec – vlastenec na slovo vzatý, milovník dějin českých zemí, absolvent historie filozofické fakulty, který se zabýval životem a dílem českého národního buditele z osmnáctého století, Františka Jana Vaváka – měl dosti předpokladů k tomu být v hledáčku okupační moci, kontrolující české školství, a spadat pod kontrolu, zda, ač působil jako učitel náboženství, neporušuje nařízení a své žáky neinformuje o něčem, co bylo z učebnic dějepisu striktně vyškrtáno.²²⁸ Jsou to však pouhé hypotézy, k nimž jsem dospěla na základě prostudování literatury pro dané historické období a Skopcova fondu. K jasnému závěru nemáme pro toto období ve Skopcově pozůstalosti dochovaný dostatek informací. Pro podzim života Jindřicha Skopce jsou totiž charakteristické zprávy úředního charakteru a listiny vykazující Skopcovu zaneprázdněnost s pracemi na Vavákových Pamětech. Po písemnostech osobní povahy, které by byly pro toto období jistě cenným zdrojem informací, zde není ani vidu.

---

²²⁶ Tamtéž, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 2, inv. č. 59: Za P. Jindřichem Skopcem (nekrolog pro tisk).

²²⁷ Tamtéž, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 34: Žádost konventu řádu Voršilek adresovaná Jindřichu Skopcovi o výpomoc, 2. 9. 1941.

²²⁸ Jan GEBHART – Jan KUKLÍK, *Velké dějiny zemí koruny české XV (1938-1945)*, Praha 2006, s. 508, 536-537.

V. Praha a Skopceva kněžská dráha

Během učitelské profese Jindřich Skopec vystřídal několik kněžských funkcí. Do dosažení katechetské definitivy na Minervě obstarával též povinnosti spojené s postem druhého dómského vikáře a o něco později i adjunkta u chrámu sv. Víta. Za zmínku nepochybně stojí to, že jako adjunkt byl Skopec výpomocnou silou váženého kněze Antonína Podlahy, který po dlouhá léta zastával funkci hlavního správce archivu a knihovny svatovítské kapituly.²²⁹ I když Antonín Podlaha neproslul žádným velkým historickým dílem, zapsal se do širokého povědomí svou badatelskou a ediční činností. Prostřednictvím svých pramenných edic a soupisů rukopisů dával podnět českému dějepisectví ke studiu jím nově nalezených archivních a knihovních objevů ve svatovítské kapitule. Mezi Skopcem a Podlahou se vytvořil přátelský vztah nejen díky spolupráci, spojovala je také láska k historii. Antonín Podlaha byl Skopci nápomocný již během tvorby sborníku „Skladeb hlavně česko-bratrských“ a ochotně mu pomáhal i nadále při zpracovávání Vavákových Pamětí. Byl to právě on, kdo se roku 1907 dostal po reorganizaci do vedení nakladatelství „Dědictví svatojánského“ a kdo propagoval Vavákovy Paměti do tisku. Vzájemnou spolupráci těchto dvou mužů potvrzuje jejich, ač neúplně, dochovaná korespondence, z níž dále vyplývá, že zůstali ve styku i poté, co Skopec roku 1916 z funkce vikáře, tudíž i adjunkta, odstoupil.²³⁰

Od 6. května 1917 byl Skopec pověřen správou kostela Zvěstování Panny Marie na Slupi. Bylo to krátce poté, co byl na Minervě vedle Skopce ustanoven druhý definitivní katecheta náboženství.²³¹

Správu kostela Zvěstování Panny Marie Jindřich Skopec vykonával s krátkým přerušením až do konce svého života. S velkým nadšením se zde milovník historických odkazů a památek pustil do zvelebování vnitřních prostor kostela, jehož zchátralost si

---

²²⁹ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 16: Služební doklady k funkci dómského vikáře a adjunkta kapitulního archivu a knihovny.

²³⁰ Srov. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 34: Písemnosti, týkající se odchodu Jindřicha Skopce do výslužby a jeho činnosti od r. 1935-1941. Tamtéž, kart. 3, inv. č. 149: Dopisy Jindřicha Skopce Antonínu Podlahovi (biskup), 1895-1925. F. KUTNAR – J. MAREK, Přehledné dějiny, s. 564-566.

²³¹ Srov. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 25: Jindřich Skopec – duchovním správcem v kostele Panny Marie na Slupi. Tamtéž, kart. 1, inv. č. 23: Působení Jindřicha Skopce na městském reálném dívčím gymnáziu Minerva od definitivy, 1916-1927.

zcela odporovala s nedávno opraveným vnějším zdivem. Pro opravu kostela na Slupi se Skopci, stejně tak jako kdysi v Bystřici, podařilo podnitit i věřící. Renovací tohoto kostela si Jindřich Skopec postavil památník a zůstal tak navěky zapsán do paměti svých věřících na Slupi.²³²

Skopcova obětavost a velké srdce opravdu neznaly mezí. Angažoval se v mnoha projektech, jejichž hlavním cílem bylo pomoci chudým i bezmocným. Roku 1923 začala být budována, pod záštitou Svazu katolických ženských spolků v Čechách a jeho hlavní představitelkou Augustou Rozsypalovou, kolej pro katolické akademičky v klášteře ctihodných Alžbětinek na Slupi. Augusta Rozsypalová byla velice činorodá a úspěšná žena. Působila jako učitelka a politička. Roku 1920 byla zvolena členkou Československého národního shromáždění. Byla tak jednou ze čtrnácti žen, které byly zvoleny do parlamentu nově vzniklé Československé republiky. Vyrůstajíc bez rodičů, Augusta Rozsypalová sama zakusila těžkosti nezaopatřeného dítěte, a proto se rozhodla zasvětit svůj život zlepšování sociální situace v Československu. Mezi léty 1921-1925 tak činila jako hlavní představitelka Svazu katolických ženských spolků.²³³ Skopec se na projektu výstavby koleje pro katolické akademičky v klášteře ctihodných Alžbětinek na Slupi podílel a byl zde jedním z jejích hlavních pomocníků. Co vše pro chudé studentky, první obyvatelky koleje, tehdejší správce kostela na Slupi učinil, nám prozrazuje „Výkaz o zřízení katolické dívčí koleje studentské u Alžbětinek“. Jedná se o dvě hustě popsané stránky, udávající počet kusů nejrůznějšího nábytku, drobností a věcí, jež mohly dívky ve svých pokojích upotřebit.²³⁴

Skopcova služební léta v kostele na Slupi byla přerušena pouze po dobu necelých šesti let. Počátkem září roku 1928 byl Jindřich Skopec navržen na uprázdněný post proboštského chorálního vikaristy v kostele sv. Petra a Pavla na Vyšehradě.²³⁵ Na tento post byl Skopec prezentován tehdejším proboštem vyšehradské kolegiální kapituly, Františkem Zapletalem. Ke Skopcově oficiálnímu jmenování do funkce došlo 5. října 1928. Jindřich Skopec tak získal byt v proboštském domě č. 69 v ulici

---

²³² Tamtéž, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 25: Jindřich Skopec – duchovním správcem v kostele Panny Marie na Slupi.

²³³ Marie MACKOVÁ, Z jeptišky poslankyní: Augusta Rozsypalová, in: Cesty k samostatnosti. Portréty žen v éře modernizace, Praha 2010, s. 132-135.

²³⁴ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 41: Nekrology v tisku.

²³⁵ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 28: Oznamení o uprázdnění funkce proboštského vikaristy v kolegiální kapitole sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, 6. 9. 1928.

K Rotundě v Praze se zahrádkou a měsíčně mu byla přislíbena částka 1580 korun. Ta mu byla vyplácená kapitulní pokladnou vždy 24. dne každého měsíce.²³⁶ Tohoto postu se však Skopec o dva roky později dobrovolně vzdal. Hlavním důvodem Skopcova odchodu byly vážné zdravotní problémy, jež mu znemožnily i nadále působit na Vyšehradě a zároveň vykonávat učitelské povolání. Učitelské profesi dal Jindřich Skopec přednost.

Resignace, kterou Skopec sepsal pro vyšehradskou kolegiální kapitolu, je psána již značně rozklepanou rukou nemocného muže. Ani zdaleka to není to krásné a úhledné písmo charakterizující Skopcův rukopis – z ladných obloučků jsou nyní kostrbatá „monstra“.²³⁷ Probošt František Zapletal reagoval na Skopcův odchod z funkce proboštského vikaristy takto: „*Na Váš dopis z 11. 5. 1930 odpovídám, že беру – ač nerad – Vaši resignaci na vědomí, a sice od 1. srpna tohoto roku. Jinak je mně opravdu líto, že ráčíte odejít z Vyšehradu a opustit vikárku, nyní slušně upravenou. Byli jsme dobrými sousedy. Že si Vás vážím netřeba ani zvlášť podotýkati.*“²³⁸ Po rezignaci Skopec opustil byt vyhrazený pro vyšehradského vikáře a na čas se usídlil u Františkánů. Do „svého“ se Jindřich Skopec nastěhoval až o půl roku později, přesněji 29. prosince roku 1930. Našel si dvoupokojový byt na Jungmannově náměstí v Praze II. O dva roky později, jednak z důvodu Skopcovy stále se zvyšující finanční tísně, jednak prý pro vhodnější zařízení domácnosti, byl ten menší ze dvou pokojů ponechán novému spolubydlícímu, panu proboštu a senátoru Františku Reylovi. Ten se začal podílet na platbě výloh spojených s bytem, jež Skopec již nebyl sám schopný poplatit. Od 29. září 1932 se hospodyně nemocného profesora a pátera stala jeho nejmladší sestra Růžena.²³⁹

4. července roku 1930 byl za své dlouholeté kněžské působení zasloužilý páter a kněz po právu odměněn a jmenován čestným konzistoriálním radou, tedy členem biskupské konzistoře, což byl poradní sbor diecézního biskupa.²⁴⁰

Správcem kostela na Slupi byl Skopec opětovně ustanoven začátkem března roku 1934. O měsíc později se nastěhoval do bytu, který se dostával správci zdarma. Skopec se přiznal, že toto místo přijal – nevida jiného východiska – pouze z velké finanční tísně. I přes to se Skopec dušoval, že bude-li mu správa na Slupi svěřena, bude

²³⁶ Tamtéž, Jmenovací dekret Jindřicha Skopce proboštským vikaristou, 15. 10. 1928.

²³⁷ Tamtéž, Resignace Jindřicha Skopce na post proboštského vikaristy, 11. 5. 1930.

²³⁸ Tamtéž, Reakce na resignaci od probošta vyšehradského Františka Zapletala, 18. 5. 1930.

²³⁹ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 36: Majetkové záležitosti.

²⁴⁰ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 30: Jmenování Jindřicha Skopce konzistoriálním radou, 4. 7. 1930.

ji vykovávat stejně tak poctivě jako po tu první řadu let, co tam sloužil. A svému slibu dostal.²⁴¹

Finančně Jindřich Skopec strádal zejména na sklonku života, neboť veškeré své finanční úspory obětoval Vavákovým Pamětem. To víme od editorky závěrečných dvou knih Pamětí. Na pečlivé zpracovávání a vydávání Vavákova díla Jindřich Skopec tehdy zcela dobrovolně vynaložil nejen všechny své za léta našetřené peníze, ale také všechny svůj volný čas.²⁴²

VI. Vavákovy Paměti

1. František Jan Vavák – kdo to byl?

O výjimečnosti a nadání sedláka a národního buditele Františka Jana Vaváka svědčí to, že ve své době dosáhl uznání u vrchnostenských úředníků, kteří tehdy sedláky jednoznačně pohrdali. Také to, že byl v kontaktu s katolickými kněžími, spisovateli a osobně se znal se vzdělanci své doby jako např. s Josefem Dobrovským – který Vaváka sám navštívil v Milčicích²⁴³ – nebo Václavem Hankou. Vavák také získal mnohá čestná ocenění od císařovny Marie Terezie a později císaře Josefa II. Měšťané Plzně Vaváka dokonce zbavili poddanství a zvolili jej čestným plzeňským měšťanem.²⁴⁴ Ač se František Jan Vavák narodil do prosté selské rodiny, podařilo se mu právě svými schopnostmi a znalostmi přesáhnout rámec svého původu a stal se věhlasným nejen na

---

²⁴¹ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 33: Doklady k působení Jindřicha Skopce ve funkci duchovního správce na Slupi, 1934.

²⁴² Tamtéž, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 2, inv. č. 59: Za P. Jindřichem Skopcem (nekrolog pro tisk).

²⁴³ Jindřich SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře milčického z let 1770-1816, kniha III, část 2 (1795-1797), Praha 1916, s. 83.

²⁴⁴ Stanislava JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ, Vavák a jeho pojetí českých dějin, Český časopis historický (Dále jen ČČH) 35, 1929, s. 325. K témuž např. Josef STRNAD, František Jan Vavák, čestný měšťan plzeňský, Plzeňsko 1, 1923, s. 1-4; Jindřich SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře milčického z let 1770-1816, kniha III, část 1 (1791-1794), Praha 1915, s. 119-122.

Poděbradsku, ale i po celém království. „*Jak těžko je nezapomínati, že tu máme co činiti s pouhým sedlákem.*“²⁴⁵

Nejdříve si vytvořme medailonek této významné osoby. František Jan Vavák byl sedlákem a později rychtářem v Milčicích na Poděbradsku, kde strávil 75 let svého života. Dle skramnické matriky byl nejmladším synem milčického sedláka Jana Vaváka a narodil se 26. října roku 1741.²⁴⁶ Vavákova rodina odvozovala svůj původ od staročeského vladyckého rodu Vaváků z Adlaru. Přímé spojení mezi těmito dvěma rodinami však nebylo nikdy prokázáno. Roku 1750 postihl Milčice velký požár, který věstil počátek úpadku rodiny Vaváků, a co je ještě zajímavější, jeho plameny spolykaly truhlu, v níž dle Vavákovy zmínky v Pamětech byly uloženy důležité rodinné dokumenty, které by jejich odvozovaný původ mohly potvrdit.²⁴⁷

Malý Vavák patřil mezi nejnadanější ze svých sourozenců, ale Vavákova rodina, která se po výše zmíněném požáru dostala do finančních potíží, měla už tak problémy poplatit studia svým dvěma starším synům. Studium třetího syna tedy nepřipadalo v úvahu. Do blízké venkovské školy se poštětilo Vavákovi docházet pouze jednu zimu, kdy nebyla zapotřebí jeho přítomnost na zchudlém rodinném statku.²⁴⁸ Byl to ale velice zvědavý chlapec, toužící po vzdělání tak silně, že se psát a číst naučil sám. Četba se rázem stala jeho vášní. V Pamětech vypsál, kolik knih za svůj život přečetl. Bylo jich přes 168 – opravdu úctyhodný počet, přičemž se jednalo o knihy katolické i nekatolické, knihy historické a přírodovědné, tedy nešlo o žádné „lehké“ čtení. Vavák tak mohl svou sečtělostí a znalostí staré české literatury a historie snadno konkurovat vzdělavcům své doby.²⁴⁹ Jako milovník české historie pak upíral největší zájem k Hájkově Kronice

---

²⁴⁵ Josef PEKAŘ, Paměti Františka Jana Vaváka – pokračování, ČČH 22, 1916, s. 193.

²⁴⁶ František KUTNAR, František Jan Vavák, Praha 1941, s. 11. K témuž kupř. Jindřich SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře v milčicích z let 1770-1816, kniha I, část 1 (1770-1780), Praha 1907, s. 4.

²⁴⁷ ANM, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 2, inv. č. 67: František Vavák – přednáška v Muzeu Aloise Jiráka, 29. 11. 1966.

²⁴⁸ Tamtéž.

²⁴⁹ Srov. Jindřich SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře v milčického z let 1770-1816, kniha I, část 2 (1781-1783), Praha 1908, s. 40-48. ANM, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 1, inv. č. 66: František Jan Vavák – přednáška v Československém rozhlase, 26. 6. 1940. K témuž kupř. J. PEKAŘ, Paměti F. J. Vaváka – pokračování, s. 196.

české a k dílu Hájkova pokračovatele Jana Františka Beckovského. Na ně se Vavák ve svých Pamětech často odvolával.²⁵⁰

Postupem času Vavák dospěl od četby k samotnému spisování. Prvotní impulz k literární tvorbě mu dala sedmiletá válka. Mladý jinoch se v této době osobně setkal s pruskými vojáky a na vlastní oči viděl krvavou šarvátku mezi pruskými a rakouskými vojsky. Nabyt mnoha dojmy, cítil Vavák potřebu přenést je na papír a tím zvěčnit. Zveršoval tak např. bitvu u nedalekého Kolína, v níž byli Prusové po vpádu do Milčic poraženi. Mimo jiné mu válka a s ní spojené povinné vojenské příprave umožnily rozšířit obzory a poznat tak nejen českou vlast, ale i zahraniční země. To se také promítlo v jeho prvních básnických pokusech.²⁵¹

Vavák byl autorem mnoha básní, písní, spisů, pojednání a především pak pamětí. Ty začal sepsávat roku 1770 a pokračoval v nich až do roku 1816, tedy do konce svého života. Hlavní pohnutky, které vedly milčického rychtáře k sepsávání pamětí, popsal ve své eseji věnované Vavákovi Josef Pekař, jeden z předních českých historiků, takto: „*Své Paměti, na nichž pracoval ve volných chvílích a do nichž ukládal vše, co jej duševně zaměstnávalo, psal především pro své děti, aby jim zachoval paměť toho, „jak předešlé bývalo“, aby je vzdělal „v politickém anebo řádnosvětském způsobu řeči, jednání, hospodářství a rozličných vnitřních ctnostech“, ale především proto, aby je utvrdil v lásce ke staré katolické víře a v lásce k českému jazyku a seznámil s památkami a slávami vlasti.*“²⁵²

Vavák k vědění nenabádal pouze prostřednictvím pamětí a jen své potomky. Poté co byl roku 1779 ustanoven rychtářem, usilovně bojoval o zavedení školy v Milčicích. Pro své plány získal školního komisaře ze sousedního bydžovského kraje. Ten Vavákovi slíbil, že se za jeho snažení přimluví, protože prý „*ještě v celé zemi rychtáře tak ke školám a umění náchylného nespatriil*“.²⁵³

Vavák – rychtář věnoval rozvoji svého rodiště všechnu pozornost a všechny své síly. Milčice měly štěstí. Takových horlivých rychtářů bylo totiž opravdu málo. Doba Vavákova rychtování je charakterizována jako skutečně rušná, neboť tomu nebylo dlouho poté, co roku 1775 došlo k velkému selskému povstání. Klid venkovského

---

²⁵⁰ J. SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, kniha I, část 2, s. 4-6.

²⁵¹ F. KUTNAR, František Jan Vavák, s. 15.

²⁵² J. PEKAŘ, Paměti F. J. Vaváka – pokračování, s. 192.

²⁵³ Tamtéž, s. 197. K témuž kupř. Jindřich SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře milčického z let 1770-1816, kniha II, část 1 (1784-1786), Praha 1910, s. 57.

života byl i nadále čeren vydáváním mnohých robotních patentů. Roku 1781 přinesl období neklidu toleranční patent, který povolil svobodu náboženství, čímž došlo k oživení sporů mezi katolickým a nekatolickým světem.²⁵⁴ Vavák, zapřísáhlý katolík, toto císařské nařízení sice uznával, ale nekatolíky kritizoval, leckdy dosti nevybíravým způsobem, jak je patrné z Pamětí. Kritika byla na hlavy nekatolíků Vavákem snášena především proto, že se jich obával. Viděl v nich rozvratný živel doposud celkem klidného venkovského života a jako rychtář chtěl ve své vsi udržet pořádek, protože i zde došlo k přestupu několika obyvatel od katolické víry k nyní tolerovaným vyznáním.²⁵⁵ Nedlouho poté, co došlo k utišení těchto domácích náboženských rozporů, byla francouzskou revolucí odstartována válečná léta. Nejdříve se jednalo o válečná léta koaliční, později napoleonská. České země naštěstí zůstaly před přímými válečnými střety a hrůzami uchráněny, ale plně zakusily bídu a hladomory, spojené se zásobováním procházejících vojsk, odvodem válečných daní a řadou neúrodných let. Velké hospodářské problémy zasáhly celý český národ, nejtěživěji však postihly samotný venkov, o čemž nám Vavák podává svědectví ve svých Pamětech.²⁵⁶

František Jan Vavák tak díky svému úsilí, pozorovacímu talentu a neutuchající zvědavosti popisoval dění těchto neklidných let jednak ve svém rodném regionu, jednak ve světě. Díky tomu v jeho Pamětech, nebo jak je někdy sám označuje „Spisech Pamětních“, nalézáme důležité záznamy či dokumenty, ať už se týkající selského povstání, práce robotníků a jejich povinností, mapování a vyměřování pozemků z doby, ve které žil. Jeho sedmidílné Paměti se tak staly neocenitelným regionálním pramenem pro Poděbradsko. Mimo to zde Vavák zachycuje ducha doby přelomu 18. a 19. století.

Ke zprávám ze světa se Vavák dostával prostřednictvím novin, jejichž byl odběratelem a vášnivým čtenářem. Tyto zprávy pak opisoval do svých Pamětí a přidával k nim své komentáře. Takto se např. dozvídáme o jeho negativním pohledu na francouzskou revoluci, při které došlo k násilnému sesazení krále. Vavák, vychován

---

²⁵⁴ ANM, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 2, inv. č. 67: František Jan Vavák – přednáška v Muzeu Aloise Jiráska, 29. 11. 1966. K témuž kupř. J. SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, kniha I, část 2, s. 30-31.

²⁵⁵ Luděk ŠMÍD, Franěk Jan Vavák – typ selského autodidakta a regionálního kronikáře, in: Lidoví kronikáři středního Polabí, Poděbrady 1967, s. 35-38.

²⁵⁶ Srov. ANM, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 2, inv. č. 67: František Jan Vavák – přednáška v Muzeu Aloise Jiráska, 29. 11. 1966. Josef PEKAŘ, Paměti Františka Jana Vaváka, ČČH 13, 1907, s. 436-438.

v úctě ke všemu starobylému, k císaři, k vrchnosti a katolické církvi, toto jednání rázně odsuzoval.²⁵⁷ Je více než zajímavé dočítat se, jak na něj, prostého muže z Poděbradska, působily světové události jeho doby.

Zřejmě díky znalosti národních dějin se u Vaváka projevila silná láska k národu. Nutno říct, že si uvědomoval důležitost německého jazyka v kruzích panských, ale vůbec si nedovedl vysvětlit, proč němčina „vládne“ i ryze českým krajům. Největším projevem Vavákova vlastenectví byla báseň, kterou sepsal ke korunovaci Leopolda II. českým králem. Její obsah se stal přístupný veřejnosti, neboť byla otištěna v Krameriových c. k. vlasteneckých novinách. Vavák v ní nového vládce upozorňoval na důležitost českého jazyka a stěžoval si, že se s českým lidem málo mluví v jeho rodném jazyce. Josef Dobrovský na tuto báseň upozornil „*ve slavném sezení Učené Společnosti*“, na kterém poukazyval na věhlas slovanského národa a jeho věrnost rakouskému dvoru. Tato báseň se stala vlastně vůbec prvním impulzem k žádosti o „*šetření práv jazyka českého*“ přednesené českým národem před císařem. Toto však Vavák ve svých Pamětech nezaznamenal. Pouze si zapsal to, že jeho dvě básně určené ke korunovaci Leopolda II. českým králem, u národních vlastenců ještě více povzbudily lásku k jejich rodnému českému jazyku.²⁵⁸

Vavákovy Paměti jsou tedy obsahově velice rozmanité. Vavák vypravuje o dobách válečných, popisuje církevní slavnosti, lidové zábavy a zvyky, líčí následky tolerančního patentu, vykresluje poddanské poměry, zaznamenává pověsti a pověry, dále zachycuje poměry hospodářské, přírodní úkazy a živelné pohromy. Ve zkratce, Vavák si zapisoval vše, co „*tehdy hýbalo dobou*“.²⁵⁹

2. Jindřich Skopec a František J. Vavák?

Zájem Jindřicha Skopce o milčického rychtáře byl podnícen mnoha faktory. Zde si ozřejmíme, které to byly.

Skopec byl na Vaváka a jeho dílo upozorňován během studia historie svými profesory – Josefem Kalouskem a Josefem Pekařem, jak bylo již výše zmíněno.

---

²⁵⁷ L. ŠMÍD, Franěk Jan Vavák, s. 46-49.

²⁵⁸ J. PEKAŘ, Paměti F. J. Vaváka – pokračování, s. 210. K témuž kupř. J. SKOPEC, Paměti Františka Jana Vaváka, kniha III, část 1, s. 21-44.

²⁵⁹ J. SKOPEC (ed.), Paměti Františka J. Vaváka, kniha I, část 1, s. 2-8.

Vavákovo dílo nebylo tehdejší společnosti neznámé. Alois Jirásek z něj čerpal při sepisování svého díla *F. L. Věk*.²⁶⁰ Vavákovy „Spisy pamětní“ byly častým zdrojem citací při tvorbě polabských historických regionálních esejí a studií. Také se o Vavákovi a jeho pamětech objevovalo mnoho zmínek v novinách. Dosud nejdelší vcelku zveřejněnou částí Vavákových Pamětí byl výňatek o selském povstání z roku 1775, který byl vydán pod taktovkou redaktora Jozefa Miškovského v Českém Brodě roku 1886.²⁶¹ To bylo ale vše. S počátkem dvacátého století se články o Vavákovi objevovaly stále častěji, a to především v odborných periodikách, což mohlo být spjato s tím, že právě v této době Vavákovi potomci předali velkou část pozůstalosti Františka Jana Vaváka do Národního muzea. Nutno podotknout, že i když zájem o Vaváka vzrůstal, jeho dílo stále nebylo známo jako celek. Kalousek i Pekař zdůrazňovali, že by takto cenné dílo, které vypovídalo o době přelomu 18. a 19. století, nemělo zůstat opomenuto a před zraky lidu skryto, že by mělo být celistvě zpracováno. Poprvé na to veřejně poukázal Kalousek ve svém článku věnovaném Vavákovi a jeho pozůstalosti roku 1902 v Českém časopise historickém.²⁶² To byl jistě velmi silný impulz, vedoucí mladého kněze a archiváře k rozhodnutí pustit se do časově i finančně velmi náročného úkolu s cílem vydat, dosud nikým nevydané, ucelené Vavákovy Paměti a zpřístupnit je veřejnosti.

Dále Jindřicha Skopce a Vaváka spojoval původ. František Jan Vavák pocházel z Milčic, které jsou nedaleko od Sadské – Skopcova rodiště, ba co více, oba dva pocházeli z prostých poměrů a toužili po poznání a vzdělání.²⁶³

Důležitou roli také hrálo to, že Jindřich Skopec byl v kontaktu s Vavákovou rodinou, pro niž byla Vavákova kronika sepsána a určena a jejímž byla majetkem do té doby, než ji Vavákovi potomci v celém znění předali do rukopisného oddělení knihovny Národního muzea v Praze.²⁶⁴ Ještě v roce 1913 bylo v knihovně Národního muzea

---

²⁶⁰ „Scéna, kdy sedlák Šlechta vykládá v České expedici o tom, jak se spolu s Vavákem setkal s císařem Josefem II., je téměř doslovně opsána z Pamětí.“ ANM, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 2, inv. č. 67: František Jan Vavák – přednáška v Muzeu Aloise Jiráska, 29. 11. 1966.

²⁶¹ J. SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, kniha I, část 1, s. 6.

²⁶² Josef KALOUSEK, Zpráva o Pamětech Františka Vaváka Milčického, ČČH 8, 1902, s. 194-198. K témuž kupř. J. SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, kniha I, část 1, s. 8.

²⁶³ S. JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – M. KUČERA, Paměti F. J. Vaváka, s. 444-445.

²⁶⁴ Srov. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 3, inv. č. 195-199: Korespondence s členy rodiny Vaváků. Jana HRABĚTOVÁ, Podíl Jana Hellicha na vydávání Vavákových Pamětí, Vlastivědný zpravodaj Polabí 5-6, 1981, s. 106.

uloženo pouze šest svazků, závěrečný sedmý byl stále vlastnictvím pravnuka spisovatele Jana Vaváka, s nímž se Skopec osobně znal.²⁶⁵

Postava Vaváka Jindřicha Skopce poutala jistě nejen jako historika, ale též jako katolického kněze. Vavák patřil mezi „*první katolické buditele své země a zvláště pak svého rodného polabského regionu.*“²⁶⁶ Vavákova kronika tak v sobě nesla mnoho zajímavého nejen o samotném pisateli, o době, v níž žil, a venkovském lidu, též podávala důležité svědectví o dějinách církve a jejím vývoji.

3. Počátky vydávání Vavákových Pamětí

Během posledního ročníku historických studií 1905/1906 byl Skopec plně odhodlán začít s editací Pamětí milčického sedláka a rychtáře. Přístup k Vavákovým „Spisům pamětním“ do knihovny Národního muzea v Praze měl Skopec zajištěn. Vedle Kalouska a Pekaře byl Skopci během editorské práce na Vavákových Pamětech velmi nápomocný i profesor kulturních dějin Čeněk Zíbrt, který mezi léty 1903 – 1928 působil jako správce muzejní knihovny. Zíbrt tak jako správce knihovny Národního muzea vycházel Skopci vždy vstříc a umožňoval mu po celou dobu jeho ediční činnosti zcela bezproblémový přístup do knihovny ke studiu Vavákových rukopisů.²⁶⁷

Hned na začátku ediční činnosti ale Skopec narazil na mnohá úskalí při hledání vhodného vydavatele. Skopec zažádal o spolupráci katolické nakladatelství „Dědictví svatojánské“. To souhlasilo. Souhlasné vyjádření nakladatelství se Skopcovým edičním projektem bylo zřejmě velkou měrou ovlivněno Kalouskovým kladným ohodnocením a přímluvou. Po předložení Skopcova návrhu díla pro tisk však došlo ke komplikacím. Nakladatelství tehdy striktně vystoupilo proti otištění a vydání Vavákových Pamětí. Mezi hlavními důvody, vysvětlujícími náhlou změnu postoje, bylo ředitelem nakladatelství panem prelátem Janem Sedlákem udáno to, že Vavákovy Paměti obsahují mnoho pasáží, které by mohly vzbudit pohoršení u čtenářů, odkazujíc se tak na Vavákovo dosti nevybíravé vyjadřování zejména o nekatolicích, které dle jeho názoru nebylo Skopcem dostatečně upraveno a nahrazeno vhodnějšími výrazy. Dalším

---

²⁶⁵ Ladislav PROKEŠ, Paměti Františka J. Vaváka. Literární studie, in: XXXIX. Výroční zpráva c. k. vyšší reálky v Karlíně, za školní rok 1912-1913, Praha 1913, s. 1.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 444.

²⁶⁷ Srov. S. JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – M. KUČERA, Paměti F. J. Vaváka, s. 445. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 3, inv. č. 217: Korespondence profesora Čenka Zíbrta se Skopcem, 1906-1937.

důvodem byla neúplnost dochovaných pamětí. „*Některé listy byly vytrženy. Otiskovat pak místa tímto způsobem zkomolená nehodí se pro čtenáře „Dědictví“.*“²⁶⁸ V neposlední řadě ředitel „Dědictví“ upozorňoval Skopce na to, že účelem tohoto nakladatelství není vydávat prameny a mladému vikáři a adjunktovi doporučil se zaměřit spíše na vyložení uceleného kulturního obrazu tehdejšího života v Čechách a k tomu využít související pasáže z Vavákových Pamětí.²⁶⁹

Takovéto rázné a nekompromisní stanovisko Jindřich Skopec od nakladatelství ani v nejmenším neočekával. „*Musím upřímně vyznati, že jsem v celém svém dosavadním životě ničím nebyl dosud tolik a tak trpce překvapen jako právě touto recenzí.*“²⁷⁰

Sám vikář a adjunkt přiznal, že některé pasáže dostatečně neupravil a někde mu chybělo dopsat poznámky k textu. Omlouval se ale, že tak učinil jen z důvodu časové tísně, aby stihl svůj návrh k tisku předat nakladatelství před vypršením stanovené lhůty. Navíc jej nenapadlo, že dojde k tak přísnému zhodnocení jeho návrhu a on už nedostane možnost, aby v případě nějaké výtky rukopisy znovu upravil a předložil. Na to, že se „Dědictví“ nespécializovalo na vydávání pramenů, rozhořčený Skopec reagoval takto: „*A posléze co se týká vydávání pramenů v „Dědictví“: na slovo „pramen“ nemusí býti u Vavákova spisu žádná váha nedůvěry a nevhodnosti pro lid kladena. Jsou to zápisky, je to kronika – a její rozmanitost, její autor, její stáří, její doba – to nejsou vady, ale přednosti, pro které kniha ta – jsem přesvědčen – zájem vzbudí i známost o „Dědictví“ rozšíří.*“²⁷¹

Skopec byl ochoten odčinit všechna pochybení, dílo přepracovat, dopsat předmluvu a poznámky. V žádném případě nechtěl přijít o rok usilovné práce a o schválení vydávání Vavákových Pamětí na základě recenze svého prvně předloženého návrhu díla na tisk, se kterou navíc nesouhlasil. To mu přišlo více než nespravedlivé.²⁷²

Nakladatelství své rozhodnutí ale již nezměnilo, což potvrzuje druhý dopis zaslaný vedením „Dědictví“ Skopci z 12. července roku 1905. „*Pochybno bylo, že jste*

---

²⁶⁸ PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 218: Odpověď Jindřichu Skopcovi na žádost o vydávání Vavákových Pamětí nakladatelstvím „Dědictví svatojánské“, 28. 6. 1905.

²⁶⁹ Tamtéž.

²⁷⁰ Tamtéž, kart. 1, inv. č. 219 : Reakce Jindřicha Skopce na zamítavý postoj „Dědictví svatojánské“, 7. 7. 1905.

²⁷¹ Tamtéž.

²⁷² Tamtéž.

*předložil věc nehotovou a provedení oprav oddaloval. Dr. Kalousek mínil, aby Dědictví vydalo kriticky zpracované Paměti, ale zde je jen pouhý doslovný přepis.*²⁷³

Dlouho Jindřich Skopec nemohl najít nakladatelství, které by bylo ochotné vydat dílo s takovou tematikou a v takovém rozsahu. Z korespondence Skopce a poděbradského lékárníka Jana Hellicha, který byl znalcem historie svého kraje a osobnost Vaváka velmi dobře znal, je patrné, že se Skopec nevzdal svého snu a hledal možného vydavatele Vavákových pamětí všude, kde jen to bylo možné. Hned v prvním dochovaném dopise jejich rozsáhlé korespondence ze dne 13. 7. 1905 Skopec na úvod děkoval za pomoc Janu Hellichovi, bez něhož by se při své ediční činnosti neobešel, a dále se ptal, zda by se vydávání Pamětí nebyl ochoten ujmout některý ze soukromých vydavatelů v kraji. Poté, co neuspěl v „Dědictví svatojánském“, Skopec doufal, že právě v rodném Vavákově kraji by mohly Paměti vzbudit zájem a jít snadno na odbyt. Hellich Skopci obratem odepsal. Ani tento dopis z 16. 7. 1905 však nesplnil Skopcovu toužebné přání získat vydavatele Vavákových Pamětí. Hellich byl nadšen Skopcovým zájmem o Vaváka a o jeho paměti a byl mu ochoten s jejich zpracováním vždy pomoci, ale již si nebyl tak jistý, zda by podobné nadšení sdílel i poděbradský lid, který byl z valné většiny tvořen rolnictvem. *„Rolník náš kromě hospodářských věcí tu a tam i politických knížek nečte, a bude muset být k tomu teprve vychován. Pro historika jsou ovšem Vavákovy Paměti zdrojem zlatým, nevyčerpatelným.*“²⁷⁴ Právě nejistý zájem čtenářů o Vavákovy Paměti byl hlavním důvodem, proč se od jejich vydávání soukromí vydavatelé zcela distancovali.

Další Skopcova žádost o uvedení edice Vavákových Pamětí v život směřovala do rukou ředitele nakladatelství „Dědictví svatého Prokopa“. Skopec v ní předložil své doposud zpracované části Vavákových Pamětí a nastínil zde svou představu o edičním plánu. Mimo kritické zpracování Pamětí se Skopec chtěl také rozepsat o osobě Františka Jana Vaváka a jeho literární činnosti. Biskup a ředitel František Krásla však po čase

---

²⁷³ Tamtéž, Dopis od vedení „Dědictví“, potvrzující definitivní zamítnutí vydávání Vavákových Pamětí, 12. 7. 1905.

²⁷⁴ Martin C. PUTNA, Česká katolická literatura 1918-1945, Praha 2010, s. 738, 1264. K témuž kupř. Zdeněk KALISTA, Josef Pekař, Praha 1994, s. 198-199; J. HRABĚTOVÁ, Podíl Jana Hellicha, s. 107-108.

žádost Skopci vrátil s tím, že by realizace jeho plánu nebyla v tomto nakladatelství možná.²⁷⁵

Po osmi měsících marného hledání Skopec s velikým nadšením napsal v dopise z 9. března 1907 Janu Hellichovi tu radostnou novinu – „*Vavákovy Paměti budou jako celistvé dílo nakonec opravdu vydány*“.²⁷⁶ Nakladatelem se po reorganizaci a změnách ve vedení stalo „Dědictví svatojánské“.²⁷⁷ První část Vavákových Pamětí měla být vytištěna již v dubnu toho roku. Každého následujícího roku pak měla být vytištěna část další – a co část, to samostatná knižní vazba. Dle „Dědictví“ měly být knihy vydávány ještě v lepším provedení a úpravě než doposud, z čehož byl mladý vikář a adjunkt nadšen. Skopcova práce na Vavákových „Spisech pamětních“ tedy opět započala s plným odhodláním a nasazením.²⁷⁸ Již 11. 3. 1906 Jindřich Skopec obdržel od Hellicha odpověď, v níž byl Hellich Skopcovou novinou – „*že se kniha dostane mezi obecný lid*“ – nadšením bez sebe.²⁷⁹

Vydání první části první knihy Vavákových Pamětí na sebe nenechalo dlouho čekat, a jak bylo řečeno, tak bylo nakladatelstvím učiněno – v dubnu roku 1907 Paměti vyšly. Jistě velice zásadní vliv na rozšíření povědomí o Pamětech a zájmu společnosti o ně měl podrobný článek historika Josefa Pekaře, který byl uveřejněn v Českém časopise historickém. Ten pojednával o Vavákově díle, důležitosti a významu této edice a Skopcově editorském počínu.²⁸⁰ Mimo to, tento referát o Vavákovi byl zlomovým nejen v myšlenkovém vývoji a názorovém utváření Josefa Pekaře, ale též v české historiografii. Nutno říci, že období pobělohorské, období českého baroka bylo v 19. století historiky chápáno jako období temna pro české země. Hlavním představitelem tohoto negativního postoje byl tehdy František Palacký. „*U Palackého znamená doba pobělohorská – v přímém protikladu k husitství – největší vzdálení se základu národního*

---

²⁷⁵ PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 220: Žádost Jindřicha Skopce o povolení tisku Vavákových Pamětí v nakladatelství „Dědictví sv. Prokopa“, 17. 8. 1905.

²⁷⁶ J. HRABĚTOVÁ, Podíl Jana Hellicha, s. 108.

²⁷⁷ Po reorganizaci vedení se stal redaktorem nakladatelství Dr. Antonín Podlaha – a ten, jak bylo již výše zmíněno, dopomohl k přijetí Pamětí do tisku. Srov. Julius KOŠNÁR, Dědictví Svatojánské v Praze, ČKD, 1909, č. 3, s. 244. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 3, inv. č. 149: Dopisy Jindřicha Skopce Antonínu Podlahovi (biskup), 1895-1925.

²⁷⁸ J. HRABĚTOVÁ, Podíl Jana Hellicha, s. 108.

²⁷⁹ Tamtéž, s. 108.

²⁸⁰ Srov. S. JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – M. KUČERA, Paměti F. J. Vaváka, s. 446. J. PEKAŘ, Paměti F. J. Vaváka, s. 434-439.

vývoje...“.²⁸¹ Zcela odlišný názor měl Palackého současník W. W. Tomek, a ač jím nikdy nebyl uceleně a veřejně proklamován, prolínal se celým jeho dílem. Tomek vyzdvihoval klady doby pobělohorské a chápal ji jako nutný trest, jímž si musela česká společnost projít. Na Tomka navazoval Ernest Denis a tvrdil, že doba pobělohorská a nastolený habsburský absolutismus byly záchranou českým zemím před postupným společenským rozvratem. Proti Denisově nazírání na vývoj po bitvě na Bílé hoře v českých zemích se rázně ohradil Josef Kalousek, který dal jasně najevo, že české země by se bez absolutistické vlády Habsburků „...vyvíjely daleko lépe a s menšími škodami duchovními a hmotnými.“²⁸² To byl stručný nástin vnímání doby pobělohorské v 19. století. K postupnému přerodu v nahlížení na tuto historickou dobu začalo docházet až s příchodem 20. století. Prvním, kdo se pokusil realisticky vyložit pobělohorskou dobu a zbavit ji tak tradované zaujatosti, byl Antonín Rezek. Jeho výklad se však v kruzích inteligence nevžil.²⁸³ Nyní se dostáváme k samé podstatě. S názory Rezka se mohl Josef Pekař setkat na Rezkem vedených přednáškách a seminářích během svého vysokoškolského studia, a ač by to bylo více než záhodné, Rezkovy názory na Pekaře neměly takový vliv, aby se odklonil od svého původního negativně laděného přesvědčení o údobí českého baroka, které bylo jasně patrné již z jeho vědeckých prvotin.²⁸⁴ Zlom v Pekařově smýšlení o českém baroku nastal právě roku 1907 v souvislosti s postavou Františka Jana Vaváka, v jehož projevech Pekař slyšel „duši národa“.²⁸⁵ Po prostudování Vavákova života Pekař ve svém referátu uvedl, že nastal čas „...abychom si zvykali si čím dále tím více korigovati běžný úsudek o tom, jak teprve práce buditelů mrtvou prý takřka massu národní probouzela k životu. Zde spíše vidíme, jak dávno před prvými obranami duch jejich žije tu a tam v lidu, vidíme, jaké množství starých dobrých knih prochází rukama písmáků a jak tradice národní, třebaž by se byly změnily ideály náboženské, navazuje na starou minulost ráda a

---

²⁸¹ Z. KALISTA, Josef Pekař, s. 195.

²⁸² Tamtéž, s. 196-197.

²⁸³ Tamtéž, 197.

²⁸⁴ Mezi Pekařovy rané vědecké práce, ve kterých se přiblížil létům barokního období českých dějin, patří tyto: Mistr Jiřík Kezelius Bydžovský (1888), Mladá Boleslav ve věcích minulých (1889). Tamtéž, s. 198-199.

²⁸⁵ Srov. Rudolf HOLINKA (ed.), O Josefu Pekaři. Příspěvky k životopisu a dílu, Praha 1937, s. 83. Z. KALISTA, Josef Pekař, s. 200.

často.²⁸⁶ Tím dal Pekař jasně najevo, že doba českého baroka nebyla tak temná, jak se tradovalo. Dále tímto referátem vyzdvihl autora Pamětí – prostého sedláka – a zařadil jej mezi národní obrozence.²⁸⁷ Na závěr pak Pekař velice kladně vyhodnotil Skopcovu ediční činnost a pečlivost, s níž ke zpracovávání Pamětí přistupoval. „*Co dat shrnul Skopec do poznámek o jednotlivých osobách v Pamětech dotčených, je vskutku hodno obdivu tím více, že z toho patrně, co vyhledávání a práce poznámky ty vyžadovaly.*“²⁸⁸

Co se týče úvodu první knihy Vavákových Pamětí, sám Skopec zde nikde ani jedním slovem nezmínil „baroknost“ této edice. Paměti byly plně oceněny a staly se stěžejním dílem a zdrojem neocenitelných informací až po letech, tedy až v době, kdy bylo období baroka zcela rehabilitováno.²⁸⁹ Za plnohodnotnou součást barokní literatury začaly být Paměti chápány od roku 1934, kdy byla vydána poslední část třetí knihy této edice.²⁹⁰

4. Spolupráce mezi Skopcem a Janem Hellichem

Snad nejvěrnějším spolupracovníkem Jindřicha Skopce na přípravě „Vaváka“ do tisku byl poděbradský lékárník a znalec poděbradské historie Jan Hellich. Neměla bych jej tedy opomenout a aspoň ve zkratce se pokusím nastínit, jak mezi nimi spolupráce probíhala.

Jan Hellich se podílel na vydávání Vavákových Pamětí, dle dochované korespondence mezi oběma výše zmíněnými, po dobu 25 let. Jejich vzájemná korespondence z let 1905-1930 je uložena v archivu Polabského muzea v Poděbradech ve fondu Jana Helliche.²⁹¹

V obecné rovině mají dopisy společné to, že v nich Hellich odpovídá na Skopcem kladené dotazy ohledně Vavákových Pamětí a Skopce vždy plně podporuje v jeho ediční činnosti. Dále intenzita a délka jejich korespondence v jednotlivých letech

---

²⁸⁶ J. PEKAŘ, Paměti F. J. Vaváka, s. 436.

²⁸⁷ Srov. R. HOLINKA (ed.), O Josefu Pekaři, s. 206-207. Z. KALISTA, Josef Pekař, s. 200-201.

²⁸⁸ J. PEKAŘ, Paměti F. J. Vaváka, s. 439.

²⁸⁹ M. C. PUTNA, Česká katolická literatura, s. 1263.

²⁹⁰ Tamtéž, s. 1267.

²⁹¹ Dopisy Jindřichu Skopcovi psané Janem Hellichem jsou uloženy v Archivu Polabského muzea, ve fondu Jana Helliche pod sign. H 15 116-H 15 177. Dopisy Janu Hellichovi psané Jindřichem Skopcem jsou uloženy tamtéž pod sign. H 15 058-H 15 113.

je téměř vždy závislá na blížícím se termínu odevzdání Vavákových Pamětí do tisku – čím více se termín blížil, tím hojněji si psali. Od roku 1906, tedy od té doby, co byly Vavákovy Paměti opět přijaty v tisk „Dědictvím“, byly vždy součástí jejich korespondence dotazníky – tj. listy, na nichž Skopec uváděl jemu nejasné osoby, události a místa z Pamětí, která potřeboval objasnit. Hellich tyto vyplněné dotazníky se zodpovězenými otázkami posílal Skopci zpět. Velká škoda, že se takový dotazník dochoval pouze jeden jediný. Množství Hellichových odpovědí a nastřádaných informací ale může být tak celkem snadno doloženo, neboť Hellichovy odpovědi byly Skopcem uváděny v poznámkách v jednotlivých částech Pamětí a označeny zkratkou „H“.

Hellich byl Skopci nápomocný na čtyřech knihách Vaváka. Výtisku poslední části třetí knihy Vavákových Pamětí nákladem „Dědictvím“ roku 1934 a čtvrté knihy roku 1936 se Jan Hellich již nedožil.²⁹² Po smrti Jana Helliche Skopec ztratil svého předního spolupracovníka, na což s velkou lítostí poukázal právě v úvodu čtvrté části třetí knihy Pamětí.

Dle dochované korespondence z osobního fondu Jindřicha Skopce je patrné, že Skopci i nadále napomáhala Hellichova dcera MUDr. Jarmila Hellichová, která při hledání odpovědí na Skopcovy dotazy čerpala informace z otcových pečlivě pořízených zápisků a jím opsaných výňatků z matrik a kronik.²⁹³

5. Skopcova ediční činnost

Skopec postupně zpracovával další části Vavákových Pamětí a připravoval je k tisku. Jednotlivé části vycházely s delšími časovými prolukami než jedna kniha ročně, jak tomu mělo být dle ujednaného plánu mezi „Dědictvím“ a editorem.²⁹⁴ Důvodem bylo jistě Skopcovo pracovní vytížení, nesnáze s objasňováním nejasných pasáží ve Vavákových zápiscích a jejich následným ověřováním. Také rušné dění tehdejších let – první světová válka, protektorátní správa či druhá světová válka – mohlo za značné zdržení Skopcovy práce na jeho životním díle.

---

²⁹² J. HRABĚTOVÁ, Podíl Jana Helliche, s. 106-114.

²⁹³ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 2, inv. č. 85/1-10: Korespondence Jindřicha Skopce s MUDr. Jarmilou Hellichovou, 1933-1938.

²⁹⁴ Srov. J. HRABĚTOVÁ, Podíl Jana Helliche, s. 108. J. SKOPEC (ed.), Paměti Františka J. Vaváka, souseda a rychtáře milčického, kniha I, část 1-2, kniha II, část 1-2, kniha III, část 1-4, kniha IV a kniha V.

Do roku 1914 byly veřejnosti zpřístupněny dvě knihy Vavákových Pamětí. Z dochovaných dopisů Jindřicha Skopce s Hellichem, které si mezi sebou vyměnili roku 1912, můžeme vyčíst, že sbírání jednotlivých dat o postavách, či o nejasných místech v Pamětech bylo záležitostí velmi náročnou a titěrnou. Sám Skopec píše: „*Některé partie letos tištěné daly opravdu pernou práci. Ale ať je práce – jen kdyby bylo vydávání urychleno!*“²⁹⁵

Za války vycházela po částech kniha třetí. Ta byla rozdělena na čtyři části. První tři byly vydány právě během první světové války.²⁹⁶

Ještě před popisem toho, co vše ovlivňovalo a komplikovalo tisk jednotlivých knih Vaváka, si udělejme malou odbočku a pojďme se podívat na další velice důležité upozornění na Skopcovu zásluhnou ediční činnost. Rok po vytištění první části třetí knihy Vavákových Pamětí – 1916 – se totiž v Českém časopise historickém objevil další článek Josefa Pekaře.²⁹⁷ Tento článek byl vyvrcholením Pekařova vědeckého zájmu o dobu českého baroka a pomyslně uzavřel etapu, ve které se Pekař ve svých pracích plně věnoval českému baroku.²⁹⁸ Původně se mělo jednat o krátký referát, ale Pekař byl Vavákem upoután natolik, že se z referátu stala studie. Jak sám Pekař zmiňuje: „*Vavák je z těch, jež imponují tím více, čím blíže je poznáváme.*“²⁹⁹ Ve studii Pekař potvrzoval to, co napsal již ve článku z roku 1907. Nad to zde obšírněji rozvedl své názory o pobělohorském období. Mínil, že náboženské poměry pobělohorského období nebyly pro český národ a jeho sebevědomí zhoubou, právě naopak: „*Vědomí národní živo bylo zejména ve společnosti českých kněžských inteligentů, a to jak dříve, tak později, když společnost tuto Vavák vyhledával.*“³⁰⁰ Velice radikálně se zde Pekař stavěl proti tvrzení, že by byl Vavák pouhým unikátním výplodem kněží a vrchnostenských úřadů. „*Od kněží byli vypěstěni všichni naši velcí mužové hluboko do 19. století. Že by pak Vaváka vychovaly vrchnostenské úřady, není jen nepravda, ale*

---

²⁹⁵ J. HRABĚTOVÁ, Podíl Jana Hellicha, s. 108.

²⁹⁶ J. SKOPEC (ed.), Paměti Františka J. Vaváka, kniha I, část 1-2, kniha II, část 1-2, kniha III, část 1. Srov. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 10, inv. č. 307: Ohlasy na vydávání Vavákových Pamětí v tisku (výstřižky), 1908-1937.

²⁹⁷ J. PEKAŘ, Paměti F. J. Vaváka – pokračování, s. 192.

²⁹⁸ Pekařovy velké vědecké práce věnované baroku, které vznikly v mezidobí 1907-1915 – Kniha o Kostí (1909, 1911), České katastrofy (1913, 1914, 1915). Z. KALISTA, Josef Pekař, s. 201-204.

²⁹⁹ J. PEKAŘ, Paměti F. J. Vaváka – pokračování, s. 192.

³⁰⁰ Z. KALISTA, Josef Pekař, s. 204.

v nepochybné tendenci své skutečná pomluva.³⁰¹ Pekař poukazoval zejména na to, že poděbradští vrchnostenští úředníci byli ve velké většině německého původu. Těžko by se tak mohli stát svým nadšením pro vlastenectví a náboženství Vavákovým vzorem a je více než nepravděpodobné, že by se těmto vlastnostem mohl Vavák učit zrovna od nich. Navíc, i když Vavák s vrchnostenskými úředníky udržoval přátelské vztahy, myslel si o nich své. Svou duší byl Vavák vždy spojen se selským stavem, ze kterého pocházel, a nikdy se mu neodcizil.³⁰² Dále zde Pekař shrnuje výsledky Skopcova edičního snažení – editor čtenářům předložil již léta 1770-1794, tedy zhruba polovinu Vavákových zápisků – a dále dodává: „*Chválu, již jsem v prvním referátu vzdal lásce a pílí, s kterou P. Skopec edici věnoval, nutno opřevzati. Doporučuji mu, aby záhy pamatoval na důkladný věcný rejstřík, založený tématicky, ne abecedně.*“³⁰³

Nyní zpět k válečným poměrům. Strádání a válečná léta komplikovaly činnost nakladatelství a nebýt biskupa Antonína Podlahy, který osobně převzal náklady na vydávání Vaváka, došlo by zřejmě k přerušení vydávání Vavákových Pamětí o mnoho dříve, než tomu nakonec bylo.³⁰⁴ Z dochované korespondence mezi Skopcem a jeho mnohaletým pomocníkem Janem Hellichem víme, že obzvlášť obtížným rokem v době válečné byl pro Skopce rok 1917 „...*byl jsem jako ve víru a v začarování. Změna životních poměrů úplná ve službě i doma, stěhování, ustaranost a ochablost – a ta tíseň válečná ještě k tomu, v takové mátožnosti mi ten rok uplynul celý. Kéž by teď bylo více a trvaleji klidno! Co jsem se natěšil, až budu mít jenom školu, klid a chuť k práci a zatím mi to bylo utloukáno těmi starostmi všelijakými a hlavně konečně – a to nám všem asi, kromě pár všelikých...kterým jde válka k duhu – tou neblahou válkou...*“³⁰⁵ Třetí část třetí knihy Vaváka tak byla i přes těžké období Skopcovou usilovnou pílí a nákladem Antonína Podlahy nakonec vydána na sklonku války roku 1918. Třetí kniha Vavákových Pamětí byla – po dlouhé odmlce – celistvě uzavřena až roku 1934 vydáním čtvrté části. Příčinou pozastavení vydávání Pamětí byl nedostatek financí v

---

³⁰¹ J. PEKAŘ, Paměti F. J. Vaváka – pokračování, s. 212.

³⁰² Tamtéž, s. 212-213.

³⁰³ Tamtéž, s. 216.

³⁰⁴ ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 10, inv. č. 307: Ohlasy na vydávání Vavákových Pamětí v tisku (výstřižky), 1908-1937.

³⁰⁵ J. HRABĚTOVÁ, Podíl Jana Hellicha, s. 111.

„Dědictví“.³⁰⁶ Zde bych ještě ráda zmínila, že čtvrtá část třetí knihy byla vydána již v nepatrném množství několika kusů roku 1924, mimo členský podíl nakladatelství na osobní náklady biskupa Antonína Podlahy. Od roku 1934 pak byl Skopci a Pamětem novým ředitelem „Dědictví“ Josefem Čihákem opět přislíben jejich tisk.³⁰⁷

Od poloviny třicátých let dvacátého století rychlost příprav edice zpomalovaly i Skopcovy vzrůstající zdravotní problémy, kvůli kterým nebyl s to dokončit edici sám. Přes chatrné zdraví, jak již víme, Jindřich Skopec i v této době nadále zastával učitelskou profesi a kněžské povinnosti spojené s konkrétními funkcemi, do nichž byl jmenován. Vykonával je proto, že potřeboval peníze na Vavákovy Paměti. Náklady na jejich zpracovávání i vydávání totiž hradil v této pohnuté době „ze své vlastní kapsy“, neboť byl plně odhodlán splnit své životní předsevzetí a započaté dílo celé dokončit.³⁰⁸ Finance tedy byly dalším z podstatných důvodů stojících v cestě ediční činnosti.

Již na vydání čtvrté knihy Vavákových Pamětí se hojně podílela Skopcova žačka z dívčího gymnázia Minerva Stanislava Jonášová-Hájková společně se svým manželem Ladislavem Jonášem. Díky jejich pomoci tak došlo k uveřejnění knihy čtvrté a páté roku 1936 a 1938.³⁰⁹ Pátá kniha, která jako poslední vznikla ediční činností Jindřicha Skopce, byla vydána 16. září roku 1938, pouhých pár dní před Mnichovskou konferencí, na níž se řešil osud Československé republiky bez našeho zastoupení.³¹⁰ Zástupci Anglie a Francie, jakožto představitelé politiky appeasementu, zde přijali všechny Hitlerovy požadavky, doufajíce, že tak udrží mír. Československá vláda a prezident byli pod nátlakem donuceni mnichovský diktát přijmout. „*Kdybychom nepřijali, udělali bychom čestnou válku, ale ztratili bychom samostatnost a národ by byl vyvražděn...*“³¹¹ Tím bylo oficiálně dovršeno období tzv. první republiky a nastolena

---

³⁰⁶ Srov. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 10, inv. č. 307: Ohlasy na vydávání Vavákových Pamětí v tisku (výstřižky), 1908-1937. J. SKOPEC (ed.), Paměti Františka J. Vaváka, kniha III, část 1-4. M. C. PUTNA, Česká katolická literatura, s. 1267.

³⁰⁷ Jindřich SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře milčického z let 1770-1816, kniha III, část 4 (1801 a dodatky), Praha 1934, s. 4.

³⁰⁸ ANM, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 2, inv. č. 59: Za P. Jindřichem Skopcem (neurolog pro tisk).

³⁰⁹ Srov. S. JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – M. KUČERA, Paměti F. J. Vaváka, s. 446. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 7, inv. č. 260: Paměti Vaváka, kniha IV a předmluva k ní.

³¹⁰ Srov. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 7, inv. č. 260: Paměti Vaváka, kniha V a předmluva k ní. Antonín KLIMEK, Velké dějiny Zemí koruny české XIV (1929-1938), Praha 2002, s. 664-666.

³¹¹ Antonín KLIMEK, Velké dějiny XIV, s. 670.

republika druhá, jejíž „samostatná“ existence byla po šesti měsících ukončena Výnosem vůdce a říšského kancléře o vytvoření protektorátu Čech a Moravy.³¹² Právě z podnětu německé protektorátní moci a jí nastolené cenzury, omezující kulturní život, byl tisk Vavákových Pamětí zcela přerušen. Tento stav trval i nadále během druhé světové války.

Vavákovy Paměti sice nebyly vydávány, to ale Jindřichu Skopci nebránilo v tom, aby pokračoval na přípravě dvou závěrečných knih – šesté a sedmé. Při přípravě šesté knihy již slabý a vyčerpaný Skopec nabídl Stanislavě Jonášové-Hájkové, aby se stala jeho spolueditorkou. Ta souhlasila s velkým nadšením, neboť postava Františka Jana Vaváka jí byla velice blízká, stejně tak jako samotný editor Vavákových Pamětí.³¹³

Životní cesty Jonášové-Hájkové byly značně ovlivněné dvěma muži – páterem Jindřichem Skopcem a profesorem historie Josefem Pekařem. Můžeme říct, že jim dvěma vděčila za to, že se stala historičkou. Po ukončení gymnaziálních studií, kde byl jejím vzorem Skopec, Jonášová-Hájková vstoupila na akademickou půdu pražské univerzity. Stala se studentkou hned dvou fakult. Na fakultě filozofické si zapsala filosofii a historii a na fakultě přírodovědecké zeměpis.³¹⁴ Po ukončení univerzity se chtěla věnovat učitelské profesi. Roku 1928 začala vyučovat vystudované obory na arcibiskupském gymnáziu, ale už během vysokoškolského studia si jejího vědeckého potenciálu povšimnul Josef Pekař. Spojení Skopcova a Pekařova působení a domluv přimělo Jonášovou-Hájkovou uvažovat o navazujícím doktorátu. Doktorkou filozofie se stala roku 1928 po obhájení disertační práce s názvem „Vavák a jeho pojetí českých dějin“.³¹⁵ O tom, co si o kvalitách Jonášové-Hájkové a její disertaci myslel Josef Pekař, jasně svědčí to, že schválil otištění její disertace v Českém časopise historickém ještě před jejím obhájením. To byl výjimečný čin, netypický pro tak přísného a velice kritického editora, jakým Josef Pekař byl.³¹⁶

---

³¹² J. GEBHART – J. KUKLÍK, *Velké dějiny XV*, s. 178. K témuž např. Pavel MARŠÁLEK, *Protektorát Čechy a Morava. Státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích 1939-1945*, Praha 2002, s. 15-16.

³¹³ S. JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – M. KUČERA, *Paměti F. J. Vaváka*, s. 446.

³¹⁴ ANM, fond Stanislava Jonášové-Hájkové, kart. 1, inv. č. 11: *Vysokoškolský index Stanislavy Jonášové-Hájkové, 1923-1928*.

³¹⁵ Srov. ANM, fond Stanislava Jonášové-Hájkové, kart. 1, inv. č. 13: *Doktorský diplom, 1928*. S. JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – M. KUČERA, *Paměti F. J. Vaváka*, s. 448.

³¹⁶ S. JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – M. KUČERA, *Paměti F. J. Vaváka*, s. 448.

S druhou světovou válkou, která vypukla 1. září roku 1939, se Jonášová-Hájková musela zhostit role hlavní editorky šesté knihy. S válečnými léty odpadlo mnoho věrných spolupracovníků, kteří vždy v listinách, matrikách, kronikách atd. ochotně hledali odpovědi na Skopcovy dotazy ohledně Vavákových Pamětí. Nyní musela Jonášová-Hájková objíždět archivy a vyhledávat informace sama, neboť Skopec byl na pokraji sil a nebyl schopný podnikat tyto „cesty za poznáním“.

Co se týče zpracovávání šesté knihy Vavákových Pamětí, mohla Jonášová-Hájková využívat Skopcovy pečlivě uspořádané kartotéky a čerpat ze Skopcova rukopisného přepisu Vavákových „Spisů pamětních“, který byl ještě schopen opatřit v knihovně Národního muzea, než ho nemoc omezila v pohybu. Roku 1941 tak byla celá šestá kniha připravena k tisku.³¹⁷ Skopec – vědom si ubývajících sil – tehdy Jonášovou-Hájkovou po dohodě ustanovil svou pokračovatelkou a odkázal ji všechnu svou pozůstalost, týkající se Vavákových Pamětí. Všechny Skopcovy listiny, rukopisy a korespondence tak byly svěřeny do rukou manželů Jonášových, kteří měli za úkol je vytrídít a uchovat jen to, co se týkalo Pamětí. Po využití Skopcových materiálů a záznamů k dokončení sedmé knihy měli pak jeho pozůstalost věnovat do Muzea.³¹⁸

Sedmou knihu Pamětí zpracovávala Jonášová-Hájková sama, bez Skopcovy pomoci, poznámek a přepisů. Hotovu ji měla v průběhu roku 1943, tedy rok po smrti Jindřicha Skopce. Ten zemřel po dlouhém stonání v neděli 3. května 1942 ve věku 68 let. Pohřeb zesnulého Jindřicha Skopce se za hojně účasti Skopcových příbuzných, přátel, studentů a studentek, příznivců Vavákových pamětí, profesorů, kněžích a věřících konal 6. května. Nejdříve proběhla zádušní mše v kolegiátním chrámu sv. Petra a Pavla a poté se truchlící přesunuli na Královský Vyšehrad, kde byl Skopec pochován.³¹⁹

Po smrti milovaného pátera sepsala Jonášová-Hájková nekrolog, z něj si dovolím citovat pasáž, která nám ozřejmuje, co pohánělo Jonášovou-Hájkovou v dokončení Vavákových Pamětí. *„Těžko si může ten, kdo nepřihlédl blíže k této práci, kdo neprolistoval aspoň jediný svazek „Pamětí“ představit, co úmorné práce, podmíněné vsutku mravenčí pílí, přímo ideální svědomitostí a trpělivostí, je sneseno v tomto díle. S obdivem přehlédáme ohromné množství poznámek, výpisů a*

---

³¹⁷ Tamtéž, s. 446-447.

³¹⁸ PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 19: Poslední vůle Jindřicha Skopce, 13. 3. 1942.

³¹⁹ Srov. ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 40: Úmrtní oznámení, 4. 5. 1942. S. JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – M. KUČERA, Paměti F. J. Vaváka, s. 447.

*korespondence, které se nakupilo za ta léta tiché, nenáročné činnosti vydavatelské. Cítíme, jak takovýto odkaz pracovní energie si přímo vynucuje slib. Že se ve vydávání Vavákovy pozůstalosti bude pokračovat, že životní dílo P. Skopce nezůstane torsem!*³²⁰ Hnací silou Jonášové-Hájkové v dokončení edice tedy nebyla jen její náklonnost ke Skopci, ale též úcta a obdiv k jeho naprosté preciznosti a odhodlání dotáhnout svůj vydavatelský počín do konce. Jeho odhodlání se stalo i odhodláním jejím. Jonášová-Hájková se rozhodla uctít Skopcovu památku právě dodržáním daného slibu a dokončením vydání Vavákových Pamětí.

6. Dokončení Pamětí

Stanislava Jonášová-Hájková – Skopcova pokračovatelka – se Vavákem zabývala po celý svůj život a platila za hlavní znalkyni tohoto milčického sedláka a rychtáře. Při zpracovávání sedmé knihy Pamětí navazovala na Skopcovu koncepci, kterou využíval při přípravě předchozích částí Vaváka k tisku. Byla však mnohem přísnější v transliteraci textu Vavákových rukopisů než její předchůdce, a to proto, že si uvědomovala diskutabilnost Skopcova postupu. Ten v rámci cenzury nahrazoval vulgární slova jinými, ba co víc, činil tomu tak i u slov německých, která měnil za výrazy české.³²¹ František Kutnar ve svých Přehledných dějinách českého a slovenského dějepisectví poukazuje na to, že kvůli těmto transliteračním změnám Skopcem nebyl respektován originální text Vavákových Pamětí a nejedná se tedy o jejich přesnou reprodukci.³²² Nutno podotknout, že v případě náhrady germanismů zůstala Jonášová-Hájková Skopcově koncepci Pamětí věrná a Vavákovy germanismy též zaměňovala za česká slova. Mohl ji k tomu vést hned dvojí popud - jednak láska vlastenecká, jednak úcta k Jindřichu Skopcovi, muži, který ji v těch nejtěžších životních situacích byl oporou a nahrazoval ji ztraceného otce.³²³

Ještě než se dostaneme k úplnému závěru této kapitoly a zakončení vydávání edice Vavákových Pamětí, věnujme pár slov historiku Františku Kutnarovi. František Kutnar byl spolužákem Jonášové-Hájkové, žákem Josefa Pekaře a jeho zájem se i mimo

---

³²⁰ ANM, fond Stanislava Jonášová-Hájková, kart. 4, inv. č. 86: Za P. J. Skopcem, Lidové Noviny, 13. 5. 1942.

³²¹ S. JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – M. KUČERA, Paměti F. J. Vaváka, s. 460.

³²² F. KUTNAR – J. MAREK, Přehledné dějiny, s. 558.

³²³ S. JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – M. KUČERA, Paměti F. J. Vaváka, s. 460.

jiné ubíral i k dějinám českého národního obrození a dějinám agrárním. Životní cesty a vědecký zájem tak Kutnara přivedly k postavě Františka Jana Vaváka. Ten splňoval všechna výše zmíněná kritéria – byl představitelem národního obrození, prostého původu, a nad to tématem referátů a článků Josefa Pekaře – Kutnarova oblíbeného učitele.³²⁴ Spolupráce a přátelství mezi Kutnarem a Jonášovou-Hájkovou zažilo v průběhu své existence dvě trhliny, přičemž ta druhá byla tak hluboká, že se po ní jejich kroky rozešly v nepřátelském duchu. A to vše kvůli Vavákovi. Kutnar napsal o Vavákovi monografii. Ta byla vydána roku 1941 k dvoustému výročí milčického písmáka.³²⁵ Jejím vydáním předstihl Jonášovou-Hájkovou, která měla v plánu vydat v edici „Pro život“, jejíž součástí měly být i další vědecké úvahy a studie od jiných autorů, publikaci o Vavákovi k jeho výročí. Kutnar se o tom ale dozvěděl. Urychleně se vrhnul do díla a svůj životopis milčického rychtáře nechal vydat v nakladatelství Československého kompasu ještě před Vavákovým výročím. Kutnarova monografie o Vavákovi svým rozsahem hravě předčila stručnou publikaci Jonášové-Hájkové. Možná to byl důvod, proč nakonec zklamaná Jonášová-Hájková od jejího vydání zcela upustila a smlouvu s nakladatelstvím „Vyšehrad“ rozvázala.³²⁶ Přátelství mezi Kutnarem a Jonášovou-Hájkovou již nebylo nikdy obnoveno, což by mohl být důvod vysvětlující tak strohé a heslovité odkazy na Jindřicha Skopce a Jonášovou-Hájkovou v Kutnarových Přehledných dějinách.³²⁷

Martin Kučera, vydavatel posledních dvou dílů Vavákových Pamětí, ve svém doslovu reagoval na názor Františka Kutnara o Skopcově nepřímé reprodukci originálu Vavákových rukopisů a dal jasně najevo svůj nesouhlas s tímto tvrzením. Skopec dle Kučery nemohl dosáhnout naprosté věrnosti textu. Pokud bylo editorovým záměrem Paměti zpřístupnit veřejnosti a nejen osobám k tomu studovaným, muselo dojít k transliteraci a přepisům. Kučera také poukazyval na to, že tím, že Skopec všechny změny slov a výrazů společně s jejich originály uváděl v rozsáhlém poznámkovém aparátu, originál respektoval.³²⁸

---

³²⁴ F. KUTNAR, F. J. Vavák, s. 7.

³²⁵ F. KUTNAR – J. MAREK, Přehledné dějiny, s. 796-801.

³²⁶ S. JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – M. KUČERA, Paměti F. J. Vaváka, s. 450-451.

³²⁷ Srov. S. JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – M. KUČERA, Paměti F. J. Vaváka, s. 451. F. KUTNAR – J. MAREK, Přehledné dějiny, s. 1263, 795.

³²⁸ S. JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – M. KUČERA, Paměti F. J. Vaváka, s. 460.

Stanislavě Jonášové-Hájkové nebylo povoleno vydat Vavákovy Paměti po celou dobu jejího života. V dokončení Skopcova započatého díla ji bránily nejprve důvody válečné, později ideologické. Podařilo se jí jako politicky nežádoucí historičce uveřejnit jen několik článků a esejí o Vavákovi a jeho literární činnosti, a to například ve Středočeském sborníku historickém.³²⁹

K vydání šestého a sedmého dílu, a tedy uzavření této edice, došlo až roku 2009. Po patnácti letech editorovy práce a především pak po vyhledání vhodného vydavatele, spatřily tyto závěrečné díly světlo světa v tištěné podobě díky Nakladatelství Karolinum. Martin Kučera tak z edičního projektu Vavákových Pamětí svým počinem strhnul nálepku „nedokončené dílo“ a snahu Skopcovu i Jonášové-Hájkové, více jak po sto letech od vydání prvního dílu Vavákových Pamětí, zpečetil.³³⁰

---

³²⁹ 1) Stanislava JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ, Vlastní životopis F. J. Vaváka, Středočeský sborník historický 13, 1978, č. 2. 2) Stanislava JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ, Vlastní životopis F. J. Vaváka. Dokončení. Středočeský sborník historický 14, 1979, č. 1. S. JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ – M. KUČERA, Paměti F. J. Vaváka, s. 457-458.

³³⁰ Tamtéž, s. 459.

ZÁVĚR

V úvodu mnou předkládané diplomové práce jsem si vytyčila několik cílů, a to nejen prostřednictvím v něm vyřčených otázek. Jedním z mých hlavních záměrů, kterých jsem zde chtěla dosáhnout, byla rekonstrukce života Jindřicha Skopce a detailní popis jeho jednotlivých životních údelů. Chtěla jsem poukázat především na to, že dnes bohužel opomíjený Jindřich Skopce nebyl pouze historikem, ale také knězem a učitelem.

V první kapitole jsem se pokusila vykreslit Skopcovo dětství, rodinné zázemí, podobu tehdejší Prahy, dobu jeho gymnaziálních studií a studia na bohoslovecké fakultě, kde jsem kladla důraz jak na průběh studia Jindřicha Skopce, tak na vývoj a podobu tehdejší bohoslovecké fakulty. Prostřednictvím dochovaných dopisů, vzešlých přímo z pera Jindřicha Skopce, jsem v této kapitole mohla blíže nastínit také myšlenkové pochody, pocity a obavy Skopce jako mladého chlapce a později vysokoškolského studenta.

Ve druhé kapitole jsem se zaobírala systematickým popisem Skopcova kněžského působení a toho, jak se s touto novou životní výzvou, funkcemi a vzdálenými místy pobytu dokázal sžít. V průběhu této kapitoly je stále více zřejmé, že se z mladého a nezkušeného kaplana stává kaplan zkušenostmi ostřílený a rozhodný. Možnost zaznamenat tento přerod v jeho smýšlení nám poskytla opět korespondence, tentokrát nikoli se spolužáky, nýbrž s rodinnými příslušníky. Také jsem si zde dovoluila do textu dle obsahové návaznosti zakomponovat úryvky Skopcem skládaných básní, které nebyly nikdy veřejně publikovány. V úplném závěru této kapitoly jsem si na základě prostudování všech dostupných materiálů a listin ze Skopcovy pozůstalosti dovolila nesouhlasit s uvedenými důvody Martina Kučery v doslovu jím vydané, šesté a sedmé knihy Vavákových Pamětí, a to konkrétně s jedním důvodem, který byl podle Kučery podnětem Skopcova vstupu na akademickou půdu filozofické fakulty Karlo-Ferdinandovy univerzity. Své pochybnosti o tomto Kučerově tvrzení jsem se pak snažila podložit dochovanými listinami.

Ve třetí kapitole této práce na úvod stručně pojednávám o vývoji české filozofické fakulty Kralo-Ferdinandovy univerzity od roku 1882, tedy od dob rozdělení pražské univerzity dle jazyka na českou a německou, po dobu Skopcových studijních let. V tomto případě zde postupuji podobně jako u popisu Skopcova bohosloveckého studia.

Tato kapitola o Skopcově studiu historie se však od té první liší tím, že zde kladu větší důraz na výběr Skopcových předmětů v jednotlivých semestrech, a tak zjišťuji, kteří z dotyčných profesorů jej mohli nejvíce ovlivnit. Na základě porovnání recenzí, které svou podobou připomínaly spíše krátké oznámení o nově vyšlém díle, zde dále popisuji Skopcův první úspěch na poli badatelském. Podařilo se mi zde též zúžit kruh potencionálních adeptů, kteří mohli obrátit Skopcův pohled k osobě Františka Jana Vaváka. Již ale nelze s určitostí prokázat, který z adeptů to byl.

Ve čtvrté kapitole jsem se pustila do popisu činnosti Jindřicha Skopce – učitele. Je zajímavé sledovat jeho učitelské působení na jednotlivých školských zařízeních v Praze. Podrobněji pak mapuji Skopcova léta strávená na dívčím gymnáziu „Minerva“, což mi umožňuje dostatek listin a materiálů k jeho dlouholetému působení na této škole. Po prostudování literatury této rušné doby, spojené nejdříve s válečnými léty a později se vznikem samostatného Československa, nám Skopcova učitelská činnost osvětluje změny ve vývoji českého školství, které byly spojeny s uvolňováním náboženských poměrů. Skopce se jako katolického kněze a učitele náboženství tyto změny silně dotýkaly.

Pátou kapitolu jsem zasvětila rekonstrukci Skopcova kněžského působení. Mimo to, že působil jako učitel a historik, neopomíjel ani své kněžské povinnosti. Hlavně od třicátých let dvacátého století, kdy se ze zdravotních důvodů musel vzdát učitelské funkce a výchově mládeže, která jej naplňovala, hledal Skopec uplatnění především v kněžské sféře. Vystřídal několik kněžských funkcí a svůj život nakonec dožil v nemoci a bídě jako správce kostela na Slupi.

Šestá kapitola se zabývá detailním popisem jeho celoživotního edičního počínu, tedy edicí Vavákových Pamětí. Zjišťuji zde, že sehnat nakladatele pro dílo s touto tematikou nebylo nic lehkého a Skopec se setkal s nejedním odmítnutím. I když popravdě, kdyby se Skopec pustil do zpracování první části „Vaváka“ s větší pečlivostí, mohl se tomuto několikerému zklamání z odmítnutí vyhnout. Také zjišťuji, že Skopec i nadále zůstal ve styku se svými vysokoškolskými profesory z filozofické fakulty. Ti mu nejednou při vydávání edice napomohli, ať už jen zpřístupněním Vavákových rukopisů v knihovně Národního muzea, radou, upozorněním čtenářů na Skopcovu záslužnou ediční činnost či na význačnost postavy milčického sedláka a rychtáře.

Vavákovy Paměti se ve své době staly důležitými. Jsou zdrojem cenných informací o době českého baroka, tedy o době, na niž bylo po desetiletí historiky nahlíženo jako na období úpadkové. Až zájem, který vzbudila postava Františka Jana

Vaváka u významného českého historika Josefa Pekaře, změnila pohlížení na tuto etapu českých dějin, což zde líčím. Také ozřejmuji vřelý vztah mezi Skopcem a Jonášovou-Hájkovou, který započal již na dívčím gymnáziu a trval po celý jejich život. A jak jsem si stanovila, osvětlila jsem zde i průběh Skopcovy ediční činnosti a vydávání Vavákových Pamětí, které bylo již za jeho života několikrát ohroženo.

Ve své diplomové práci jsem se postupně v jednotlivých kapitolách snažila vypořádat se všemi otázkami a cíli, které jsem si stanovila a vyobrazila život a působnost Jindřicha Skopce. Snažila jsem se jej vystihnout i jako člověka přívětivého, dobrosrdečného a připraveného vždy a každému podat pomocnou ruku. Je veliká škoda, že Jindřich Skopec bývá opomíjen a zmiňován pouze v kontextu s Františkem Janem Vavákem. Zasloužil by si větší zájem o jeho osobu, stejně tak jako jeho spolueditorka Stanislava Jonášová-Hájková.

POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA

ARCHIVNÍ PRAMENY

Archiv Národního muzea

Osobní fond Jindřicha Skopce

Osobní fond Stanislavy Jonášové-Hájkové

Památník národního písemnictví

Osobní fond Jindřicha Skopce

Archiv Univerzity Karlovy

Katalogy posluchačů filozofické fakulty 1901-1906

Polabské muzeum v Poděbradech

Fond Jana Hellicha

Dopisy Jindřicha Skopce Janu Hellichovi, sign. H 15 058-H 15 113.

Dopisy Jana Hellicha Jindřichu Skopcovi, sign. H 15 116-H 15 177.

PRAMENY VYDANÉ

Dílo Jindřicha Skopce

Jindřich SKOPEC (ed.), Sborník skladeb hlavně českobratrských prosou i veršem v kapitulní knihovně Svatovítské z let 1580-1612, Praha 1904.

Jindřich SKOPEC – Xaver DVOŘÁK, Rosa Mystica. Motlitby, duchovní čtení a písně pro dívky, Praha 1913.

Jindřich SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře milčického z let 1770-1816, kniha I, část 1 (1770-1780), Praha 1907.

Jindřich SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře milčického z let 1770-1816, kniha I, část 2 (1781-1783), Praha 1908.

Jindřich SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře milčického z let 1770-1816, kniha II, část 1 (1784-1786), Praha 1910.

Jindřich SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře milčického z let 1770-1816, kniha II, část 2 (1787-1790), Praha 1912.

Jindřich SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře milčického z let 1770-1816, kniha III, část 1 (1791-1794), Praha 1915.

Jindřich SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře milčického z let 1770-1816, kniha III, část 2 (1795-1797), Praha 1916.

Jindřich SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře milčického z let 1770-1816, kniha III, část 3 (1798-1800), Praha 1918.

Jindřich SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře milčického z let 1770-1816, kniha III, část 4 (1801 a dodatky), Praha 1934.

Jindřich SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře milčického z let 1770-1816, kniha IV (1802-1806), Praha 1936.

Jindřich SKOPEC (ed.), Paměti Františka Jana Vaváka, souseda a rychtáře milčického z let 1770-1816, kniha V (1807-1810), Praha 1938.

LITERATURA

AMERLING, Karel Slavoj, Ernestinum. Ústav idiotů Jednoty paní sv. Anny v Praze 1883, Praha 1998.

BĚLINA, Pavel a kol., Dějiny zemí koruny české II, Praha 1992.

BENEŠ, Zdeněk, Historický text a historická kultura, Praha 1995.

BLÁHOVÁ, Kateřina, České dějepisectví v dialogu s Evropou (1890-1914), Praha 2009.

BOROVÍČKA, Michael – KAŠE, Jiří – KUČERA, Jan P. – BĚLINA, Pavel, Velké dějiny zemí Koruny české XII (1890-1918), Praha 2013.

BUREŠOVÁ, Jana, Proměny společenského postavení českých žen v první polovině dvacátého století, Praha 2001.

COHEN, Gary B., Education and Middle Class-Society in Imperial Austria 1848-1918, West Lafayette 1996.

ČORNEJOVÁ, Ivana – RAK, Jiří – VLNAS, Vít, Ve stínu tvých křídel. Habsburkové v českých dějinách, Praha 1995.

DOLÍHALOVÁ, Radka, K otázce Paměti F. J. Vaváka: diplomová práce, Brno 2006.

GALANDAUER, Jan, Karel I. Poslední český král, Praha-Litomyšl 1998.

- GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan, Velké dějiny zemí koruny české XV (1938-1945), Praha 2006.
- GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan, Druhá republika (1938-1939). Svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě, Praha 2004.
- HANÁK, David, České konzervativní myšlení, Brno 2007.
- HOLINKA, Rudolf (ed.), O Josefu Pekaři. Příspěvky k životopisu a dílu, Praha 1937.
- HUFFNER, Josef (rec.), Jindřich Skopec, Sborník skladeb hlavně českobratrských, Národní listy, 9. 4. 1904, s. 18-20.
- HRABĚTOVÁ, Jana, Podíl Jana Hellicha na vydávání Vavákových Paměti, Vlastivědný zpravodaj Polabí 5-6, 1981, s. 106-115.
- JIROUŠEK, Bohumil, Jaroslav Goll – role historika v české společnosti, České Budějovice 2006.
- JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ, Stanislava, Vavák a jeho pojetí českých dějin, Český časopis historický 35, 1929, s. 325-380, 548-602.
- JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ, Stanislava – KUČERA, Martin, Paměti Františka Jana Vaváka, souseda rychtáře milčického z let 1770-1816, Praha 2009.
- JŮVA, Vladislav sen. – JŮVA, Vladislav jun., Stručné dějiny pedagogiky, Brno 2007.
- KALISTA, Zdeněk, Josef Pekař, Praha 1994.
- KALOUSEK, Josef, Zpráva o pamětech Františka Vaváka Milčického, Český časopis historický 8, 1902, s. 194-198.
- KAVKA, František – PETRÁŇ, Josef (edd.), Dějiny Univerzity Karlovy III 1802-1918, Praha 1998.
- KAZBUNDA, Karel, Stolice dějin na pražské univerzitě III, Praha 1968.
- KÁRNÍK, Zdeněk, České země v éře první republiky I. Vznik, budování a zlatá léta republiky, Praha 2003.
- KÁRNÍK, Zdeněk, České země v éře první republiky II. Československo a české země v krizi a ohrožení (1930-1935), Praha 2005.
- KÁRNÍK, Zdeněk, České země v éře První republiky III. O přežití a o život (1936-1938), Praha 2003.
- KLIMEK, Antonín, Říjen 1918 – Vznik Československa, Praha 1998.
- KLIMEK, Antonín, Velké dějiny Zemí koruny české XIV (1929-1938), Praha 2002.
- KOŠNÁR, Julius, Dědictví Svatojánské v Praze, Časopis katolického duchovenstva, 1909, č. 3.
- KUTNAR, František, František Jan Vavák, Praha 1941.

- KUTNAR, František – MAREK, Jaroslav, Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví, Praha 2009.
- LENDEROVÁ, Milena, K hříchu i modlitbě. Žena v minulém století, Praha 1999.
- MACKOVÁ, Marie, Z jeptišky poslankyní: Augusta Rozsypalová, in: Cesty k samostatnosti. Portréty žen v éře modernizace, Praha 2010.
- MALÍNSKÁ, Jana, My byly, jsme a budeme, Praha 2013.
- MARŠÁLEK, Pavel, Protektorát Čechy a Morava. Státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích 1939-1945, Praha 2002.
- MATĚJEC, Tomáš, František Jan Vavák na cestě za vzděláním a kulturou: disertační práce, Praha 2008.
- NOVOTNÝ, Václav, České dějepisectví v prvním desetiletí republiky, Praha 1929.
- PEKAŘ, Josef, Paměti Františka Jana Vaváka, Český časopis historický 13, 1907, s. 434-439.
- PEKAŘ, Josef, Paměti Františka Jana Vaváka – pokračování, Český časopis historický 22, 1916, s. 192-216.
- PERNES, Jan, František Josef I. – nikdy nekorunovaný český král, Praha 2005.
- PERNES, Jan, Pod habsburským orlem. České země a Rakousko-Uhersko na přelomu 19. a 20. století, Praha 2006.
- PETRÁŇ, Josef, Dějiny českého venkova v příběhu Ouběnic, Praha 2011.
- PETRÁŇ, Josef, Nástin dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Praha 1983.
- PROKEŠ, Ladislav, Paměti F. J. Vaváka. Studie literární, in: XXXIX. výroční zpráva c. k. vyšší reálky v Karlíně za šk. rok 1912-1913, Praha 1913, s. 3-24.
- PUTNA, Martin C., Česká katolická literatura 1848-1918, Praha 1998.
- PUTNA, Martin C., Česká katolická literatura 1918-1945, Praha 2010.
- ŘEZNÍČEK, Václav (rec.), Jindřich Skopec, Sborník skladeb hlavně česko-bratrských prosou i veršem v kapitulní knihovně Svatovítské z let 1580 až 1612, Obnova, 15. 4. 1904, č. 16, s. 18.
- SCHEUFLER, Pavel, Praha 1848-1914, Praha 1986.
- STRNAD, Josef, František Jan Vavák, čestný měšťan plzeňský, Plzeňsko 1, 1923.
- ŠEDIVÝ, Ivan, Češi, česká země a velká válka 1914-1918, Praha 2001.
- ŠMÍD, Ladislav, Franěk Jan Vavák – typ selského autodidakta a regionálního kronikáře, in: Lidoví kronikáři středního Polabí, Poděbrady 1967, s. 5-63.
- ŠTVERÁK, Vladimír, Stručné dějiny pedagogiky, Praha 1983.

TRETERA, Jiří Rajmund – HORÁK, Záboj, Slovník církevního práva, Praha 2011.
URBAN, Otto, Česká společnost 1848-1918, Praha 1982.
URBAN, Otto, František Josef I., Praha 1999.
VEBER, Václav a kol., Dějiny Rakouska, Praha 2002.
VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla, Jak se žilo za časů Františka Josefa I., Praha 1996.
ZÍBRT, Čeněk (rec.), Jindřich Skopec, Sborník skladeb hlavně českobratrských prosou i
veršem v kapitulní knihovně Svatovítské z let 1580-1612, Zvon, 13. 4. 1904, s. 418.

INTERNETOVÉ ODKAZY

http://is.cuni.cz/webapps/files/help/Archiv/arc_inventar_180.pdf

http://archive.org/stream/rukovtkpsemnict00hrdigoog/rukovtkpsemnict00hrdigoog_djvu.txt

SEZNAM ZKRATEK

ANM – Archiv Národního muzea

AUK – Archiv Univerzity Karlovy

č. – číslo

ČČH – Český časopis historický

ČKD – Časopis katolického duchovenstva

ed. – editor

edd. – editoři

inv. č. – inventární číslo

kart. – karton

PNP – Památník národního písemnictví

s. – strana

sign. – signatura

Srov. – Srovnej

rec. – recenze

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1

Obrázek 1

Rodný list otce Jindřicha Skopce.

Zdroj: PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 8.

Obrázek 2

Rodný list matky Jindřicha Skopce.

Zdroj: PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 9.

Příloha č. 2

Obrázek 3

Kostel sv. Apollináře v Sadské, skvost labské krajiny.

Zdroj: <http://www.mesto-sadska.cz/historie>

Příloha č. 3

Obrázek 4

Nepublikovaná báseň Jindřicha Skopce za dob gymnaziálního studia – Nové básně, s. 13.

Zdroj: ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 4, inv. č. 242.

Obrázek 5

Nepublikovaná báseň Jindřicha Skopce za dob gymnaziálního studia – Nové básně, s. 17.

Zdroj: ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 4, inv. č. 242.

Příloha č. 4

Obrázek 6

Podoba Jindřicha Skopce za dob bohosloveckého studia.

Zdroj: ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 39/2.

Příloha č. 5

Obrázek 7

Jeden z ručně malovaných obrázků Skopcova pokoje za dob jeho kaplanování v Manětíně.

Zdroj: ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 38/6.

Obrázek 8

Kostel sv. Jana Křtitele v Manětíně.

Zdroj: <http://www.zamek-manetin.cz/fotogalerie/zahrada-a-park/>

Obrázek 9

Zámek v Manětíně – sídlo rodu Lažanských.

Zdroj: <http://www.zamek-manetin.cz/fotogalerie/zahrada-a-park/>

Příloha č. 6

Obrázek 10

Přehled o studiu historie Jindřicha Skopce z katalogů posluchačů.

Zdroj: AUK, katalogy posluchačů 1901 – 1905.

Příloha č. 7

Obrázek 11

Volba Jindřicha Skopce mimořádným členem Královské české společnosti nauk roku 1912.

Zdroj: ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 15.

Příloha č. 8

Obrázek 12

Profesorský sbor městského reálného dívčího gymnázia.

Zdroj: ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 14, inv. č. 342.

Příloha č. 9

Obrázek 13

Podoba Jindřicha Skopce ve 43 letech.

Zdroj: PNP, fond Jindřich Skopec, kart. 1, inv. č. 254.

Příloha č. 10

Obrázek 14

Podobizna Františka Jana Vaváka.

Zdroj: ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 10, inv. č. 289.

Obrázek 15

Usedlost rodiny Vaváků v Milčicích.

Zdroj: http://www.rozhlas.cz/toulky/vysila_praha/_zprava/641-schuzka-pameti-frantiska-jana-vavaka-souseda-a-rychtare-milcickeho--1319638

Příloha č. 11

Obrázek 16

Pomník Františka Jana Vaváka.

Zdroj: ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 10, inv. č. 290.

Obrázek 17

Fotografie Jana Hellicha – znalce poděbradských dějin a Vaváka.

Zdroj: ANM, fond Jindřich Skopec, kart. 14, inv. č. 340.

Příloha č. 12

Obrázek 18

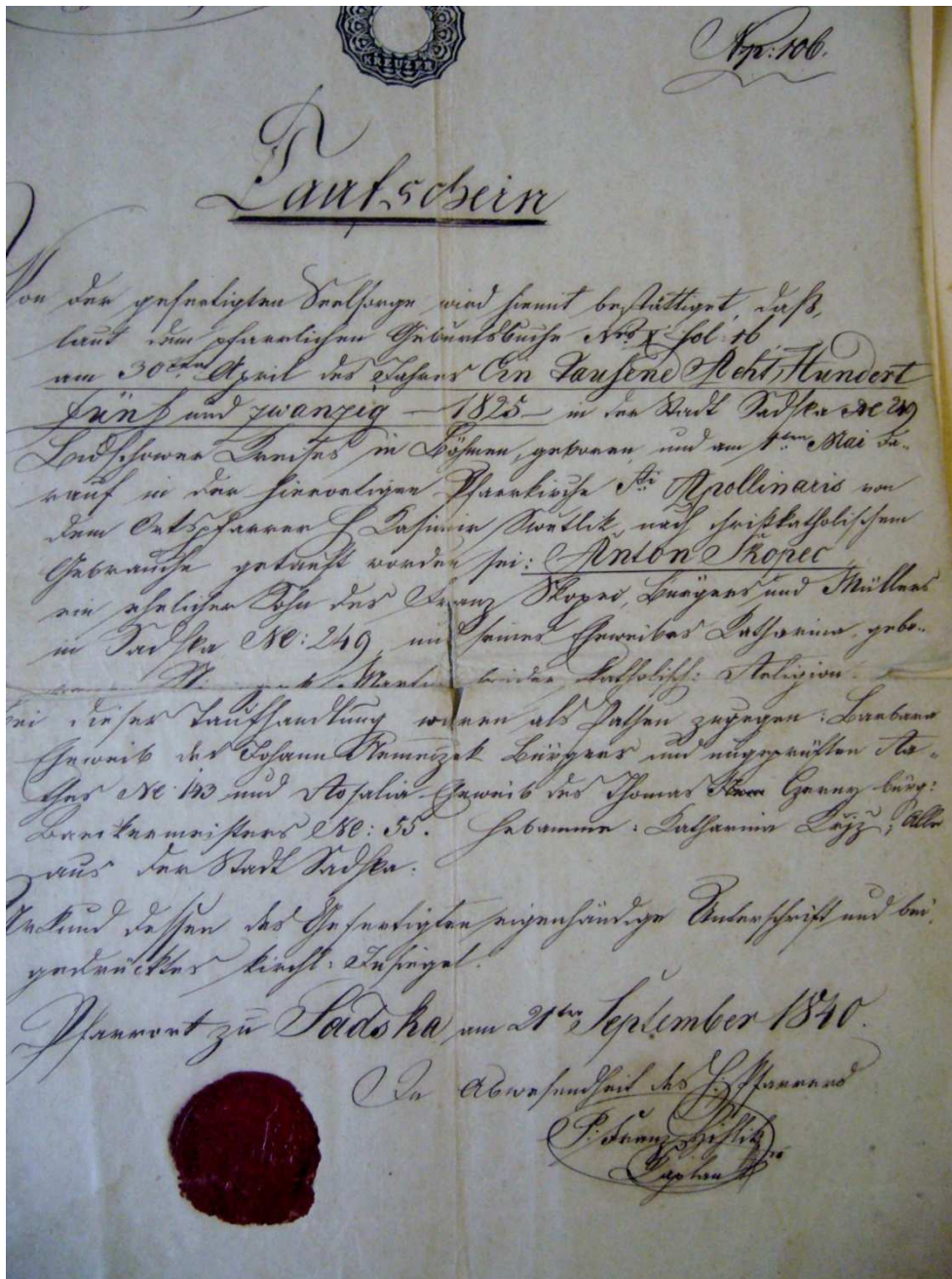
Podobizna Stanislavy Jonášové-Hájkové.

Zdroj: ANM, fond Stanislavy Jonášové-Hájkové, kart. 1, inv. č. 53.

OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

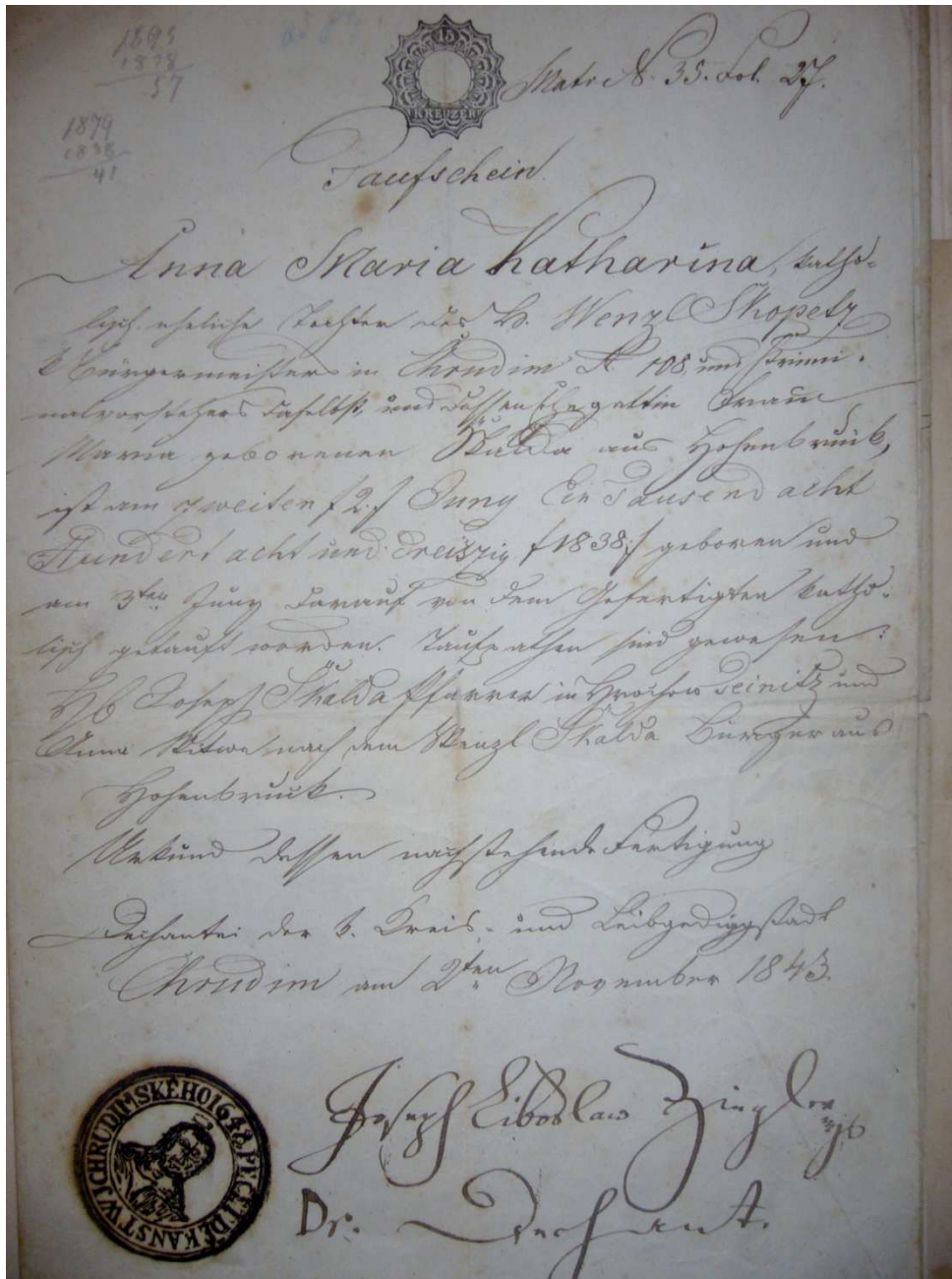
Příloha č. 1

Obrázek 1

Rodný list otce Jindřicha Skopce.

Obrázek 2

Rodný list matky Jindřicha Skopce.

Příloha č. 2

Obrázek 3

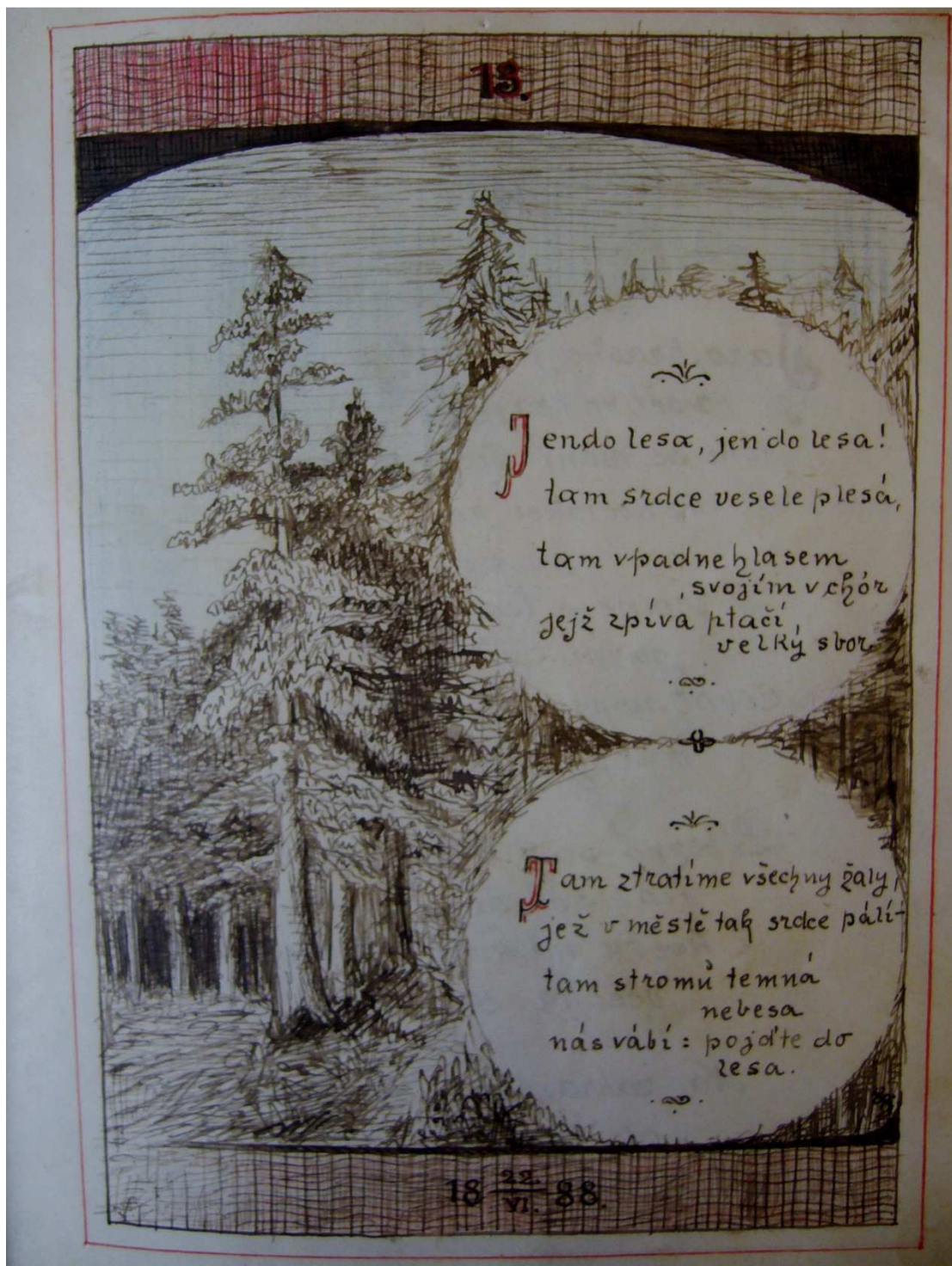

Kostel sv. Apollináře v Sadské, skvost labské krajiny.

Příloha č. 3

Obrázek 4

Nepublikovaná báseň Jindřicha Skopce za dob gymnaziálního studia – Nové básně, s. 13.

Obrázek 5

Nepublikovaná báseň Jindřicha Skopce za dob gymnaziálního studia – Nové básně,
s. 17.

Příloha č. 4

Obrázek 6

Podoba Jindřicha Skopce za dob bohosloveckého studia.

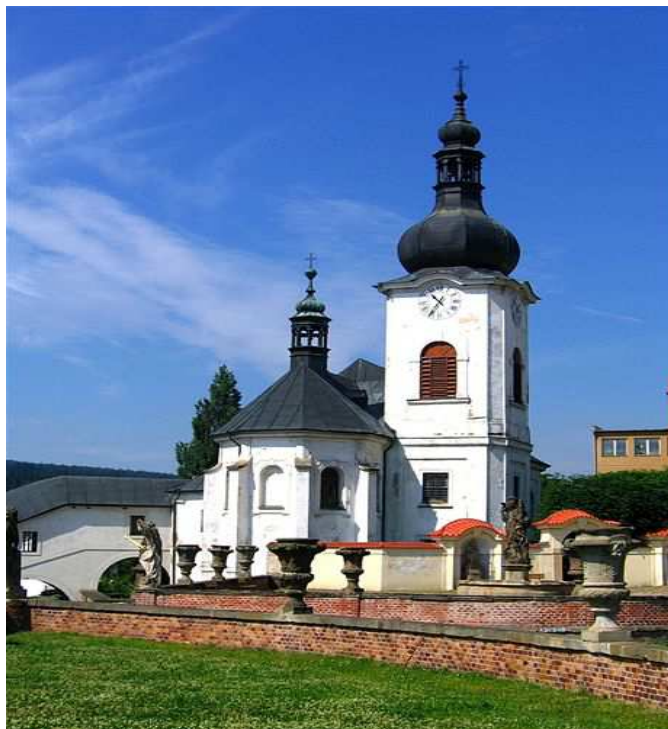
Příloha č. 5

Obrázek 7

Jeden z ručně malovaných obrázků Skopceva pokoje za dob jeho kaplanování v Manětíně.

Obrázek 8

Kostel sv. Jana Křtitele v Manětíně.

Obrázek 9

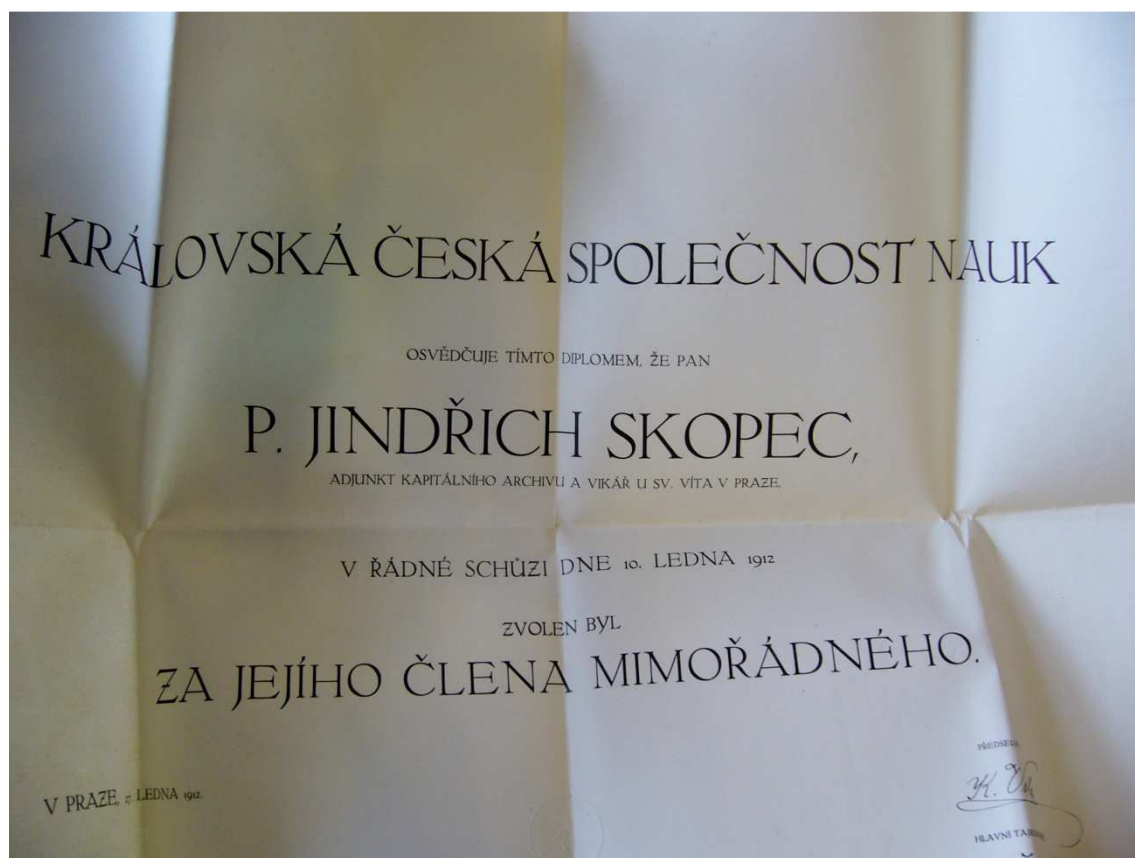
Zámek v Manětíně – sídlo rodu Lažanských.

Příloha č. 7

Obrázek 11

Volba Jindřicha Skopce mimořádným členem Královské české společnosti nauk roku 1912.

Příloha č. 8

Obrázek 12

Profesorský sbor městského reálného dívčího gymnázia.

Příloha č. 9

Obrázek 13

Podoba Jindřicha Skopce ve 43 letech.

Příloha č. 10

Obrázek 14

Podobizna Františka Jana Vaváka.

Obrázek 15

Usedlost rodiny Vaváků v Milčicích.

Příloha č. 11

Obrázek 16

Pomník Františka Jana Vaváka.

Obrázek 17

Fotografie Jana Hellicha – znalce poděbradských dějin a Vaváka.

Příloha č. 12

Obrázek 18

Podobizna Stanislavy Jonášové-Hájkové.